

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Διπλωματική εργασία
Ανάδειξη και Αξιοποίηση Εθνικού Δρυμού Παρνασσού

Διατσέγκος Μιχάλης

Επιβλέπων Καθηγητής
Μπεριάτος Ηλίας

ΠΤ - ΜΧΠΠΑ
1999
ΔΙΑ

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Διπλωματική εργασία

Ανάδειξη και Αξιοποίηση Εθνικού Δρυμού Παρνασσού

Διατσέγκος Μιχάλης

Επιβλέπων Καθηγητής

Μπεριάτος Ηλίας

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

αρ. εισ 159 / Π.Α.....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 614/1
Ημερ. Εισ.: 22-10-1999
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΜΧΠΠΑ
1999
ΔΙΑ

Στους γονείς μου Θεόδωρο και Αγγελική

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στην προσπάθεια για ολοκλήρωση της παρούσης διπλωματικής εργασίας θεωρώ υποχρέωση μου να ευχαριστήσω το καθηγητή μου κ. Η. Μπεριάτο. Ο χρόνος που αφιέρωσε και οι σημαντικές παρατηρήσεις του βοήθησαν ώστε το τελικό αποτέλεσμα να είναι το καλύτερο δυνατό.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τη Μ. Κοτσιμού και το Μ. Μαρδάκη μηχανικοί Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, για την πρόθυμη συνεργασία τους και τις πολύτιμες παρατηρήσεις κατά την υλοποίηση των χαρτών. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Β. Παππά Επίκουρο καθηγητή του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης και Λ. Γιαννέλο για την πολύτιμη υλικοτεχνική τους υποστήριξη, ενώ δεν πρέπει να παραλείψω τους συμφοιτητές μου Π. Αναγνωστόπουλο και Ε. Δαμουλάκη.

Μιχάλης Διατσέγκος

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συνειδητοποίηση της συνεχιζόμενης υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος και της διατάραξης της οικολογικής ισορροπίας, οδήγησε πριν από ένα αιώνα στην καθιέρωση του θεσμού των «προστατευόμενων περιοχών», ως μία συνειδητή προσπάθεια της ανθρωπότητας να εξασφαλίσει τη διατήρηση των ζώντων οργανισμών και των ιδιαίτερων αξιών της φύσης.

Οι περιοχές αυτές αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σπουδαιότητα στην εποχή μας, τόσο για τη μεγάλη οικολογική και επιστημονική αξία τους, όσο και γιατί αποτελούν πολύτιμα στοιχεία για τη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς κάθε χώρας. Καλούνται ακόμα να ικανοποιήσουν σημαντικές «ανάγκες» του σύγχρονου ανθρώπου, με την τάση του για έξοδο στην ύπαιθρο και την επαφή του με τη φύση. Παράλληλα, παρέχουν σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης της περιφέρειας στην οποία βρίσκονται, αφού αποτελούν πόλο έλξης ενός συνεχώς αυξανόμενου αριθμού επισκεπτών.

Στη χώρα μας διακρίθηκε και κατοχυρώθηκε νομοθετικά ένας σημαντικός αριθμός προστατευόμενων περιοχών. Ο βαθμός όμως και το επίπεδο προστασίας, οργάνωσης και λειτουργίας των περιοχών αυτών στη χώρα μας δεν ανταποκρίνεται στα διεθνή πρότυπα.

Από την κήρυξή του μέχρι σήμερα, ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού διαχειρίζεται σα δάσος υπό προστασία με μόνα μέτρα τις απαγορεύσεις, χωρίς συστηματική μέριμνα για ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και αξιών του. Συνολικά, λοιπόν, δεν υπήρξε ουσιαστική διαχείριση του δρυμού για την προστασία του, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου γενικά, και των κατοίκων της περιοχής, ιδιαίτερα.

Η ανάδειξη και αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού πρέπει να γίνει με ιδιαίτερη προσοχή και συνέπεια. Αναγκαία καθίσταται η βελτίωση της υποδομής και η παροχή διαφόρων ευκολιών υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών, με βασική προτεραιότητα να μην υποβαθμίζονται οι ιδιαίτερες αξίες του, που αποτελούν και τον πόλο έλξης στην περιοχή.

ABSTRACT

The realization of the continuous degradation of the natural environment and the derangement of the ecological equilibrium, has led -a century ago- to the institution of the concept of the “protected areas”, as a conscious effort of the humanity to ensure the conservation of the living beings and the nature’s special values.

These areas have acquired more significance in our times, not only for their ecological and scientific importance but also because they constitute valuable elements for the preservation of the natural inheritance of each country. They are even called upon to satisfy substantial “needs” of the modern man, his inclination for trips to the countryside and his contact with his natural surroundings. Simultaneously, they provide the region in which they are situated, with major developmental opportunities, since they comprise a pole of attraction for an increasingly substantial number of visitors.

In Greece, numerous protected areas were picked out and have been legislatively safeguarded. However, neither the degree nor the level of the protection, the organization and the operation of such areas in our country, reciprocates the international standards.

Since its declaration and up to now, the National Park of Parnassos is managed as a forest under protection, solely with the use of measures concerning prohibitions, without systematic provision for the promotion of its special characteristics and values. Concertedly, there hasn’t been substantial management of the Park for its protection, in favor of the society in general, and the residents of the area, in specific.

The promotion and the development of the National Park of Parnassos should be done with special care and coherence. The amelioration of the infrastructure is requisite, as well as the supply for certain commodities of welcoming and servicing the visitors; while the cease of the debasement of the special values that constitute the area’s pole of attraction, remains the greatest priority.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ.....	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	8
1 ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	11
1.1 Εισαγωγή.....	11
1.2 Η καθιέρωση του θεσμού των Προστατευόμενων Περιοχών.....	11
1.3 Βασικά γνωρίσματα Προστατευόμενων Περιοχών.....	13
1.4 Οι Προστατευόμενες Περιοχές στην Ελλάδα.....	14
1.5 Οι Εθνικοί Δρυμοί στην Ελλάδα.....	21
1.5.1 Υπάρχουσα κατάσταση και προβλήματα.....	21
1.5.2 Θεσμικό πλαίσιο.....	21
2 ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ – ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	26
2.1 Γενικά Στοιχεία.....	26
2.1.1 Ιστορική Αναδρομή.....	26
2.1.2 Προσδιορισμός των ορίων της περιοχής μελέτης.....	27
Γεωγραφική θέση – Διοικητική υπαγωγή.....	27
2.1.2.1 Όρια Εθνικού Δρυμού.....	27
2.1.2.2 Γεωγραφική θέση Εθνικού Δρυμού.....	28
2.1.2.3 Διοικητική υπαγωγή.....	28
2.1.3 Ιδιοκτησιακό και νομικό καθεστώς.....	30
2.1.4 Χρήσεις του χώρου μελέτης.....	31
2.2 Φυσικό περιβάλλον Εθνικού Δρυμού Παρνασσού.....	32
2.2.1 Γεωλογικά Στοιχεία.....	32
2.2.2 Εδαφικές Συνθήκες.....	32
2.2.3 Κλιματολογικά δεδομένα.....	33
2.2.4 Χλωρίδα - Πανίδα.....	33
2.2.4.1 Χλωρίδα.....	33
2.2.4.2 Πανίδα.....	35
2.2.5 Ειδικά στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος.....	36
2.2.5.1 Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ειρήνης E4.....	36
2.2.5.2 Αισθητικό δάσος Τιθορέας.....	36
2.2.5.3 Εντοπισμός των Κυριοτέρων Σπηλαίων Περιοχής Μελέτης.....	37
2.3 Ανθρωπογενές περιβάλλον.....	38

2.3.1 Οικισμοί.....	38
2.3.1.1 Δημογραφικά στοιχεία.....	40
2.3.1.2 Απασχόληση.....	44
2.3.2 Τεχνική και κοινωνική υποδομή.....	47
2.3.2.1 Δίκτυο μεταφορών.....	47
2.3.2.2 Υδρευση-Αποχέτευση.....	48
2.3.2.3 Διάθεση απορριμμάτων.....	49
2.3.2.4 Κοινωνική υποδομή.....	49
2.4 Παραγωγικές δραστηριότητες.....	54
2.4.1 Αγροτικές δραστηριότητες.....	54
2.4.1.1 Γεωργία.....	54
2.4.1.2 Κτηνοτροφία.....	54
2.4.1.3 Δασοπονία.....	55
2.4.2 Βιομηχανία-Βιοτεχνία.....	57
2.4.3 Εξόρυξη.....	57
2.4.4 Τουρισμός.....	60
2.4.4.1 Δελφοί.....	60
2.4.4.2 Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού.....	61
2.5 Ειδικά στοιχεία πολιτισμικού περιβάλλοντος.....	66
2.5.1 Αρχαιολογικοί χώροι.....	66
2.5.2 Άλλοι πολιτιστικοί χώροι.....	69
2.5.3 Ιστορικοί Τόποι.....	71
3 ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.....	73
3.1 Εισαγωγή.....	73
3.2 Η μέχρι τώρα διοίκηση και διαχείριση του Δρυμού.....	73
3.3 Ενέργειες σε σχέση με τα είδη της πανίδας του δρυμού.....	74
3.4 Ενέργειες σε σχέση με τα ύδατα του δρυμού.....	75
3.5 Οι βιότοποι του δρυμού.....	76
3.6 Φυσικά αίτια υποβάθμισης οικοσυστήματος.....	77
3.7 Γεωτεχνικά προβλήματα.....	78
3.8 Οικιστική Επέκταση.....	79
3.9 Δίκτυο μεταφορών.....	80
3.10 Η εξέλιξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων.....	81
3.10.1 Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού.....	82

3.11 Ενέργειες σε σχέση με το τοπίο της περιοχής.....	83
4 ΣΤΟΧΟΙ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	87
4.1 Εισαγωγή	87
4.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και αναψυχής.....	88
4.2.1 Αγροτουρισμός	89
4.2.2 Οικοτουρισμός.....	90
4.2.3 Πολιτιστικός – Συνεδριακός τουρισμός.....	91
4.2.4 Ορεινός – Χιονοδρομικός τουρισμός	91
4.2.5 Ανάδειξη – Αξιοποίηση Σπηλαίων	94
4.2.6 Πεζοπορία – Περιήγηση	94
4.2.7 Χώροι θέας.....	95
4.2.8 Κέντρα Πληροφόρησης Επισκεπτών	95
4.3 Βελτίωση της τουριστικής υποδομής στην περιοχή του δρυμού.....	96
4.4 Βελτίωση των έργων τεχνικής και κοινωνικής υποδομής	97
4.4.1 Δίκτυο μεταφορών	97
4.4.1.1 Σύνδεση ΝΔ Παρνασσίδας με το Χιονοδρομικό Κέντρο	99
4.4.1.2 Σχοινόσυρτος εναέριος κρεμαστός σιδηρόδρομος (teleferique).....	99
4.4.2 Αποχετευτικό δίκτυο.....	100
4.4.3 Χώροι διάθεσης απορριμμάτων	101
4.4.4 Κοινωνικές υπηρεσίες.....	101
4.5 Μέτρα βελτίωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιοχής.....	101
4.5.1 Γεωργία	101
4.5.2 Κτηνοτροφία	101
4.5.3 Βιομηχανία - βιοτεχνία	102
4.6 Χωροταξική και οικιστική οργάνωση της περιοχής.....	102
4.7 Προστασία και διατήρηση των αξιών του δρυμού	103
4.7.1 Πυρήνας (Ζώνη Απόλυτης Προστασίας).....	105
4.7.2 Περιφερειακή Ζώνη ή Ζώνη προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος	108
4.7.3 Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη.....	111
4.8 Ειδικός Φορέας Διοίκησης και Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού.	115
4.8.1 Ίδρυση Ειδικού Φορέα.....	115
4.8.2 Θέσπιση «Κανονισμού Λειτουργίας».....	116
4.8.3 Σχέσεις του φορέα με άλλους φορείς.....	117
5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	120

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	125
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	128
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	131

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1: Προστατευόμενες Περιοχές στην Ελλάδα	16
Πίνακας 1.2: Επέκταση των 10 Εθνικών Δρυμών	24
Πίνακας 2.1: Εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ. (1951-1991)	42
Πίνακας 2.2: Δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ.	44
Πίνακας 2.3: Απασχολούμενοι και οικονομικά ενεργοί στην περιοχή μελέτης κατά Δ.Δ	46
Πίνακας 2.4: Βασικές χρήσεις γης της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ. (σε χιλιάδες στρέμματα)	51
Πίνακας 2.5: Τεχνική υποδομή της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ.	52
Πίνακας 2.6: Κοινωνική υποδομή της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ.	53
Πίνακας 2.7: Στοιχεία κίνησης επισκεπτών Μουσείου και Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών 1985 – 1994	61
Πίνακας 2.8: Στοιχεία κίνησης Χ.Κ Παρνασσού χιονοδρόμων και επισκεπτών του κατά την περίοδο 1986 – 1994	63
Πίνακας 2.9: Τουριστική υποδομή της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ.	65

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα	20
Χάρτης 2.1: Προσανατολισμού	29
Χάρτης 2.2: Διοικητική διαίρεση περιοχής μελέτης	39
Χάρτης 2.3: Απεικόνιση Ανάγλυφου και οδικού δικτύου	50
Χάρτης 2.4: Χρήσεις – Κάλυψη γης	59
Χάρτης 2.5: Απεικόνιση αρχαιολογικών χώρων και χώρων αναψυχής	64
Χάρτης 4.1: Αναπτυξιακές κατευθύνσεις	118

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Β.Δ. : Βασιλικό Διάταγμα

Ν.Δ. : Νομοθετικό Διάταγμα

Φ.Ε.Κ : Φύλλο Εφημερίδα της Κυβερνήσεως

Π.Δ : Προεδρικό Διάταγμα

Γ.Γ.Δ. & Φ.Π. : Γενική Γραμματεία Δασών & Φυσικού Περιβάλλοντος

Ε.Ο.Τ : Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

Χ.Κ. : Χιονοδρομικό Κέντρο

Ε.Δ. : Εθνικός Δρυμός

Α.Δ. : Αισθητικά Δάση

Μ.Φ. : Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης

Ε.Π.Κ.Δ. :Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών

Δ.Ο.Υ : Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία

Δ.Δ : Δημοτικό Διαμέρισμα

Ε.Σ.Υ.Ε. : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος

Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Ο.Κ. : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στη χώρα μας διακρίθηκε και κατοχυρώθηκε νομοθετικά ένας σημαντικός αριθμός εθνικών δρυμών, αισθητικών δασών, διατηρητέων μνημείων της φύσης και άλλες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών. Ο βαθμός όμως και το επίπεδο προστασίας, οργάνωσης και λειτουργίας των περιοχών αυτών στην χώρα μας δεν ανταποκρίνεται στα διεθνή πρότυπα.

Ο πυρήνας του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού σύμφωνα με το από 27-7-1938 Β.Δ. ίδρυσής του, καταλαμβάνει σημαντικό τμήμα του ορεινού συγκροτήματος Παρνασσού, έκτασης 3.513 Ha, η οποία υπάγεται διοικητικά στους νομούς Φωκίδας και Βοιωτίας. Η περιφερειακή ζώνη του δεν ορίζεται σαφώς και αναφέρεται ότι περιλαμβάνει τα προς το πυρήνα δάση, μερικώς δασοσκεπείς και χορτολιβαδικές εκτάσεις που περιλαμβάνονται μέσα στα όρια του Δασαρχείου Παρνασσίδας και τα όρια του δήμου Αράχοβας.

Από την κήρυξή του μέχρι σήμερα, ο δρυμός διαχειρίζεται σαν δάσος υπό προστασία με μόνα μέτρα τις απαγορεύσεις υλοτομιών, κυνηγιού και βοσκής, χωρίς συστηματική μέριμνα για ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και αξιών του. Δεν έγινε αντιληπτή η ιδιαίτερη σημασία του δρυμού για την περιοχή, ίσως επειδή δεν έγιναν προσπάθειες για την ανάδειξη των θετικών στοιχείων του, τα οποία με τα κατάλληλα προγράμματα θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής. Η αντίληψη των τελευταίων ήταν και παραμένει, ότι ο δρυμός είναι ένας χώρος απαγορεύσεων από τον οποίο δεν μπορούν να αναμένουν κάτι το θετικό. Εν κατακλείδι λοιπόν δεν υπήρξε ουσιαστική διαχείριση του δρυμού για την προστασία του και ανάδειξη των αξιών του, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου γενικώς και των κατοίκων της περιοχής ιδιαίτερα.

Κύριο στόχο της εργασίας αυτής αποτελεί η «βέλτιστη» αξιοποίηση του φυσικού, κοινωνικού και οικονομικού χώρου του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, μιας χωρικής ενότητας, με ποικίλα δεδομένα – φυσικά και κοινωνικοοικονομικά – που είναι αποδέκτης διαφόρων πιέσεων και εμπεριέχει μια μοναδική δυναμική αξιοποίησης σε όλα τα επίπεδα – κοινωνικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό.

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας, μελετήθηκε ολόκληρη η περιοχή του ορεινού συγκροτήματος Παρνασσού, συμπεριλήφθηκε δηλαδή πολύ μεγαλύτερη έκταση από αυτήν του πυρήνα και της περιφερειακής ζώνης του Δρυμού.

Είναι φανερό ότι η αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού πρέπει να γίνει με ιδιαίτερη προσοχή και συνέπεια ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση των ιδιαίτερων αξιών του. Επιπλέον η προσέλευση επισκεπτών στην περιοχή αυτή που έρχονται να γνωρίσουν και να απολαύσουν το ιδιαίτερο αυτό περιβάλλον, κάνει αναγκαία τη βελτίωση της υποδομής και την παροχή διαφόρων ευκολιών υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών. Παράλληλα όμως απαιτείται και η κατάλληλη χωροθέτηση και οργάνωση των ευκολιών αυτών και των δραστηριοτήτων των επισκεπτών, ώστε να μην υποβαθμίζονται οι ιδιαίτερες αξίες, που αποτελούν και τον πόλο έλξης στην περιοχή.

Για το σκοπό αυτό, ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην καταγραφή και αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, στον καθορισμό των «στόχων» ανάδειξης – αξιοποίησης της περιοχής μελέτης, καθώς και στη χάραξη γενικών αναπτυξιακών κατευθύνσεων.

Η εργασία αυτή διαρθρώνεται σε πέντε κεφάλαια, τα οποία και περιγράφονται στη συνέχεια.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην καθιέρωση του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών και στα βασικά τους γνωρίσματα καθώς και στην υπάρχουσα κατάσταση και τα προβλήματα που

Το δεύτερο κεφάλαιο αφιερώνεται στην αποτύπωση και στη καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στον Εθνικό Δρυμό Παρνασσού. Πιο συγκεκριμένα το κεφάλαιο αυτό χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται ο προσδιορισμός των ορίων της περιοχής μελέτης και μια αναφορά στο ιδιοκτησιακό και νομικό καθεστώς που διέπει το δρυμό, ενώ στο δεύτερο και τρίτο μέρος γίνεται η ανάλυση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος του δρυμού αντίστοιχα.

Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται ο εντοπισμός των κυριότερων προβλημάτων και των πιέσεων που δέχεται το οικοσύστημα του δρυμού που προέρχονται είτε από τις ανθρώπινες δραστηριότητες είτε από φυσικά αίτια.

Μετά την ανάλυση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων και προβλημάτων της περιοχής που έγινε στα προηγούμενα κεφάλαια, στο τέταρτο κεφάλαιο καθορίζονται οι βασικοί στόχοι για την ανάδειξη και αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού.

Πιο συγκεκριμένα οι στόχοι αυτοί είναι η προστασία και διατήρηση των φυσικών χαρακτηριστικών και αξιών της περιοχής, η βελτίωση της οργάνωσης, διοίκησης και διαχείρισης του Δρυμού, η εξυπηρέτηση των επισκεπτών και η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων. Στο τέλος του κεφαλαίου προτείνονται αναπτυξιακές κατευθύνσεις και μέτρα τα οποία μπορούν να ληφθούν για την επίτευξη των στόχων αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1
ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

1 ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

1.1 Εισαγωγή

Η ακανόνιστη και η συνεχώς εντεινόμενη επέμβαση του ανθρώπου στη φύση και η αδιάκοπη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, είχε σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, με δυσάρεστες συνέπειες ακόμα και στην ίδια την επιβίωση του ανθρώπου.

Η προοπτική του να εξαφανιστούν από τον πλανήτη πολλά φυτικά και ζωικά είδη ή μοναδικά τοπία και η συνειδητοποίηση του μεγάλου κινδύνου από τους ανθρώπους, είχε ως αποτέλεσμα την κινητοποίηση της ανθρωπότητας για τη λήψη μέτρων κατά της καταστροφικής αυτής πορείας.

1.2 Η καθιέρωση του θεσμού των Προστατευόμενων Περιοχών

Οι εντεινόμενες καταστροφές στη φύση και το τοπίο, οδήγησαν πριν από ενάμισι περίπου αιώνες στις πρώτες συστηματικές προσπάθειες για την προστασία ιδίως των ειδών που κινδύνευαν με εξαφάνιση, με τη θέσπιση μεμονωμένων απαγορεύσεων και ρυθμίσεων για το σκοπό αυτό. Παράλληλα «πιέσεις» δέχτηκαν οι κυβερνήσεις να θέσουν κάτω από την προστασία τους «φυσικές» περιοχές της γης που έχουν ιδιαίτερη αξία για τη διατήρηση πολύτιμων, μοναδικών ή σπάνιων χαρακτηριστικών. Δημιουργείται έτσι ο θεσμός των «προστατευόμενων περιοχών», μια προσπάθεια της ανθρωπότητας να εξασφαλίσει τη διατήρηση των ζώντων οργανισμών και ιδιαίτερων αξιών της φύσης. (Κασιούμης, 1993)

Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν από τότε το πιο σημαντικό μέτρο για την προστασία και διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος και ιδίως των «φυσικών» εκείνων περιοχών της γης που περιέχουν την αυτοφυή χλωρίδα και άγρια πανίδα, ιδιαίτερα τα είδη που είναι αντιπροσωπευτικά, σπάνια ή απειλούμενα με εξαφάνιση, τους πολύτιμους βιότοπους τους ιδιαίτερους φυσικούς γεωμορφολογικούς και φυσιογραφικούς σχηματισμούς και τα τοπία με ιδιαίτερα αισθητικά και φυσιογνωμικά γνωρίσματα. Είναι όλα αυτά τα στοιχεία που συνιστούν τη φυσική κληρονομιά κάθε χώρας.

Ασφαλώς δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι όλες οι «φυσικές περιοχές» κάθε χώρας είναι απαραίτητο να κηρυχθούν προστατευόμενες για να εξασφαλιστεί η διατήρησή τους, ούτε ότι η προστασία της φύσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος επιτυγχάνεται μόνο με την κήρυξη και διαχείριση προστατευόμενων περιοχών. Αντιλαμβάνεται κανείς την αλληλεξάρτηση μεταξύ προστασία και ανάπτυξης και το γεγονός ότι η προστασία – διατήρηση δεν είναι αντίθετη της ανάπτυξης. Ο ρόλος των προστατευόμενων περιοχών δεν είναι μόνο η διατήρηση των ιδιαιτέρων και οικολογικών αξιών που περιέχουν, αλλά και για την ικανοποίηση σημαντικών αναγκών των ανθρώπων που συνδέονται με τις περιοχές αυτές. (Κασιούμης, 1993)

Σαν πρώτη συντονισμένη προσπάθεια για την κατοχύρωση του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών σε παγκόσμιο επίπεδο, θεωρείται μια πράξη του Κογκρέσου των ΗΠΑ το 1872, όπου μια μεγάλη έκταση στην περιοχή Yellowstone χαρακτηρίστηκε *Εθνικό Πάρκο (National Park)*. Στην χώρα μας, όταν εφαρμόστηκε για πρώτη φορά ο θεσμός των προστατευόμενων περιοχών, (το 1938, με την ανακήρυξη του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου) χρησιμοποιήθηκε ο όρος *Εθνικός Δρυμός* αντί του όρου *Εθνικό Πάρκο* που είχε επικρατήσει σε άλλες χώρες. Και αυτό γιατί θεωρήθηκε ότι οι αξίες της φύσης που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προστασίας βρίσκονται στον ορεινό χώρο, σε απομονωμένες περιοχές. Ο όρος «δρυμός» εκτός από την κύρια έννοια δάσος δρυών, περιέχει και την έννοια «σύνδεδρος τόπος, περιοχή με άγρια βλάστηση».

Παρακάτω αναφέρονται επιγραμματικά τις οικολογικές, κοινωνικές, οικονομικές αξίες των προστατευόμενων περιοχών και τους σκοπούς που εξυπηρετούν:

- διαφύλαξη πολύτιμων οικολογικών αξιών,
- διατήρηση της ισορροπίας του φυσικού περιβάλλοντος,
- εξυπηρέτηση επιστημονικών σκοπών,
- ικανοποίηση σημαντικών αναγκών υπαίθριας αναψυχής του σύγχρονου ανθρώπου,
- περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση του κοινού,
- παροχή χρήσιμων αγαθών,
- δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης με την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και αναζωογόνηση της περιφέρειας.

1.3 Βασικά γνωρίσματα Προστατευόμενων Περιοχών

Οι προστατευόμενες περιοχές δεν είναι ομοιογενείς εκτάσεις με παρόμοια χαρακτηριστικά. Κάθε προστατευόμενη περιοχή έχει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ο τρόπος διαχείρισης της διαφέρει. Υπάρχουν περιοχές που περιλαμβάνουν αδιατάραχτα φυσικά οικοσυστήματα και άλλες ανθρωπογενείς τοπία με ιδιαίτερη αξία ή και συνδυασμό των παραπάνω χαρακτηριστικών. Ανάλογα με τις ανάγκες της περιοχής, καθορίζονται διαφορετικοί σκοποί και με διαφορετικοί ένταση σε κάθε περίπτωση.

Μια σημαντική προσπάθεια καθορισμού ενιαίων κατηγοριών για τις προστατευόμενες περιοχές, έγινε από την Διεθνή Ένωση Προστασία της Φύσης (I.U.C.N./1994), η οποία προτείνει την κατάταξη των προστατευόμενων περιοχών στις παρακάτω κατηγορίες, για κάθε μια από τις οποίες καθορίζει συγκεκριμένους στόχους διαχείρισης, κριτήρια επιλογής και αρμόδιες αρχές για την οργάνωση και διαχείριση τους:

<i>Κατηγορία I</i>	Αυστηρά Φυσικά Καταφύγια /Περιοχές Άγριας Ζωής (Strict Nature Reserve /Wilderness Area)
<i>Κατηγορία II</i>	Εθνικά Πάρκα (Δρυμοί) (National Park)
<i>Κατηγορία III</i>	Φυσικά Μνημεία (Natural Monuments)
<i>Κατηγορία IV</i>	Περιοχές Διαχείρισης Ειδών /Βιοτόπων (Habitat / Species Management Area)
<i>Κατηγορία V</i>	Προστατευόμενα Χερσαία και Θαλάσσια Τοπία (Protected Landscapes /Seascapes)
<i>Κατηγορία VI</i>	Προστατευόμενες Περιοχές Διαχειριζόμενων Φυσικών Πόρων (Managed Resource Protected Area)

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι τα βασικά γνωρίσματα των προστατευόμενων περιοχών είναι τα ακόλουθα:

- είναι εκτάσεις χερσαίες ή υδάτινες,
- περιέχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (φυσικά, οικολογικά, τοπικά),
- είναι πολύτιμες για τη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς κάθε χώρας,
- έχουν ειδική νομοθεσία,
- η προστασία και κατάλληλη διαχείριση τους κατοχυρώνεται από την πολιτεία,
- εκτός από την ιδιαίτερη οικολογική σημασία τους, εξυπηρετούν επίσης ευρύτερες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές ανάγκες του ανθρώπου,
- αποτελούν δημόσιο αγαθό

Σύμφωνα με τα παραπάνω θα μπορούσε να δοθεί ο ακόλουθος ορισμός:

Προστατευόμενες περιοχές είναι χερσαίες ή υδάτινες εκτάσεις με ιδιαίτερα οικολογικά ή και τοπικά χαρακτηριστικά, που προστατεύονται νομοθετικά με ειδικό καθεστώς διαχείρισης, και έχουν ως κύριο σκοπό τη διατήρηση των ιδιαίτερων αξιών τους για την παρούσα και τις μελλοντικές γενιές, καθώς και την εξυπηρέτηση σύγχρονων κοινωνικών αναγκών (Κασιούμης, 1993)

1.4 Οι Προστατευόμενες Περιοχές στην Ελλάδα

Είναι ευρύτατα γνωστό και διεθνώς ότι η φυσική κληρονομιά της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα σημαντική με πλούσια άγρια πανίδα και αυτοφυή χλωρίδα, με αντιπροσωπευτικούς βιότοπους, με ιδιαίτερους φυσικούς, γεωμορφολογικούς σχηματισμούς και με μοναδικά τοπία ομορφιάς και ιδιαίτερων φυσιognωμικών στοιχείων. Η αξία και η μοναδικότητα της Ελληνικής φύσης καθίστα αναγκαία την προστασία, τη διατήρηση και την ορθολογική αξιοποίηση της.

Για την προστασία των πολύτιμων οικοσυστημάτων της χώρας μας έχει δημιουργηθεί από το 1937 ένα σύστημα προστατευόμενων περιοχών, το οποίο όμως δεν είναι απόλυτα ξεκαθαρισμένο καθώς δεν υπάρχουν ή δεν εφαρμόζονται συγκεκριμένοι κανόνες για κάθε μια από τις περιπτώσεις. Η πρώτη προστατευόμενη περιοχή στη χώρα μας κηρύχθηκε αρκετά νωρίς, σε σχέση με πολλές Ευρωπαϊκές χώρες (το 1938 ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου).

Καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική προστασία και ορθολογική διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών, είναι η ύπαρξη ειδικής νομοθεσίας για αυτές. Η χώρα μας συμμετέχοντας στην προσπάθεια που γίνεται παγκοσμίως για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, δημιούργησε προστατευόμενες περιοχές, θέσπισε το νομικό καθεστώς προστασίας τους και προδιέγραψε τους κανόνες διαχείρισής τους.

Ο νόμος πλαίσιο Ν. 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» περιέχει ειδικό κεφάλαιο «Για την προστασία της Φύσης και του Τοπίου» το οποίο προτείνει νέες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών και εισάγει αλλαγές στη διοίκηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Οι πέντε νέες κατηγορίες που προτείνονται είναι: περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, περιοχές προστασίας της φύσης, Εθνικά Πάρκα, προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου και περιοχές οικοανάπτυξης.

Παρακάτω θα αναφερθούμε στις κυριότερες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα. Οι περιοχές αυτές κηρύσσονται και διαχειρίζονται στα πλαίσια της δασικής νομοθεσίας και ειδικότερα του Ν.Δ. 996/1971, που αποτελεί μέρος του Ν.Δ. 86/1969 «περί Δασικού Κώδικα».

Η σημαντικότερη κατηγορία προστατευόμενων περιοχών είναι *Εθνικοί Δρυμοί (Ε.Δ.)* που περιλαμβάνουν εκτάσεις δασικού χαρακτήρα με επιστημονικό και οικολογικό ενδιαφέρον και βρίσκονται κάτω από καθεστώς αυστηρής προστασίας. Με βάση το Ν. 856/1937, ιδρύθηκαν 7 Εθνικοί Δρυμοί μέχρι το 1966. Από το 1966 έως το 1974 ιδρύθηκαν ακόμα 3 Εθνικοί Δρυμοί. Συνολικά οι δέκα Εθνικοί Δρυμοί καλύπτουν 75.000 εκτάρια, το 0,52% της χώρας (χωρίς να περιλαμβάνεται η έκταση των περιφερειακών ζωνών των πέντε πρώτων Εθνικών Δρυμών). Μερικοί από τους σημαντικότερους είναι ο Όλυμπος, η Σαμάρια Κρήτης, ο Παρνασσός, η Πάρνηθα, ο Βίκος – Αώου στο νομό Ιωαννίνων, οι Πρέσπες κ.ά. (Κασιούμης, 1993)

Μια άλλη σημαντική κατηγορία είναι τα *Αισθητικά Δάση (Α.Δ.)* τα οποία χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη αισθητική, υγιεινή, τουριστική καθώς και οικολογική σημασία. Έως σήμερα έχουν κηρυχθεί 19 αισθητικά δάση (Ν. 966/1971) τα οποία καταλαμβάνουν έκταση 33.000 εκταρίων, το 0,25% της χώρας. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι το Φοινικόδασος Βάι στην Κρήτη, η Κοιλάδα των Τεμπών, ο Πευκιάς Ευλοκάστρου, τα Στενά του Νέστου κ.ά. (Ελευθεροτυπία, 18/7/1999)

Η τρίτη κατηγορία προστατευόμενων περιοχών είναι τα *Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (Μ.Φ.)*, τα οποία περιλαμβάνουν περιοχές με ιδιαίτερη παλαιοντολογική, γεωμορφολογική, ιστορική και πολιτιστική αξία. Μέχρι σήμερα έχουν ανακηρυχθεί 51 δάση τα οποία καταλαμβάνουν έκταση 16.500 εκταρίων (το 0,13% της συνολικής έκτασης της χώρας) και μερικά από αυτά είναι το δάσος Κυνουρίας, το παρθένο δάσος Κεντρικής Ροδόπης, το απολιθωμένο δάσος της Ρόδου, το Δάσος Σαμπιέντζας Μεσσηνίας και το μικτό δάσος Γράμμου. Η νήσος Πιπέρι των Βορείων Σποράδων, που είχε κηρυχθεί ως διατηρητέο μνημείο, καταργήθηκε με το Διάταγμα κηρύξεως του Θαλάσσιου Πάρκου Βορείων Σποράδων. (Το περιβάλλον στην Ελλάδα, 1996)

Μια τελευταία κατηγορία περιοχών που προστατεύονται στα πλαίσια της νομοθεσίας περί θήρας αποτελούν τα *Θηραματικά Αποθέματα*. Μέχρι τώρα 500 περιοχές έχουν κηρυχθεί ως καταφύγια θηραμάτων, 21 ως εκτροφεία θηραμάτων και 7 ως κυνηγετικές περιοχές και καταλαμβάνουν έκταση 11.500 εκταρίων. Μερικές από αυτές είναι τα νησιά Αντίμηλος και Θοδώρου, το Δάσος Μονής Αγαθώνας κ.ά. (Ελευθεροτυπία, 18/7/1999)

Επίσης με βάση τον Δασικό Κώδικα και τη νομοθεσία «περί αρχαιοτήτων» υπάρχουν οι κατηγορίες των Προστατευτικών Δασών και των Τοπίων Φυσικού Κάλλους, οι οποίες όμως δεν έχουν ακόμα οριοθετηθεί ως προστατευόμενες περιοχές.

Συνολικά οι Εθνικοί Δρυμοί, τα Αισθητικά Δάση και τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης καταλαμβάνουν μια έκταση περίπου 1.182.420 στρέμματα, δηλαδή περίπου το 0,9% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Πίνακας 1.1: Προστατευόμενες Περιοχές στην Ελλάδα.

Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών	Ποσοστό (%) επί της συνολικής έκτασης της
Θεσμοθετημένες (Ε.Δ. – Α.Δ. – Μ.Φ.)	0,90
Θηραματικά Αποθέματα	0,09
Θαλάσσια Πάρκα	0,83
Περιοχές RAMSAR	0,73
NATURA 2000 (αρχικές εκτιμήσεις εθνικού καταλόγου 264 περιοχών)	16,70

Πηγή: Μπεριάτος(1999)

Ο Νόμος 1650/1986 περιέχει ειδικό κεφάλαιο για την «Προστασία της Φύσης και του Τοπίου» και κωδικοποιεί και εκσυγχρονίζει σε αρκετά σημεία την υφιστάμενη νομοθεσία για θέματα προστασίας της φύσης. Με την έκδοση του Ν. 1650/1986 παρέχεται η δυνατότητα κήρυξης με την εθνική νομοθεσία και άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών, όπως περιοχών οίκο-ανάπτυξης, θαλάσσιων πάρκων κ.α. Περιλαμβάνεται η *Περιοχή Ωοτοκίας της Θαλάσσιας Χελώνας *Caretta caretta* στη Ζάκυνθο*, ο πιο σημαντικός βιότοπος στη Μεσόγειο για την προστασία του απειλούμενου αυτού είδους. Στην ίδια κατηγορία περιλαμβάνεται και το *Θαλάσσιο Πάρκο Βορείων Σποράδων* που αποτελεί ένα από τα τελευταία καταφύγια για τη διατήρηση της μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*, και προστατεύει επίσης σημαντικούς βιότοπους για αγριοκάτσικα (στα Γιούρα) και ορισμένα σπάνια αρπακτικά. Το θαλάσσιο πάρκο κηρύχθηκε με το Π.Δ. από 16 Μαΐου 1992 (ΦΕΚ 519Α) στα πλαίσια του Ν.1650/1986, αλλά μέχρι σήμερα δεν έχει εξασφαλιστεί η ουσιαστική διαχείριση του.

Το σύστημα των προστατευόμενων περιοχών της χώρας δεν είναι ακόμα εντελώς ξεκαθαρισμένο. Υπάρχουν περιοχές σημαντικές για την προστασία της φύσης, οι οποίες δεν καλύπτονται ακόμα από ειδική προστατευτική νομοθεσία, ενώ άλλες περιοχές έχουν θεσμοθετηθεί ως προστατευόμενες χωρίς να έχει ληφθεί κανένα ειδικό μέτρο για την ιδιαίτερη προστασία και διαχείριση τους. Τέλος, υπάρχουν ακόμα περιοχές που περιέχουν σημαντικές οικολογικές αξίες και στις οποίες έχουν ληφθεί μέτρα για την προστασία τους παρά το ότι δεν έχουν ακόμα πλήρη νομική προστασία. (Κασιούμης, 1993)

Εκτός από την εθνική νομοθεσία που αναλύεται παραπάνω, η χώρα μας έχει επίσης ειδικές υποχρεώσεις για την προστασία της φύσης και των προστατευόμενων περιοχών, στα πλαίσια σχετικών συμβάσεων και συμφωνιών, τις οποίες έχει αποδεχθεί, καθώς και των αντίστοιχων οδηγιών της Ε.Ε., στην οποία συμμετέχει ως πλήρες μέλος. Σημαντική συμβολή στα θέματα προστασία της φύσης και των προστατευόμενων περιοχών σε παγκόσμια κλίμακα αποτελεί η διακήρυξη της «Παγκόσμιας Στρατηγικής, Προστασίας – Διατήρησης» που προήλθε στα 1980 από την συνεργασία τεσσάρων διεθνών Οργανώσεων που ασχολούνται με τη διαχείριση της γης και των φυσικών πόρων, της IUCN (Διεθνούς Ένωσης Προστασίας της Φύσης), του FAO (Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας), του UNEP (Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών) και του WWF (Παγκόσμιο Ταμείο για τη

Φύση). Η διακήρυξη αυτή προτείνει την ενσωμάτωση της προστασίας της φύσης σε μια «πολιτική ανάπτυξης» που θα στηρίζεται στην αρχή της «αιφορίας» και θα επιδιώκει:

- Να διατηρήσει τις ουσιαστικές οικολογικές διαδικασίες και τα βασικά συστήματα που στηρίζουν τη ζωή.
 - Να προστατέψει και να συντήρηση την γενετική ποικιλία.
 - Να εξασφαλίσει την αιφορική χρήση των ειδών και των οικοσυστημάτων.
- (Κασιούμης, 1993)

Έτσι στα πλαίσια διαφόρων Διεθνών Συμβάσεων και Κοινοτικών Οδηγιών έχουμε:

Με βάση την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (NATURA 2000) «για τη διατήρηση των οικοτόπων καθώς και της άγρια πανίδας και χλωρίδας», η χώρα μας έχει επιλέξει 264 περιοχές του εθνικού καταλόγου συνολικής έκτασης 2,25 εκατ. εκταρίων, στις οποίες στην πραγματικότητα περιλαμβάνονται και όλες οι παραπάνω προστατευόμενες περιοχές (περίπου 20% της συνολικής έκτασης της χώρας).

Μια άλλη σημαντική κατηγορία περιοχών με αναμφισβήτητα μεγάλη οικολογική αξία, είναι οι *Υγροβιότοποι Διεθνούς Σπουδαιότητας* της Σύμβασης RAMSAR. Με την επικύρωση της Σύμβασης αυτής από τη χώρα μας το 1974, ένδεκα υγροβιότοποι θεωρήθηκαν ιδιαίτερα σημαντικοί για την διατήρηση της πτηνοπανίδας και των φυσικών χαρακτηριστικών τους. Όμως εκτός από τον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών, οι περιοχές αυτές δεν έχουν θεσμοθετηθεί ως προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Οι περιοχές αυτές καλύπτουν περίπου 96.000 εκτάρια.

Επίσης υπάρχουν και οι *Περιοχές Ειδικής Προστασίας* (Special Protected Areas -SPA-) σύμφωνα με την Οδηγία 79/409 της Ευρωπαϊκής Ένωσης «περί διατήρησης αγρίων πτηνών». Στην κατηγορία αυτή έχουν ενταχθεί 26 σημαντικές περιοχές, ενώ άλλες 20 έχουν προταθεί. Μια από τις σημαντικότερες είναι το δάσος της Δαδιάς (7.200 εκτάρια). Το δάσος αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και για την Ευρώπη καθώς αποτελεί μια από τις τελευταίες αποικίες του απειλούμενου είδους μαυρόγυπα στην Ευρώπη. Επιπλέον διαθέτει και άλλα απειλούμενα είδη καθώς και πλούσια ερπετοπανίδα.

Το πρόγραμμα «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» της UNESCO στα πλαίσια του οποίου οι προστατευόμενες περιοχές του Ολύμπου και της Σαμαριά έχουν χαρακτηριστεί ως «Αποθέματα της Βιόσφαιρας» (Biosphere Reserves).

Τη Σύμβαση για την «Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς» που επικυρώθηκε από τη χώρα μας, στην οποία ανήκουν εκτός από αρκετές περιοχές που χαρακτηρίστηκαν ως πολιτιστικά αγαθά όπως οι Δελφοί, η ακρόπολη κ.α. συμπεριλήφθηκαν τα Μετέωρα και το Άγιο Όρος, που χαρακτηρίστηκαν ως Μεικτά Αγαθά (Φυσικά και Πολιτιστικά).

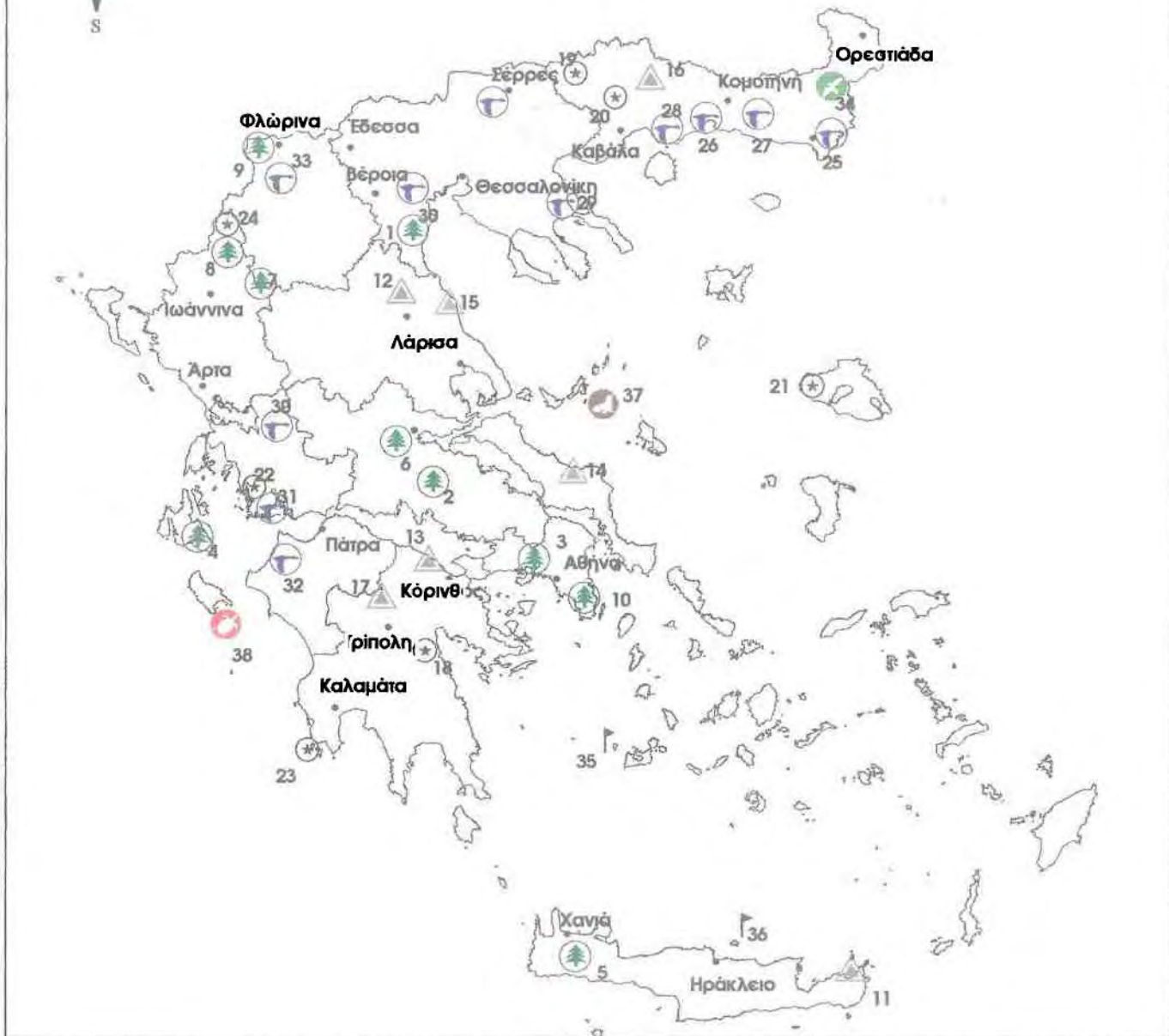
Το «Πρωτόκολλο για τις Προστατευόμενες Περιοχές της Μεσογείου» (Σύμβαση της Βαρκελώνης) με αρκετές περιοχές μας ενταγμένες στο δίκτυο των «Ζωνών Προστασίας της Μεσογείου»

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Βιογενετικών Αποθεμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Τη «Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο των Απειλούμενων Ειδών» γνωστή ως CITIES και

Τη «Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα» που προωθήθηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη του 1992 στο Ρίο της Βραζιλίας.

Παρά την ύπαρξη όμως των περιοχών αυτών και τις προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι τώρα, η χώρα μας υπολείπεται κατά πολύ στα θέματα προστασίας, οργάνωσης και λειτουργίας των προστατευόμενων περιοχών σύμφωνα με τα σύγχρονα διεθνή πρότυπα.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ 1. Όλυμπος 2. Παρνασσός 3. Πάρνηθα 4. Αίνας 5. Λεύκα όρη (Σαμαριά) 6. Οίτη 7. Πίνδος 8. Βίκος-Άωος 9. Πρέσπες 10. Σούνιο	ΛΙΣΘΗΤΙΚΑ ΔΑΣΗ (ΕΠΙΛΟΓΗ) 11. Βάι 12. Κοιλιάδα Τεμπών 13. Πευκιάς Ξυλοκάστρου 14. Στενή Ευβοίας 15. Όσσα 16. Νέστου 17. Καλαβρύτων	ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΕΠΙΛΟΓΗ) 18. Δενδρόκεδρα Κυνουρίας 19. Παρθένος Δάσος Ροδόπης 20. Δάσος Τσίχλας Ειάνθης 21. Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου 22. Δάσος Φράξου Λέσβου 23. Δάσος Ν. Σαπινέτζα 24. Δάσος Γράμμου Καστοριάς
ΥΠΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑΣ 25. Δέλτα ποταμού Έβρου 26. Λίμνη Βιστωνίδα 27. Λίμνη Μητρικού 28. Δέλτα ποταμού Νέστου 29. Λίμνη Βόλβη & Λαγκαδά 30. Λίμνη Κερκίνη 31. Δέλτα Αξιού-Λούδια-Αλιάκμονα 32. Κόλπος Αμβρακικού 33. Κόλπος Μεσσολλογγίου 34. Λίμνη Κοτιχίου 35. Α. Πρεσπών	ΆΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΕΤ. ΠΕΡ. (ΕΠΙΛΟΓΗ) 36. Δάσος Δαδιάς - Λευκίμης 37. Νήσος Αντίμιλος 38. Νήσος Δία 39. Θαλάσσιο Πάρκο Β. Σποράδων 40. Θαλάσσιες χελώνες Ζακύνθου	

Χάρτης 1.

Προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα

50 0 50 100 χλμ.

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

Πηγή: Επιλεγμένα Θέματα Διαχείρισης Περιβάλλοντος

1.5 Οι Εθνικοί Δρυμοί στην Ελλάδα

1.5.1 Υπάρχουσα κατάσταση και προβλήματα

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, από το 1938 μέχρι το 1974, έχουν κηρυχθεί δέκα Εθνικοί Δρυμοί από τους οποίους οι πέντε έχουν μόνο πυρήνα, χωρίς περιφερειακή ζώνη. Η συνολική έκταση των πυρήνων ανέρχεται σε 343.780 στρέμματα, ενώ η συνολική έκταση των περιφερειακών ζωνών σε 343.540 στρέμματα. Ο βαθμός όμως και το επίπεδο προστασίας, οργάνωσης και λειτουργίας των περιοχών αυτών της χώρας μας δεν ανταποκρίνονται στα διεθνή πρότυπα. Με σκοπό να ξεπεραστούν οι οποίες αδυναμίες και παραλείψεις, το Τμήμα Δασικού Περιβάλλοντος, Εθνικών Δρυμών και Δασικής Αναψυχής του Υπουργείου Γεωργίας, μέσα στα πλαίσια του προγράμματος LIFE, ανέθεσε την εκπόνηση ολοκληρωμένων «Σχεδίων Διαχείρισης» για πέντε εθνικούς δρυμούς της Ελλάδας. Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι σύμφωνα με τις νέες Διαχειριστικές Μελέτες προβλέπεται σημαντικά επέκταση της συνολικής έκτασης των Εθνικών Δρυμών της χώρας (πίνακας 1.2), οι οποίες από 687.420 στρέμματα (0,52% της συνολικής έκτασης της χώρας) πρόκειται να φτάσουν σε 1.967.870 στρέμματα (1,5%).

1.5.2 Θεσμικό πλαίσιο

Ο πρώτος νόμος που αναγνώρισε την ανάγκη προστασίας των προστατευόμενων περιοχών ήταν ο Α.Ν. 856/1937, ο οποίος αποτέλεσε σημαντική καμπή στα θέματα προστασίας της φυσικής κληρονομιάς μας. Με την εφαρμογή του νόμου αυτού κηρύχθηκαν στη χώρα μέχρι το 1966 επτά εθνικοί δρυμοί μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού. Αυτός ιδρύθηκε με το από 25/7/38 Β.Δ. (ΦΕΚ Α' αριθ. 286). Οι λόγοι κήρυξης ενός τμήματος του ορεινού όγκου του Παρνασσού σε Εθνικό Δρυμού είναι: Η σχέση του Παρνασσού με τη μυθολογία και την ιστορία της χώρας. Ο μεγάλος αριθμός φυτικών ειδών που απαντάται στην περιοχή. Η ύπαρξη του αντιπροσωπευτικού δάσους της κεφαλληνιακής ελάτης. Ο μεγάλος αριθμός χαρακτηριστικών και εντυπωσιακών καρστικών φαινομένων στην περιοχή. Ο νόμος αυτός ενσωματώθηκε στο Δασικό Κώδικα (Ν.Δ. 86/1969, άρθρα 79,80,81), τροποποιήθηκε με το Ν.Δ. 996/1971, που ισχύει σήμερα και καθορίζει το βασικό θεσμικό καθεστώς των δρυμών. Στο διάταγμα αυτό, οι αρχές που διέπουν την κήρυξη περιοχών ως εθνικών δρυμών και η βασική

φιλοσοφία τους είναι ίδιες με αυτές του Α.Ν. 856/1937. Οι διατάξεις του Ν.Δ. 996/1971, που αφορούν στην οργάνωση, προστασία και λειτουργία των δρυμών και συνεπώς και του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, αναπτύσσονται συνοπτικά παρακάτω.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 (παρ. 1), «Εθνικοί Δρυμοί μπορούν να κηρύσσονται περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, από την άποψη διατήρησης της άγρια χλωρίδας και πανίδας, των γεωμορφικών σχηματισμών, του υπεδάφους, της ατμόσφαιρας, των υδάτων και γενικώς του φυσικού περιβάλλοντος τους και των οποίων επιβάλλεται η προστασία, η διατήρηση και η βελτίωση της σύνθεσης της μορφής και των φυσικών καλλονών τους, για αισθητική, ψυχική και υγιεινή απόλαυση και ανάπτυξη του τουρισμού, ως και για τη διενέργεια πάσης φύσεως επιστημονικών ερευνών». Η κήρυξη γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, μετά από γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου Δασών.

Ο Εθνικός Δρυμός αποτελείται από τον πυρήνα και την περιφερειακή ζώνη. Ο πυρήνας είναι απολύτου προστασίας, έκτασης όχι μικρότερης των 1500 εκταρίων με εξαίρεση τους εθνικούς δρυμούς που ιδρύονται στα νησιά και οι οποίοι μπορούν να έχουν μικρότερη έκταση. Η περιφερειακή ζώνη είναι έκτασης τουλάχιστον ίσης με τον πυρήνα, η εκμετάλλευση της οποίας οργανώνεται κατά τρόπο που να συμβάλλει στην ολοκλήρωση των σκοπών που επιδιώκονται με την κήρυξη του δρυμού (άρθρο 5, παρ. 1). Η ευθύνη για την εφαρμογή των δρυμών, ανήκει στη Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος (Γ.Γ.Δ. & Φ.Π.) και συγκεκριμένα στο Τμήμα Δασικού Περιβάλλοντος, Εθνικών Δρυμών και Δασικής Αναψυχής της Δ/σης Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας του Υπουργείου Γεωργίας. Η προστασία, η οργάνωση και λειτουργία του δρυμού, όπως και των άλλων προστατευόμενων περιοχών, γίνεται από τις αντίστοιχες περιφερειακές δασικές υπηρεσίες της Γ.Γ.Δ. & Φ.Π. σύμφωνα με το Ν.Δ. 996/1971 και το Ν.Δ. 998/1979.

Το Ν.Δ. 996/1971 καθορίζει ποιες ενέργειες – δραστηριότητες επιτρέπονται και ποιες απαγορεύονται στον πυρήνα και στην περιφερειακή ζώνη του δρυμού. Όλες οι μορφές χρήσεως των εδαφικών εκτάσεων στον πυρήνα του δρυμού καθώς και τα εμπράγματα δικαιώματα τους που δεν ανήκουν στο δημόσιο, απαλλοτριώνονται αναγκαστικά υπέρ του δημοσίου για να εκπληρωθούν οι σκοποί ίδρυσης του δρυμού (αρθρ. 1, παρ. 1). Στον πυρήνα απαγορεύεται κάθε μορφής παραχώρηση, επί ποινή απολύτου ακυρότητας, προς φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού

δικαίου, όπως επίσης και σε δημόσιες υπηρεσίες που επιδιώκουν σκοπούς που βλάπτουν τον πυρήνα του δρυμού (αρθ. 6, παρ. 1). Οι κυριότερες από τις δραστηριότητες που απαγορεύονται στον πυρήνα του δρυμού είναι η εκμετάλλευση μεταλλείων και λατομείων, οι ανασκαφές, η τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων, οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις, η εγκατάσταση οικισμών και κτισμάτων, η υλοτομία, η θύρα και η βοσκή (αρθ. 6, παρ. 2).

Απαλλοτριώσεις μπορούν επίσης να επιβληθούν και στην περιφερειακή ζώνη του δρυμού, προκειμένου να επιτευχθούν οι σκοποί ίδρυσης του δρυμού (αρθ. 1, παρ. 1, εδ. 2). Με το νόμο αυτό δεν επιβάλλονται στην περιφερειακή ζώνη απαγορεύσεις ανάλογες του δρυμού, αλλά καθορίζονται τα μέτρα και τα έργα που μπορούν να εκτελούνται από την οικεία δασική αρχή και τα οποία αποβλέπουν στην προστασία, οργάνωση και βελτίωση της περιφερειακής ζώνης (αρθ. 6, παρ. 4).

Το άρθρο 5 παρ. 2 του Ν.Δ. 996/1971 καθορίζει ότι η οργάνωση, λειτουργία και η διαχείριση του δρυμού ρυθμίζονται με Κανονισμό ο οποίος εκδίδεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και δημοσιεύεται στη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι κανονισμοί που έχουν συνταχθεί μέχρι σήμερα, για τους εθνικούς δρυμούς, είναι ως επί το πλείστον ατελείς και έχουν χρησιμοποιηθεί μόνο για την έκδοση επί μέρους «Κανονισμών για τους επισκέπτες». (Κασιούμης Κ, 1993)

Εκτός από τον παραπάνω Κανονισμό, τα θέματα προστασίας των δρυμών μπορούν να ρυθμίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας καθώς και με Αστυνομικές Δασικές Διατάξεις που εκδίδονται από την οικεία δασική αρχή στα πλαίσια του Ν.Δ. 996/1971 και των αποφάσεων του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και δημοσιεύονται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (αρθ. 6, παρ. 3).

Πίνακας 1.2: Επέκταση των 10 Εθνικών Δρυμών

ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ	ΚΗΡΥΞΗ	ΠΥΡΗΝΑΣ			ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΖΩΝΗ			ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΕΚΤΑΣΕΩΝ (Πυρήνας & Περ. Ζώνη)
		ΠΑΛΑΙΑ ΕΚΤΑΣΗ	ΝΕΑ ΕΚΤΑΣΗ	ΕΠΕΚΤΑΣΗ (*)	ΠΑΛΑΙΑ ΕΚΤΑΣΗ	ΝΕΑ ΕΚΤΑΣΗ	ΕΠΕΚΤΑΣΗ (*)	
Ολύμπου	1938	39.930	71.500	31.570	0	166.900	166.900	198.470
Παρνασσού	1938	35.130	36.296	1.166	0	446.604	446.604	447.770
Πάρνηθας	1961	38.120	85.353	47.233	0	91.404	91.404	138.637
Αίνου	1962	28.620	28.935	315	0	47.230	47.230	47.545
Σαμαριάς (Λευκών Ορέων)	1962	48.500	63.146	14.646	0	182.794	182.794	197.440
Οίτης	1966	30.100	30.100	0	42.000	163.480	121.480	121.480
Βάλια Κάλντα (Πίνδου)	1966	33.930	41.704	7.774	35.340	49.224	13.884	21.658
Βίκου – Αώου	1973	34.000	34.070	70	92.000	95.380	3.380	3.450
Πρεσπών	1974	49.000	49.000	0	145.700	249.700	104.000	104.000
Σουνίου	1974	7.500	7.500	0	27.500	27.500	0	0
ΣΥΝΟΛΟ		344.830	447.604	102.774	342.540	1.520.216	1.177.676	1.280.450

Πηγή: Μπεριάτος (1999)

(*) Με βάση τις προτάσεις των νέων διαχειριστικών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2
ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ - ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

2 ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ – ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ**2.1 Γενικά Στοιχεία****2.1.1 Ιστορική Αναδρομή**

Ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού που εκτείνεται στο ομώνυμο όρος ιδρύθηκε με το από 25-7-1938 Β.Δ., (ΦΕΚ Α' αριθ. 286). Στο διάταγμα αυτό περιγράφονται τα όρια του πυρήνα του Δρυμού αναφέρεται αδρομερώς η περιφερειακή ζώνη του, περιλαμβάνονται διατάξεις για τη μετονομασία του μέχρι τότε Δασαρχείου Παρνασσίδας σε Δασαρχείο Εθνικού Δρυμού Παρνασσού και τέλος γίνονται ρυθμίσεις για τη συλλογή των φυτικών ειδών που συναντώνται σε μεγάλους αριθμούς και δε θεωρούνται σπάνια στον πυρήνα. Στη συνέχεια το ίδιο έτος με το από 23-12-1938 Β.Δ. έγινε τροποποίηση των αρχικών ορίων του πυρήνα του Εθνικού Δρυμού, η οποία πρόσθεσε νέα έκταση στην ανατολική πλευρά του, μεταξύ των ορίων των κοινοτήτων Πολύδροσου και Αράχοβας.

Ο παγκόσμιος πόλεμος και στη συνέχεια ο εμφύλιος που ακολούθησαν την ίδρυση του Εθνικού Δρυμού δεν επέτρεψαν την υλοποίηση των ανωτέρω Διαταγμάτων. Έτσι δεν υλοποιήθηκαν βασικά έργα και ρυθμίσεις, που αποτελούν προϋπόθεση ύπαρξης και καλής λειτουργίας κάθε Εθνικού Δρυμού, όπως σήμανση των ορίων με κτιστά ορόσημα, κατασκευή περιφραγμάτων, αναγκαστικές απαλλοτριώσεις των αγρών που περιλαμβάνονταν μέσα στο Δρυμό κ.α.. Εν κατακλείδι σε κανέναν τομέα δεν έγινε εφαρμογή των σχετικών διατάξεων που αφορούν τους Εθνικούς Δρυμούς.

Η όλη κατάσταση περιπλέχτηκε ακόμη περισσότερο όταν παραχωρήθηκε κατά κυριότητα στον Ε.Ο.Τ. δημόσια έκταση του Δρυμού της Αλπικής ζώνης, με βάση το Π.Δ. 87/31-1-1976 «Περί παραχώρησης κατά κυριότητά εις τον Ε.Ο.Τ. Δημόσιας εκτάσεως κείμενης επί του όρους Παρνασσός». Αμέσως μετά την παραχώρηση η Κοινότητα Αράχοβας, η οποία διατηρούσε δικαίωμα βοσκής (δουλείας) στην παραχωρηθείσα έκταση, προσέφυγε δικαστικά και πέτυχε την ακύρωση της παραχώρησης με την αριθ. 3355/19-5-1977 απόφαση του Συμβουλίου της Επικράτειας. Έτσι σήμερα το ζήτημα αυτό παραμένει σε εκκρεμότητα, ωστόσο δημιουργήθηκε μια κατάσταση, αφού εν τω μεταξύ έγιναν οι και σήμερα υπάρχουσες εγκαταστάσεις των Χιονοδρομικών Κέντρων.

2.1.2 Προσδιορισμός των ορίων της περιοχής μελέτης

Γεωγραφική θέση – Διοικητική υπαγωγή

2.1.2.1 Όρια Εθνικού Δρυμού

Όρια πυρήνα: Τα σημερινά όρια του πυρήνα όπως έχουν καθοριστεί με το από 25-7-1938 Β.Δ. έχουν ως εξής: Ξεκινώντας από τη νότια πλευρά του Δρυμού και με αφετηρία το εξωκλήσι Αγία Τριάδα (Παληοπαναγιά) κοντά στα όρια των διοικητικών ορίων Αράχοβας και Δελφών, η οριογραμμή με κατεύθυνση δυτικά συναντά το δρόμο προς Καλάνια, τον οποίο ακολουθεί μέχρι τη διασταύρωση του με τον άλλο δρόμο που έρχεται από τη θέση Κούνιες και τη Μονή του Προφήτη Ηλία, για ν'ακολουθήσει από εκεί μικρή ράχη μέχρι την κορυφή Μηλιά, όπου βρίσκονται εκεί τα όρια των κοινοτήτων Δελφών και Ελαιώνα. Από το σημείο αυτό ακολουθεί τα ανωτέρω όρια μέχρι του σημείου που συναντούνται τα όρια των Δελφών-Επταλόφου-Ελαιώνα, οπότε ακολουθώντας τα όρια Επταλόφου-Ελαιώνα και διερχόμενη από τη θέση Σταυρωμένος Έλατος συνεχίζει από τις θέσεις Μέγα Έλατο, Αρέντες, Δόκανο, Σύρτα, και Χαλασμένα Χωράφια για να φτάσει στον Προφήτη Ηλία.

Από τη θέση Προφήτης Ηλίας με κατεύθυνση νότια προς τη κορυφογραμμή, όπου το υψομετρικό 2.367, την οποία περικλείει, στρέφεται προς Βορρά όπου συναντά μονοπάτι το οποίο ακολουθεί ανοδικά μέχρι την κορυφή Δρακοκάρκαρο.

Από το σημείο αυτό κατέρχεται με δυτική κατεύθυνση προς το ρέμα όπου συναντάται με μονοπάτι το οποίο και ακολουθεί το δρόμο Αράχοβας – Επταλόφου. Με κατεύθυνση δυτική ακολουθεί το δρόμο αυτό, κατόπιν το ρίζωμα μέχρι τη θέση Σκαμνό, όπου το υψομετρικό 1244, απ' όπου στέφει προς νότο και ακολουθεί το δρόμο προς Αρχοντικά τον οποίο εγκαταλείπει κοντά στον Αχλαδόκαμπο, ακολουθώντας το ρίζωμα μέχρι το δρόμο που διέρχεται από το Κορύκειο Άντρο, όπου κάμπτοντας αριστερά ακολουθεί το δρόμο μέχρι την Αγία Τριάδα, όπου και το σημείο αφετηρία.

Όρια περιφερειακής ζώνης: Η οριογραμμή της περιφερειακής ζώνης δεν περιγράφεται στον εν λόγω Β.Δ. Ωστόσο σύμφωνα μ'αυτό την περιφερειακή ζώνη αποτελούν τα δάση, οι μερικώς δασοσκεπείς και οι χορτολιβαδικές εκτάσεις που περιλαμβάνονται μέσα στα όρια του Δασαρχείου Παρνασσίδας και τα όρια του δήμου Αράχοβας.

2.1.2.2 Γεωγραφική θέση Εθνικού Δρυμού

Η έκταση που καταλαμβάνει ο πυρήνας του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, όπως αυτός ορίζεται από τα δύο πιο πάνω διατάγματα, ορίζεται από τα γεωγραφικά μήκη $22^{\circ} 28' 00''$ και $22^{\circ} 36' 55''$ ανατολικά του μεσημβρινού του Greenwich και από τα Βόρεια γεωγραφικά πλάτη $38^{\circ} 30' 44''$ και $38^{\circ} 34' 49''$. Εκτείνεται δε στις διοικητικές περιφέρειες των νομών Φωκίδας και Βοιωτίας.

Το εμβαδόν της έκτασης του πυρήνα του Εθνικού Δρυμού ανέρχεται σε 36.295,7 στρέμματα. Στην έκταση αυτή περιλαμβάνονται και επιβλητικές εξάρσεις Αστραπόκαμα, Καλανορράχη, Μαυροκαλή, Παλιοβούνα, Πυργάκι, Αρνόβρυση και Άνω Ψήλα. Το δυτικό τμήμα του Δρυμού εμπίπτει στο νομό Φωκίδας, ενώ το ανατολικό και μεγαλύτερο τμήμα στο νομό Βοιωτίας.

2.1.2.3 Διοικητική υπαγωγή

Η περιοχή του πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, όπως οριοθετείται οριστικά με τα Β.Δ. της 25-7-1938 και 23-12-1938, περιλαμβάνεται στα διοικητικά όρια των Δήμων Δελφών, Αράχοβας και Αμφίκλειας και των Κοινοτήτων Επταλόφου, Δροσοχωρίου, Ελαιώνα και Πολύδροσου.

Η όλη περιοχή (πυρήνας και ευρύτερη περιοχή) ανήκει:

Διοικητικώς και κατ' αντιστοιχία της πιο πάνω διάκρισης η περιοχή υπάγεται στους νομούς Βοιωτίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας.

Δικαστικώς στα Πρωτοδικεία Άμφισσας, Λιβαδειάς και Λαμίας.

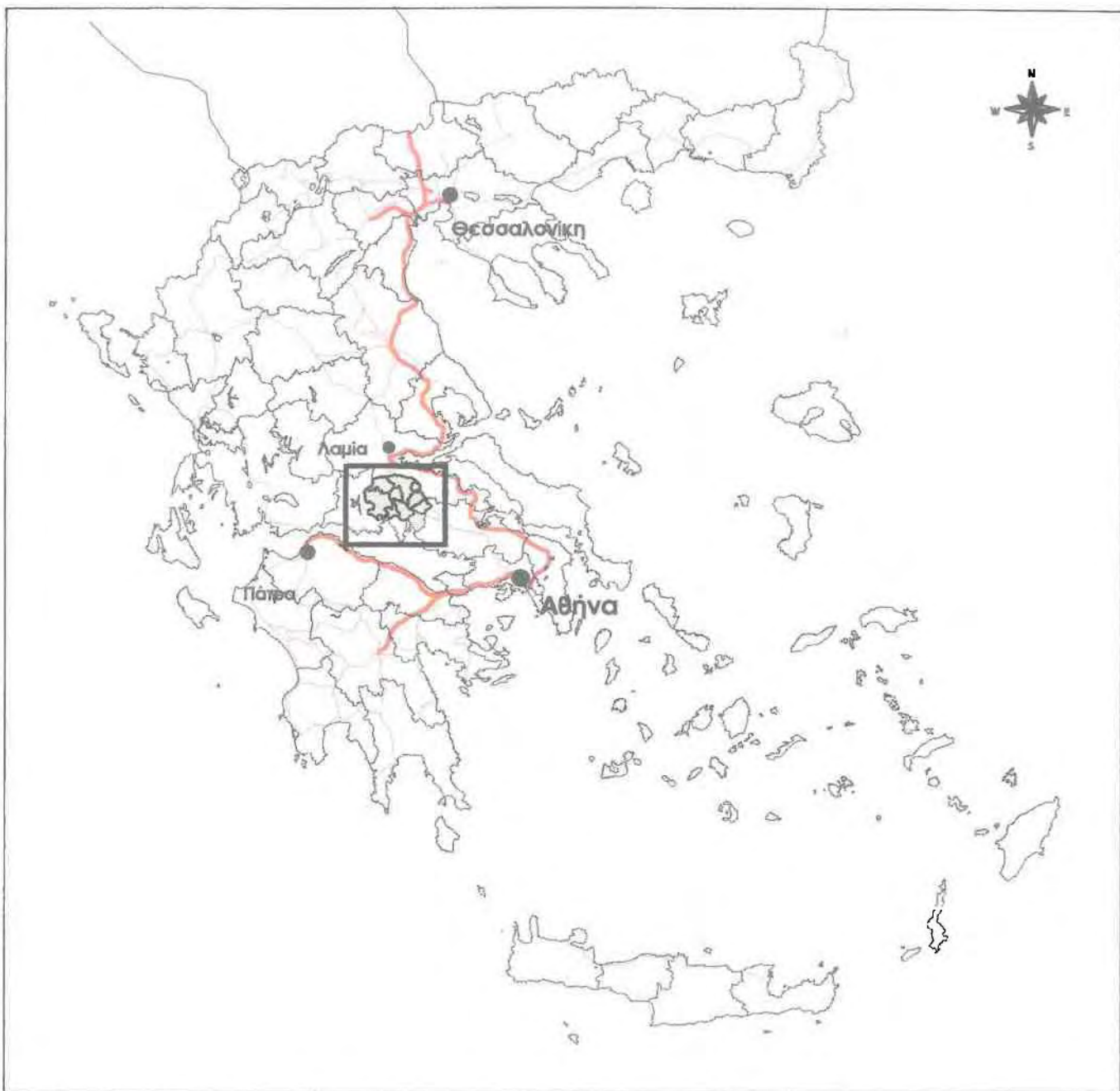
Στις Δ.Ο.Υ. Άμφισσας, Λιβαδειάς και Λαμίας.

Στις Αστυνομικές Διοικήσεις Βοιωτίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας, ενώ ο πλησιέστερος προς την περιοχή αστυνομικός σταθμός εδρεύει στην Αράχοβα.

Στα Δασαρχεία Άμφισσας, Λιβαδειάς και Λαμίας και στις αντίστοιχες Διευθύνσεις Δασών Βοιωτίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας και σε δεύτερο επίπεδο στις Περιφερειακές Επιθεωρήσεις Δασών Αττικής και Νήσων για τους νομούς Βοιωτίας και Φωκίδας και Κεντρικής Ελλάδος για το νομό Φθιώτιδας.

Στις Διευθύνσεις Γεωργίας Βοιωτίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας.

Στις Πολεοδομίες Βοιωτίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Όρια Νομών
- Περιοχή μελέτης
- Αστικά κέντρα
- Οδικό δίκτυο

Χάρτης 2.1

Προσανατολισμού

50 0 50 100 χλμ.

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

2.1.3 Ιδιοκτησιακό και νομικό καθεστώς

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις που βρίσκονται μέσα στα όρια του Εθνικού Δρυμού και όλες οι όμοιες εκτάσεις του ορεινού συγκροτήματος Παρνασσού ανήκουν κατά κυριότητα στο Ελληνικό Δημόσιο και δεν υφίστανται έπ' αυτών καμιά αμφισβήτηση ή διεκδίκηση από νομικό ή φυσικό πρόσωπο.

Αγροί και δενδροκομικές καλλιέργειες που βρίσκονται στην ευρύτερη εκτός πυρήνα έκταση του Δρυμού και στην περιφερειακή ζώνη ανήκουν κατά χρήση και κυριότητα στους κατοίκους των δήμων και κοινοτήτων στα διοικητικά όρια των οποίων βρίσκονται οι εκάστοτε ιδιοκτησίες.

Το όλο συγκρότημα Παρνασσού βαρύνουν τρία κλασματικά δίκαια.

Η απόληψη καυσόξυλων ατομικών αναγκών των περίοικων πληθυσμών.

Η βόσκηση των ζώων που ανήκουν στους ίδιους πληθυσμούς, καθώς και το δικαίωμα μίσθωσης των ορεινών βοσκοτόπων από τους δικαιούχους Δήμους και Κοινότητες σε ετεροδημότες κτηνοτρόφους.

Η κλαδονομή που συνίσταται στην κοπή, συλλογή και αποθήκευση των κλαδιών των δένδρων για τη χρησιμοποίησή τους ως κτηνοτροφή.

Τα κλασματικά αυτά δίκαια ασκήθηκαν στο παρελθόν ανεξέλεγκτα και χωρίς καμία ρύθμιση, με δυσμενέστατες επιπτώσεις στην όλη εξέλιξη του δάσους.

Το δικαίωμα νομής της βοσκής παραχωρήθηκε στους Δήμους και τις Κοινότητες του «Συγκροτήματος Παρνασσού» με τον Α.Ν. 875/37 και όπως αυτός αντικαταστάθηκε από το άρθρο Ν.Δ. 86/69 περί Δασικού Κώδικα «περί βοσκής εντός των δασών, μερικώς δασοσκεπών εκτάσεων και μη πεδινών χορτολιβαδιών». Το δικαίωμα νομής της βοσκής το έχουν όλοι οι κάτοικοι των κοινοτήτων, οι οποίοι, σύμφωνα με τον Α.Ν. 1910/51, μπορούν να βόσκουν ατελώς δύο μεγάλα και πέντε μικρά ζώα. Για μεγαλύτερο αριθμό ζώων υπάρχει υποχρέωση καταβολής δικαιώματος βοσκής στην Κοινότητα, υπολογιζόμενο ανάλογα με τον αριθμό των ζώων και την περίοδο βόσκησης. Ο νόμος αυτός δε βάζει περιορισμούς στον αριθμό των ζώων που δικαιούται κάθε οικογένεια να διατηρεί και να βόσκει στους βοσκότοπους και δεν κάνει χωροχρονικές ρυθμίσεις άσκησης της βοσκής.

Οι Ιερές Μονές Ιερουσαλήμ, Προφήτης Ηλίας και Μεταμόρφωση των Κοινοτήτων Δαύλειας, Χρισσού και Αμφίκλειας αντίστοιχα, έχουν δικαίωμα νομής της βοσκής

μεγάλων εκτάσεων, το οποίο παραχωρούν σε ντόπιους ή ετεροδημότες κτηνοτρόφους με μίσθωμα.

Επίσης στο «Συγκρότημα Παρνασσού υπάρχουν δύο συνεταιρισμοί κτηνοτρόφων (ΣΑΑΚ), με έδρες την Κοινότητα Δαύλειας και το Δήμο Αμφίκλειας, οι οποίοι με απόφαση της Υπηρεσίας Εποικισμού του Υπουργείου Γεωργίας έχουν αποκατασταθεί σε μοναστηριακές Εκτάσεις. Τέλος οι κάτοικοι της κοινότητας Δροσοχωρίου ασκούν δικαίωμα βοσκής σε μεγάλες εκτάσεις των Κοινοτήτων Χρισσού και Ελαιώνα.

2.1.4 Χρήσεις του χώρου μελέτης

Βασικές χρήσεις γης, σύμφωνα με το χάρτη χρήσεων γης, του πυρήνα και της ευρύτερης περιοχής του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, είναι οι εξής:

<u>Χρήσεις γης</u>	<u>Έκταση σε στρέμματα</u>	<u>Ποσοστό %</u>
Γεωργικές καλλιέργειες	71.644	14,8
Βοσκότοποι	84.392	17,5
Δάση	307.800	63,7
Οικισμοί	1.947	0,4
Γυμνές εκτάσεις	17.117	3,6
Σύνολο	482.900	100,0

2.2 Φυσικό περιβάλλον Εθνικού Δρυμού Παρνασσού

2.2.1 Γεωλογικά Στοιχεία

Η περιοχή υπάγεται στην τεκτονική ζώνη Παρνασσού – Γκιώνας η οποία βρίσκεται μεταξύ της Υποπελαγονικής (Ανατολικής Ελλάδας) και της ζώνης Ωλόνου – Πίνδου.

Τα πετρώματα που συναντώνται στην περιοχή είναι:

Οι σκληροί ασβεστόλιθοι που είναι διεσπαρμένοι στη μεγαλύτερη έκταση του δρυμού (76,6%) και οι δολομοίτες νότια κυρίως της Τιθορέας.

Ο ψαμμιτικός φλύσχης που συναντάται στα βόρεια του οροπεδίου Καλύβια-Λιβάδι, νότια του οικισμού Μαριολάτα, βορειοανατολικά του Δροσοχωρίου και βόρεια της θέσης Τρία Σύνορα.

Ο μικτός φλύσχης που εμφανίζεται κυρίως δυτικά της Αμφίκλειας, στον άνω Πολύδροσο, γύρω από τον Επτάλοφο και νότια της Αράχωβας.

Ο αργιλικός φλύσχης εμφανίζεται γύρω από την Αράχωβα και βόρεια του οικισμού Ζεμενό.

Τα αλλούβια εμφανίζονται, κυρίως υπό τη μορφή δολίνων (κλειστών ασβεστολιθικών κοιλάδων), βορειοδυτικά της Αράχωβας στη θέση Καλύβια-Λιβάδι, καθώς και διάσπαρτα σε άλλα σημεία του λεκανοπεδίου.

Τα κολλούβια, τέλος, κάνουν μικρές εμφανίσεις κυρίως στα νότια της περιοχής.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι οι περιοχή μελέτης έχει έντονο ορεινό χαρακτήρα με μεγάλες υψομετρικές διαφορές σε μικρές οριζόντιες εκτάσεις, με χαμηλότερο σημείο στα 150 μέτρα και υψηλότερο τα 2.457μ. (κορυφή Λιάκουρα).

2.2.2 Εδαφικές Συνθήκες

Τα εδάφη της περιοχής είναι κατά την πλειοψηφία τους αυτόχθονα, προέρχονται κυρίως από την επί τόπου αποσάθρωση του μητρικού υλικού (σκληρών ασβεστόλιθων και φλύσχη), ενώ τα κολλουβιακά και αλλουβιακά εδάφη προέρχονται από μεταφερθέντα υλικά κυρίως με τη δράση της βαρύτητας και του νερού.

Γύρω στο 45% της έκτασης κυριαρχούν τα βραχώδη εδάφη (βάθους <5cm), ακολουθούν τα αβαθή (βάθους 5-30cm) που καλύπτουν το 29% της έκτασης και τέλος με τα βαθιά εδάφη που κυριαρχούν στο 26% περίπου της έκτασης του Δρυμού.

Από τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι το 76% των εδαφών του Δρυμού είναι μη παραγωγικά για δασοπονία (παραγωγή ξύλου) αλλά σημαντικά για τη βιοποικιλότητα της χλωρίδας και της πανίδας και την υδατική οικονομία.

2.2.3 Κλιματολογικά δεδομένα

Το κλίμα του δρυμού κατατάσσεται στον υγρό τύπο με δριμύ χειμώνα και με βροχομετρικό ύψος 1000-2000 mm. Κύρια χαρακτηριστικά του υγρού τύπου είναι οι μεγάλης διάρκειας και δριμείς χειμώνες και η μικρής διάρκειας θερμές περίοδοι που διαρκούν 1-2 μήνες. Τα καλοκαίρια είναι δροσερά και συχνά ψυχρά και περιορισμένη την περίοδο της θερινής ξηρασίας.

2.2.4 Χλωρίδα - Πανίδα

2.2.4.1 Χλωρίδα

Στη φυσική χλωρίδα του βουνού μπορούμε να διακρίνουμε 3 τυπικές ζώνες βλάστησης και 2 κατηγορίες εδαφών με αζωνική βλάστηση, δηλαδή με φυτά που επηρεάζονται μόνο από συγκεκριμένο παράγοντα (νερό, δασοόρια).

Στις ζώνες βλάστησης βρίσκουμε τη Μεσομεσογειακή διάπλαση της Άριας (*Quercion ilicis*) στις νότιες πλαγιές, την Υπομεσογειακή διάπλαση (*Ostrya carpinion*) στις βόρειες πλαγιές και την Ορομεσογειακή διάπλαση της Κεφαλληνιακής ελάτης και Μαύρης πεύκης (*Abietion cephalonicae*) πάνω στον κύριο όγκο του βουνού.

Μεσομεσογειακή διάπλαση της Άριας. Η ζώνη αυτή ξεκινά από τα πιο χαμηλά σημεία προς το νότο και ανεβαίνει έως το βραχώδες απόκρημνο προς νότο «μέτωπο» του Παρνασσού, που ξεκινάει από την Κουτρούλου στην περιφέρεια του Χρυσού και φθάνει ως τα Φρούσια και τα Νταβελαιίτικα στο νοτιοανατολικό όριο του βουνού.

Το ανώτερο υψόμετρο στο οποίο φτάνει η ζώνη είναι τα 1.000 μέτρα. Η σύνθεση της βλάστησης είναι φτωγή, ενώ έντονη είναι και η υποβάθμιση της από ανθρωπογενείς αιτίες, λόγω της έντονης πίεσης που ασκήθηκε και ακόμη ασκείται σε αυτήν κυρίως

από την κτηνοτροφία. Τα κύρια είδη είναι το πουρνάρι (*Quercus coccifera*), το κέδρο (κυρίως το *Juniperus phoenicea*), το φιλίκι (*Plilyrea media*) και στα δυτικά η αγριλιά (*olea oleaster*) η οποία φτάνει ως την ισοϋψή των 700 μέτρων. Σε αυτή τη ζώνη η καλλιέργεια της ελιάς φτάνει ως το υψόμετρο των 900 μέτρων. Ειδική προστασία χρειάζεται η *Raeonia parnassica*, το δάσος *Juniperus phoetidissima* στην περιοχή Μάρμαρα Δελφών και η χλωρίδα των υψηλών κορυφών, που δέχεται σημαντική επιβάρυνση λόγω των εγκαταστάσεων lift.

Υπομεσογειακή διάπλαση. Καταλαμβάνει τις βόρειες πλαγιές του Παρνασσού ξεκινώντας από το Βοιωτικό Κηφισό και φτάνει έως τη ζώνη της Μαύρης Πεύκης και της ελάτης σε υψόμετρο 700 έως 1.000 μέτρα. Η κατάσταση της χλωρίδας είναι αρκετά καλή παρά τις έντονες πιέσεις που έχει υποστεί. Αυτό οφείλεται στις καλές γενικά εδαφικές και κλιματικές συνθήκες που υπάρχουν, οι οποίες είναι πολύ καλύτερες από τη ζώνη της Άριας. Τα κύρια είδη στη ζώνη αυτή είναι το πουρνάρι, η κοκορεβυθιά (*Pistacia terebinthus*), ορισμένα είδη φυλλοβόλων δρυών (*Quercus pubesceus*, *Quercus sessiliflora*), η όστρυα (*Ostrya carpinifolia*), ο γαύρος (*Carpinus orientalis*), ο φράξος (*Fraxinus ornus*), η κουτσουπιά (*cercis siliquastrum*).

Ορομεσογειακή διάπλαση της Κεφαλληνιακής ελάτης και Μαύρης πεύκης. Καταλαμβάνει τον κύριο όγκο του Παρνασσού μεταξύ των δύο προηγούμενων ζωνών, ξεκινώντας από υψόμετρο περίπου 1.000 μέτρων νότια και φθάνει έως το υψόμετρο των 700 μέτρων βόρεια. Η κατάσταση της βλάστησης είναι διαφορετική από περιοχή σε περιοχή, όμως γενικά μπορεί να περιγραφεί ως κακή, με έντονες πιέσεις από την κτηνοτροφία, η οποία ασκείται σε όλη την έκταση και αυτής της ζώνης.

Κύριο είδος στη ζώνη αυτή είναι η Κεφαλληνιακή ελάτη, ενώ στην περιφέρεια του δήμου Αμφίκλειας και της κοινότητας Πολυδρόσου, βρίσκεται ένα σημαντικό δάσος Μαύρης Πεύκης. Άλλα είδη είναι ο κέδρος (*juniperus communis*, *juniperus oxycedrus*) ορισμένα είδη *prunus*, ενώ στη ζώνη αυτή βρίσκονται και τα περισσότερα ενδημικά είδη του Παρνασσού.

Στις αζωνικές διαπλάσεις μπορεί να περιληφθεί η διάπλαση των παραποτάμων δασών και η διάπλαση της ψευδαλπικής ζώνης.

Στη παραποτάμια βλάστηση ανήκουν ορισμένα υγρόφιλα είδη με χαρακτηριστικότερα είδη τον πλάτανο, την πικροδάφνη και τη μυρτιά.

Στη ψευδαλπική ζώνη συναντώνται μόνο πόες. Η πίεση που έχει υποστεί αυτός ο χώρος, με υψόμετρο πάνω από 1.800 μέτρα περιλαμβάνοντας όλες τις κορυφές του βουνού, είναι πολύ έντονη. Κύριο είδος είναι το *Astragalus parnassii*.

2.2.4.2 Πανίδα

Η πανίδα του βουνού δεν είναι ιδιαίτερα πλούσια, δεδομένης της απουσίας των μεγάλων θηλαστικών. Το μεγαλύτερο θηλαστικό που συναντάται είναι ο λύκος, ο οποίος κατεβαίνει στον Παρνασσό από βορειότερα κυρίως σε περιόδους παρατεταμένου χειμώνα. Άλλα θηλαστικά σε μεγάλη συχνότητα είναι η αλεπού και ο λαγός, ενώ συναντώνται επίσης ο ασβός, ο σκίουρος, το τσακάλι, το κουνάβι και τέλος αρκετά αγριογούρουνα. Η ορνιθοπανίδα είναι αρκετά πλούσια και περιλαμβάνει αετούς, γύπες, γεράκια, κουκουβάγιες, ορεινές πέρδικες, αγριοπερίστερα, δρυοκολάπτες, φάσσες, κίσσες, αηδόνια, κότσυφες, στρουθόμορφα και κορακοειδή.

Στο σύνολο της πανίδας δεν περιλαμβάνεται κάποιο καταγεγραμμένο είδος προστατευόμενο, όμως και αυτή υφίσταται κακή διαχείριση, αφού ανθεί η λαθροθηρία.

2.2.5 Ειδικά στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος

2.2.5.1 Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ειρήνης Ε4

Το μονοπάτι Ε4 είναι από τα γνωστότερα περιπατητικά μονοπάτια. Είναι διεθνούς σημασίας εφόσον η διαδρομή του έχει συνδεθεί από τους Ευρωπαϊκούς συλλόγους ορειβασίας με το Ευρωπαϊκό δίκτυο περιπατητικών μονοπατιών που εκτείνεται σε όλη την Ευρώπη. Στην Ελλάδα το Ε4 εισέρχεται από την Ήπειρο, διέρχεται από το Καρπενήσι, περνά από το όρος Γκιώνα και μέσω της χαράδρας Ρακκά εισέρχεται στον Παρνασσό.

Ξεκινώντας από την πλατεία του Επταλόφου (βαδίζοντας Νότια) υπάρχουν σημάδια του Ε4 που οδηγούν στο εκκλησάκι της Αγία Τριάδας. Από εκεί (με σήμανση) φθάνει στον επαρχιακό δρόμο στον Προφήτη Ηλία, όπου επισημαίνεται η ύπαρξη αυθαίρετη δόμησης.

Εδώ τα σημάδια του Ε4 χάνονται και ο περιπατητής πρέπει να ακολουθήσει τον επαρχιακό δρόμο ώσπου να το ξαναβρεί. Στη συνέχεια με κατάβαση το μονοπάτι περνώντας τις Φαιδριάδες Πέτρες, φθάνει στην πόλη των Δελφών.

Σημείο κατάληξης του Ε4 αποτελεί το Ταίναρο. Η προαναφερθείσα διαδρομή είναι μία από τις πιο ενδιαφέρουσες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και χαρακτηρίζεται από τις εναλλαγές τοπίου σε συνδυασμό με τα αρχαιολογικά ενδιαφέροντα. Η διαδρομή που περιλαμβάνεται στην περιοχή μελέτης δίνει τη δυνατότητα δραστηριοτήτων οικοτουριστικού και πολιτισμικού χαρακτήρα.

2.2.5.2 Αισθητικό δάσος Τιθορέας

Ιδρύθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα της 13^{ης} Φεβρουαρίου του 1979 (ΦΕΚ 125Δ/79) επειδή είναι περιοχή «καλυπτόμενη υπό δάσους ποικίλης βλαστήσεως και παρουσιάζουσα ιδιαίτερα αισθητική, υγιεινή και τουριστική σημασία, ως και ιστορική τοιαύτη»

Βέβαια από τότε δεν έγινε τίποτε. Πρόκειται για το κατώτερο τμήμα της Χαράδρας της Βελίτσας που είναι μια θαυμάσια ορειβατική διαδρομή. Περικλείει τη Μονή της Αγίας Ιερουσαλήμ, τη σπηλιά του Ανδρούτσου και μερικές εκκλησίες, Η βλάστηση ψηλά περιλαμβάνει την ελάτη, ενώ στα μικρότερα υψόμετρα υπάρχουν αειφύλλα

πλατύφυλλα.

2.2.5.3 Εντοπισμός των Κυριοτέρων Σπηλαίων Περιοχής Μελέτης

Έχουν εντοπισθεί περισσότερα από 30 σπήλαια στην περιοχή τα περισσότερα από τα οποία είναι ανεξερευνήτα, Οι τέσσερις σημαντικότερες θέσεις είναι οι ακόλουθες:

Στη θέση "Φτερόλακκα" βρίσκεται το σπηλαιοβάραθρο "Επτάστομο". Εδώ το καρστ εμφανίζεται με μεγάλο υψόμετρο και αναπτύσσεται κυρίως κάθετα.

Το σπήλαιο Πολυδρόσου βρίσκεται περίπου 2 χλμ. νότια της ομώνυμης κοινότητας, Πρόκειται για συνδυασμό καθέτου και οριζοντίου καρστ.

Είναι βέβαιο ότι η ύπαρξη υπόγειων υδάτων έχει παίξει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία του.

Από τις πηγές του Βοιωτικού Κηφισού υπάρχουν δύο μονοπάτια προς το σπήλαιο. Το πρώτο ακολουθεί τη διεύθυνση της χαράδρας που βρίσκεται αριστερά, είναι απότομο, ενός χλμ. περίπου.

Το δεύτερο (δεξιά πλευρά) κάνοντας το γύρο του λόφου είναι πιο ομαλό και έχει μήκος 1.5 χλμ. περίπου.

Μεγάλο καρστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η περιοχή της Βάργιανης. Από το χωριό ακολουθώντας 3 χλμ. χωματόδρομο και μετά απότομο μονοπάτι για 500 μ. φθάνει κανείς στη "Νεραΐδοσπηλιά" και άλλα τρία ανώνυμα και ανεξερευνήτα σπήλαια.

Στην περιοχή "Λιβάδι" Αράχοβας χωματόδρομος πλάτους 4 μ. οδηγεί στο πλέον γνωστό "Κωρύκειον Άντρο" σε υψόμετρο 1.360 μ. (χάρτης 2.5).

Το σπήλαιο από την αρχαιότητα είναι συνδεδεμένο με τη λατρεία του Πάνα και των Νυμφών. Έχει ανασκαφεί από τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή και διαπιστώθηκε η λειτουργία του από τη νεολιθική έως τη Ρωμαϊκή περίοδο. Ήρθαν στο φως διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα, 150 πήλινα, αναθηματικές επιγραφές στον Πάνα, χάλκινα είδη, ειδώλια, και πλήθος αστραγάλων, που χρησίμευαν στη μαντική. Σήμερα το επισκέπτονται πολλοί τουρίστες παρόλο που δεν διαθέτει στοιχειώδη υποδομή και είναι αφύλακτο.

2.3 Ανθρωπογενές περιβάλλον

2.3.1 Οικισμοί

Οι δήμοι με τους οικισμούς τους, οι εκτάσεις των οποίων περιλαμβάνονται εξ ολοκλήρου ή μερικώς στην περιοχή μελέτης είναι κατά νομό οι εξής:

Νομός Βοιωτίας

Αράχοβα

Δίστομο

Δαύλεια

Νομός Φθιώτιδας

Τιθορέα

Αμφίκλεια

Νομός Φωκίδος

Παρνασσού

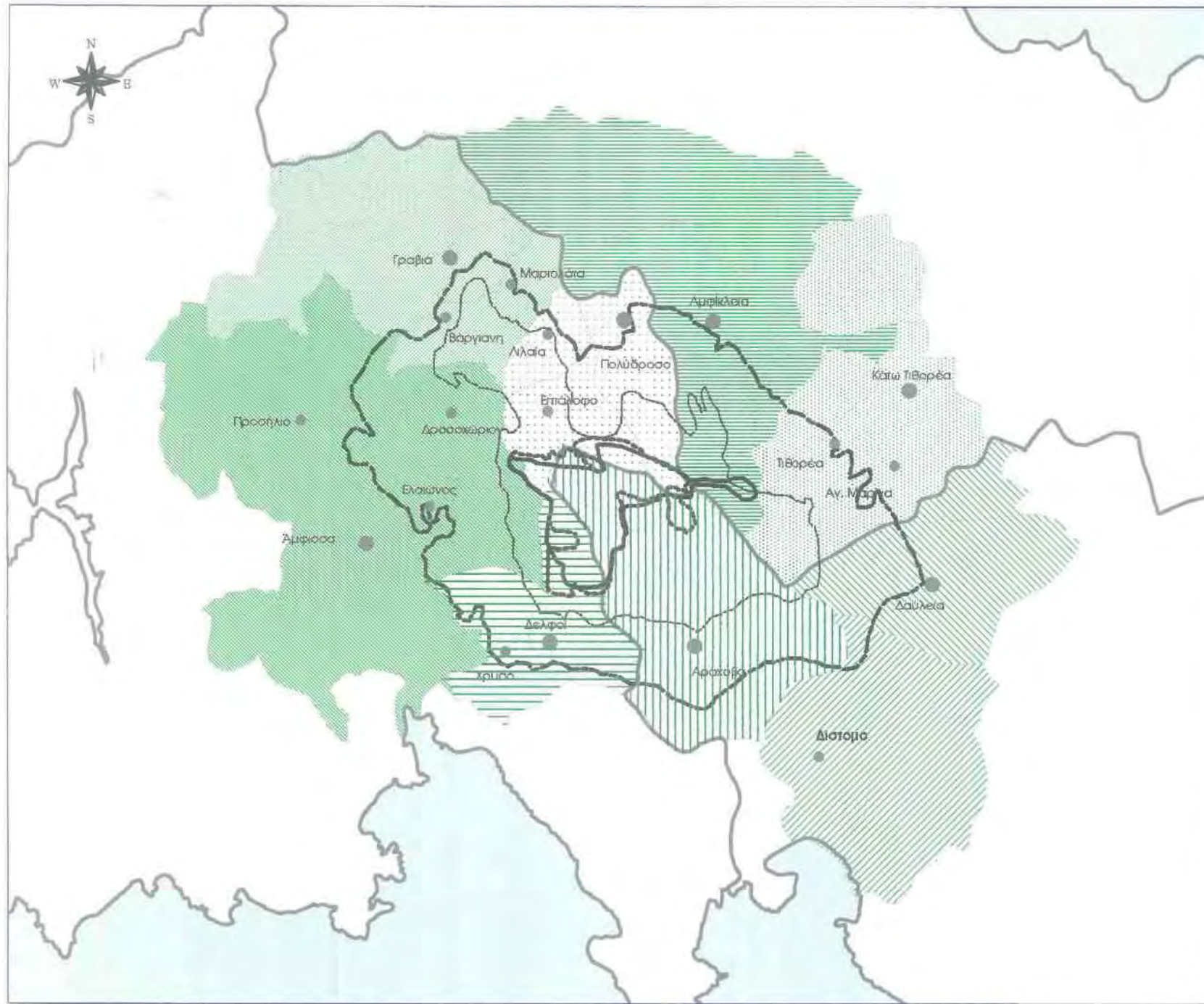
Γραβιά

Άμφισσα

Δελφοί

Στα όρια της περιοχής μελέτης περιλαμβάνονται 18 οικισμοί οι οποίοι διοικητικά ανήκουν στους νομούς Βοιωτίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Το «οικιστικό πλέγμα» χαρακτηρίζεται από τη διασπορά στην περίμετρο του ορεινού όγκου. Η κατανομή των οικισμών ανά υψομετρική ζώνη, δείχνει ότι πρόκειται στην πλειοψηφία τους για ορεινούς και ημιορεινούς οικισμούς (διάγραμμα 1). Οι περισσότεροι οικισμοί ανήκουν στην υψομετρική ζώνη 300-500 μέτρα και άνω των 800 μέτρων.

Η χωρική ενότητα ενδιαφέροντος παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις ώστε να είναι διακριτή η ύπαρξη δύο «ζωνών», μία στο βορρά με βασικό πρωτεύον οικιστικό κέντρο την Αμφίκλεια και δευτερεύοντες οικισμούς αυτούς του Πολύδροσου, της Τιθορέας και της Γραβιάς και μία στο νότο με αντίστοιχο πρωτεύον οικιστικό κέντρο την Άμφισσα και δευτερεύοντες οικισμούς την Αράχοβα, τους Δελφούς και το Χρισσό. Μεταξύ των δύο αυτών ζωνών, σημειώνονται ανισότητες αναφορικά με το επίπεδο ανάπτυξης / ευημερίας. Με υψηλούς δείκτες εμφανίζεται το οικιστικό πλέγμα της νότιας ζώνης, ενώ με σαφώς χαμηλότερους δείκτες της βόρειας.

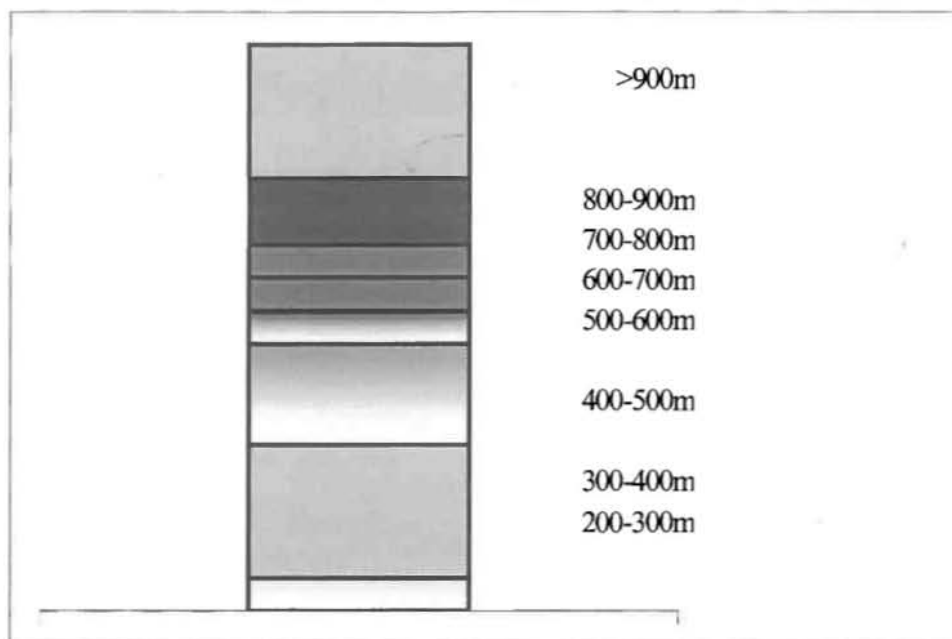
Χάρτης 2.2
 Διοικητική διαίρεση
 περιοχής μελέτης

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Προτεινόμενη Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη
- Προτεινόμενη Περιφερειακή Ζώνη
- Προτεινόμενα όρια Πυρήνα
- Υφιστάμενα όρια Πυρήνα
- Όρια Νομών
- Όρια Δημ. Διαμερισμάτων
- Έδρες Ο.Τ.Α.
- Οικισμοί
- Δ. Γραβιάς
- Δ. Παρνασσού
- Δ. Τιθορέας
- Δ. Διατόμου
- Δ. Άμφισσας
- Δ. Αραχόβας
- Δ. Δελφών
- Δ. Αμφικλειας
- Δ. Δαύλειας

2000 0 2000 4000 6000 μέτρα

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

Διάγραμμα 1. Κατανομή οικισμών περιοχής μελέτης ανά υψομετρική ζώνη

Πρέπει να σημειωθεί επίσης η διασπορά αυθαίρετων συνοικισμών εκτός των ορίων των υπάρχοντων, στις παρυφές του Εθνικού Δρυμού. Πρόκειται κυρίως για συγκεντρώσεις παραθεριστικής κατοικίας. Σημειώνεται η ύπαρξη δόμησης στη θέση Καλύβια (Λιβάδι Αράχοβας) στον άξονα προς το Χιονοδρομικό Κέντρο, στη θέση Κροκί βόρεια των Δελφών, καθώς και στην ευρύτερη περιοχή της Αράχοβας στον άξονα προς το Χιονοδρομικό Κέντρο.

Αξιοσημείωτη επίσης είναι η δημιουργία του πρότυπου συνοικισμού Ιταμού (β' κατοικίας) στις παρυφές του πυρήνα του Εθνικού Δρυμού μεταξύ Επταλόφου και Χιονοδρομικού Κέντρου.

Από τις Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης των Νομών Φωκίδας και Βοιωτίας (1984) καταγραφόταν ήδη η σοβαρή τάση οικιστικής επέκτασης κύρια των Δελφών και της Αράχοβας, που σήμερα μετά από 15 χρόνια είναι πραγματικότητα σε εξέλιξη.

Τα Καλύβια Λιβαδιού Αράχοβας και το Χρισσό αποτελούν αποδέκτες της οικιστικής πίεσης από τα τρία μεγαλύτερα οικιστικά κέντρα της νότια Ζώνης.

2.3.1.1 Δημογραφικά στοιχεία

Η ανάλυση των κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων που ακολουθεί θα γίνει με βάση τα Δημοτικά Διαμερίσματα, οι εκτάσεις των οποίων περιέχονται εξ ολοκλήρου

ή μερικώς μέσα στην περιοχή μελέτης και οι επιδράσεις των δραστηριοτήτων που ασκούνται σε κάθε ένα από αυτά, επηρεάζουν ποικιλοτρόπως την ευρύτερη περιοχή. Τα Δημοτικά Διαμερίσματα αυτά είναι:

<u>Δήμος</u>	<u>Δημ. Διαμέρισμα</u>	<u>Δήμος</u>	<u>Δημ. Διαμέρισμα</u>
Αράχοβας:	Αράχοβας	Γραβιάς:	Γραβιάς
Διστόμου:	Διστόμου		Βάργιανης
Δαύλειας:	Δαύλειας		Μαριολάτας
Αμφίκλειας:	Αμφίκλειας	Αμφισσας:	Αμφισσας
	Αγίας Μαρίνας		Προσηλίου
Δήμος Τιθορέας:	Τιθορέας		Ελαιώνος
Δήμος Παρνασσού:	Πολύδροσου		Δροσοχωρίου
	Επαλόφου	Δελφών:	Δελφών
	Λιλαίας		Χρισσού

Τα στοιχεία του πίνακα 2.1 δείχνουν ότι στην περιοχή μελέτης σε μια χρονική περίοδο σαράντα ετών, 1951–1991, δε σημειώνονται ουσιαστικές μεταβολές στον πληθυσμό. Παρατηρείται μια ετήσια αύξηση του πληθυσμού της τάξεως του 0,3%. Ιδιαίτερα αξιοσημείωτο για την περιοχή είναι ότι ακόμη και κατά τη διάρκεια του '60 που χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη αγροτική έξοδο που σημειώθηκε στη χώρα, κατά την οποία ο αγροτικός πληθυσμός της Ελλάδας μετακινήθηκε στις αστικές περιοχές του εσωτερικού

Πίνακας 2.1: Εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ. (1951-1991)

Δ.Δ	Έτος απογραφής					% Μεταβολή (1951-1961)	% Μεταβολή (1961-1971)	% Μεταβολή (1971-1981)	% Μεταβολή (1981-1991)
	1951	1961	1971	1981	1991				
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ									
Αραχόβης	3052	3130	2828	2910	3375	2,6	-9,6	2,9	16,0
Διστόμου	1673	2049	5447	5604	4556	22,5	165,8	2,9	-18,7
Δαύλειας	2459	2116	1903	2264	2191	-13,9	-10,1	19,0	-3,2
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ									
Αγίας Μαρίνας	375	416	371	335	351	10,9	-10,8	-9,7	4,8
Τιθορέας	1340	1385	1153	1121	1005	3,4	-16,8	-2,8	-10,3
Αμφίκλειας	3347	3157	3119	3578	3239	-5,7	-1,2	14,7	-9,5
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ									
Πολύδροσου	1543	1511	1314	1375	1389	-2,1	-13,0	4,6	1,0
Επταλόφου	393	378	346	388	599	-3,8	-8,5	12,1	54,4
Λιλαίας	664	589	463	496	459	-11,3	-21,4	7,1	-7,5
Μαριολάτας	531	490	503	479	539	-7,7	2,7	-4,8	12,5
Γραβιάς	706	690	813	918	887	-2,3	17,8	12,9	-3,4
Βάργιανης	351	295	158	49	117	-16,0	-46,4	-69,0	138,8
Δροσοχωρίου	817	715	369	199	130	-12,5	-48,4	-46,1	-34,7
Ελαιώνος	587	710	757	681	533	21,0	6,6	-10,0	-21,7
Προσπηλίου	633	549	399	237	268	-13,3	-27,3	-40,6	13,1
Άμφισσας	5553	6076	6605	7156	7189	9,4	8,7	8,3	0,5
Χρισσού	1157	1044	1046	1076	968	-9,8	0,2	2,9	-10,0
Δελφών	821	1222	1185	2426	1499	48,8	-3,0	104,7	-38,2
ΣΥΝΟΛΟ	26002	26522	28779	31292	29294	2,0	8,5	8,7	-6,4

Πηγή :ΕΣΥΕ

και στο εξωτερικό για εύρεση απασχόλησης και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, ο πληθυσμός της όχι μόνο δεν μειώθηκε αλλά κατά τη δεκαετία 1961 – 1971 αυξήθηκε κατά 8,5%. Η αύξηση αυτή μπορεί να αποδοθεί στη μετακίνηση του πληθυσμού από γειτονικές περιοχές που βρήκε απασχόληση αφενός στα μεταλλεία βωξίτη και στη

βιομηχανία επεξεργασίας του, που εγκαταστάθηκε στη περιοχή, της γνωστής σε όλους ΠΕΣΙΝΕ και αφετέρου στις θέσεις εργασίας που δημιούργησε η ανάπτυξη του τουρισμού στους Δελφούς και στην Αράχοβα. Αντίθετα, κατά τη δεκαετία 1981 – 1991, ενώ στη χώρα μειώνεται το μεταναστευτικό ρεύμα και σε ορισμένες μάλιστα περιοχές έχουμε το φαινόμενο της παλιννόστησης, στην περιοχή μελέτης ο πληθυσμός μειώνεται κατά 6,4%. Η μείωση αυτή μπορεί να οφείλεται σε καθυστερημένη μετανάστευση, κυρίως εσωτερική, λόγω της μείωσης της απασχόλησης στα μεταλλεία της περιοχής καθώς και στην υπογεννητικότητα, που είναι σημαντικός αντιαναπτυξιακός παράγοντας κατά τις τελευταίες δεκαετίες στην χώρα μας. Σε επίπεδο Δ.Δ, στην περιοχή έχουμε σημαντική ετήσια αύξηση του πληθυσμού στο Δίστομο 2,5% και Δελφούς 1,4% και σημαντικά ετήσια μείωση στο Δροσοχώρι 4,5%, Βαργιάνη 2,7% και Προσήλιο 2,1%. Σύμφωνα με τα δεδομένα του πίνακα 2.4, εννέα Δ.Δ της περιοχής χαρακτηρίζονται ορεινά, εννέα ημιορεινά και κανένα πεδινό.

Αναφορικά με τον πληθυσμό της περιοχής θα πρέπει να επισημανθούν δύο γεγονότα. Πρώτον ότι στην περιοχή δραστηριοποιείται μικρότερος αριθμός κατοίκων από αυτόν που εμφανίζει ο πίνακας 2.1, ο οποίος στηρίζεται σε στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ, γιατί κατά τις απογραφές οι κάτοικοι οι οποίοι διαβιούν στην Αθήνα και σε άλλα αστικά κέντρα έρχονται να απογραφούν στους τόπους καταγωγής τους. Δεύτερον ότι ορισμένες περιοχές παρουσιάζουν το πρόβλημα του εποχιακού πληθυσμού. Συγκεκριμένα, στα δημοτικά διαμερίσματα Βάργιανης, Δροσοχωρίου, Ελαιώνας και Προσηλίου κατά τη θερινή περίοδο ο πληθυσμός είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από αυτόν που δείχνει ο πίνακας 2.1, ενώ αντίθετα, κατά τη χειμερινή περίοδο, είναι μικρότερος. Αυτό οφείλεται στην εποχιακή μετακίνηση του πληθυσμού στους τόπους καταγωγής τους είτε για παραθερισμό, είτε για καλλιέργεια των χωραφιών τους και επισκευή των σπιτιών τους.

Στο σύνολο της η περιοχή είναι αρκετά αραιοκατοικημένη με πυκνότητα πληθυσμού που ανέρχεται σε 31,7 κατοίκους/χλμ², έναντι 45,4 του Ν. Βοιωτίας, 38,6 του Ν. Φθιώτιδας, 20,8 του Ν. Φωκίδας και 77,8 της επικράτειας. Οι ημιορεινές κοινότητες της περιοχής εμφανίζουν μεγαλύτερη πυκνότητα πληθυσμού 41,6 κατοίκους/χλμ², έναντι των ορεινών με 23,8 κατοίκους/χλμ².

Ο πληθυσμός της περιοχής χαρακτηρίζεται γερασμένος. Στον πίνακα 2.2, το ποσοστό της ομάδας ηλικιών πάνω από 65 ετών είναι 16,5% , το οποίο είναι αισθητά πιο υψηλό από το ποσοστό που είχε η χώρα 12,7% κατά την απογραφή του 1981 και με βάση το οποίο η χώρα κατατασσόταν στις χώρες με γερασμένο πληθυσμό. Η απογραφή του 1991 έδειξε ανοδική πορεία του δείκτη αυτού, 13,7% για όλη τη χώρα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους νομούς Βοιωτίας, Φθιώτιδας και Φωκίδος είναι 13,5%, 16,2% και 20,6%.

Πίνακας 2.2: Δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ.

Δ.Δ.	Σύνολο Πληθυσμού	Φύλο		Ομάδες ηλικιών			
		Άνδρες	Γυναίκες	0 - 14	15 - 39	39 - 64	65 και άνω
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ							
Αραχόβης	3375	1696	1679	573	1317	950	535
Δίστομου	4556	2329	2227	1109	1619	1415	413
Δαύλειας	2191	1099	1092	369	692	691	439
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ							
Αγίας Μαρίνας	351	177	174	62	110	121	58
Τιθορέας	1005	484	521	131	322	361	201
Αμφίκλειας	3239	1598	1641	515	1064	1002	658
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ							
Πολύδροσου	1389	700	689	222	370	472	325
Επταλόφου	599	308	291	109	209	181	100
Λιλαίας	459	221	238	58	131	144	126
Μαριολάτας	539	285	254	78	156	198	107
Γραβιάς	887	448	439	154	273	295	165
Βάργιανης	117	60	57	23	24	57	13
Δροσοχωρίου	130	72	58	27	14	49	20
Ελαιώνος	533	267	266	68	148	175	142
Προσπηλιού	268	144	124	44	86	90	48
Άμφισσας	7189	3576	3613	1436	2548	2133	1072
Χρυσού	968	467	501	169	295	295	209
Δελφών	1499	752	747	267	634	397	201
ΣΥΝΟΛΟ	29294	14683	14611	5414	10022	9026	4832
ΠΟΣΟΣΤΟ (%)		50,1	49,9	18,5	34,2	30,8	16,5

Πηγή: ΕΣΥΕ (Απογραφή 1991)

2.3.1.2 Απασχόληση

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 2.3 το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής είναι 37,6% έναντι 37,8% του Ν. Βοιωτίας, 36,2% του Ν. Φθιώτιδας, 35,9% του Ν. Φωκίδας και 37,9% της επικράτειας. Όσο αφορά στο ποσοστό ανεργίας της περιοχής, αυτό ανέρχεται σε 8,9% έναντι 7,5% Ν. Βοιωτίας, 8,1% του Ν. Φθιώτιδας, 8,9% του Ν. Φωκίδας και 8,1% της επικράτειας (πίνακας 2.3). Τα

ανωτέρω ποσοστά αναφέρονται στο έτος 19991, έτσι αναμένεται το ποσοστό της ανεργίας στην περιοχή αυτή τη χρονική περίοδο θα είναι υψηλότερο, αφού το ποσοστό ανεργίας στην επικράτεια αυξάνεται. (για το 1995 είχαμε 10,1%, ΕΣΥΕ).

Παρακάτω δίνονται η απασχόληση του πληθυσμού στους τρεις τομείς οικονομικής δραστηριότητας για την περιοχή μελέτης και συγκριτικά στοιχεία για τους τρεις νομούς και την επικράτεια (1991).

Περιοχές	Πρωτογενής τομέας %	Δευτερογενής τομέας %	Τριτογενής τομέας %	Σύνολο %
Περ. Μελέτης	15,6	31,3	53,1	100
Ν. Βοιωτίας	24,3	34,5	41,3	100
Ν. Φθιώτιδας	33,6	20,3	46,1	100
Ν. Φωκίδας	21,6	26,1	52,3	100
Επικράτειας	19,9	25,3	54,8	100

Πίνακας 2.3: Απασχολούμενοι και οικονομικά ενεργοί στην περιοχή μελέτης κατά Δ.Δ.

Δ.Δ.	Πραγματικός Πληθυσμός	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ						Οικονομικά ενεργός πληθυσμός	Ποσοστό %	Ανεργοί	Ποσοστό ανέργων %
		Πρωτογ. τομέας	Δευτερ. τομέας	Τριτογενής τομέας	Δεν δήλωσαν	Σύνολο	Ποσοστό %				
1	2	3	4	5	6	7	8=7/2*100	9	10=9/2*100	11=9-7	12=11/9*100
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ											
Αραχόβης	3375	113	346	882	47	1388	41,1	1495	44,3	107	7,2
Δίστομου	4556	72	939	490	13	1514	33,2	1644	36,1	130	7,9
Δαύλειας	2191	152	243	250	23	668	30,5	727	33,2	59	8,1
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ		135									
Αγίας Μαρίας	351	337	11	17	0	163	46,4	163	46,4	0	0
Τιθορέας	1005	199	61	111	8	517	51,4	538	53,5	21	3,9
Αμφικλείας	3239		182	624	94	1099	33,9	1202	37,1	103	8,6
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ											
Πολύδροσου	1389	111	91	188	22	412	29,7	462	33,3	50	10,8
Επταλόφου	599	19	60	130	17	226	37,7	245	40,9	19	7,8
Λιλαίας	459	63	40	55	3	161	35,1	178	38,8	17	9,6
Μαριολάτας	539	23	56	73	4	156	28,9	172	31,9	16	9,3
Γραβιάς	887	34	99	137	4	274	30,9	305	34,4	31	10,2
Βάργιανης	117	9	12	18	3	42	35,9	46	39,3	4	8,7
Δροσοχωρίου	130	10	13	20	3	46	35,4	46	35,4	0	0
Ελαιώνος	533	15	80	40	3	138	25,9	159	29,8	21	13,2
Προσηλιου	268	15	37	31	6	89	33,2	102	38,1	13	12,7
Αμφισσας	7189	122	663	1441	58	2284	31,8	2567	35,7	283	11,0
Χρισσού	968	68	54	162	7	291	30,1	346	35,7	55	15,9
Δελφών	1499	19	52	471	36	578	38,6	636	42,4	58	9,1
ΣΥΝΟΛΟ	29294	1516	309	5140	351	10046	34,3	11033	37,7	987	8,9

Πηγή: ΕΣΥΕ (Απογραφή 1991)

2.3.2 Τεχνική και κοινωνική υποδομή

Η έκταση που καταλαμβάνουν οι οικισμοί της περιοχής ανέρχεται σε 30.300 στρέμματα, δηλαδή ένα ποσοστό 3,2% της συνολικής έκτασης (πίνακας 2.4). Από άποψη τεχνικής και κοινωνικής υποδομής, όπως αυτές παρατίθενται στους πίνακες 2.5 και 2.6, φαίνεται ότι γενικώς οι οικισμοί είναι λειτουργικοί και χωρίς σοβαρές ελλείψεις.

Οι περισσότεροι οικισμοί είναι χτισμένοι σε τοποθεσίες με ενδιαφέροντα τοπολογικά στοιχεία και ιδιαίτως οι οικισμοί Αράχοβας, Δελφών και Επταλόφου. Οι οικοδομές είναι μονοκατοικίες ή διπλοκατοικίες ενώ οι πολυκατοικίες σπανίζουν και βρίσκονται στα πολεοδομικά συγκροτήματα της Άμφισσας και της Ιτέας. Τα σπίτια είναι κτισμένα από μπετόν και πέτρα και πολύ σπάνια από ξύλο. Στην περιοχή διαβιούν, εκτός των κατοίκων των Δήμων Άμφισσας και Δελφών για τους οποίους δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, 6.510 οικογένειες σε 7.858 σπίτια με μέση πληρότητα κατοικίας 2,6 (κάτοικοι /αριθμός σπιτιών).

2.3.2.1 Δίκτυο μεταφορών

Οι σημερινές συγκοινωνιακές ανάγκες της περιοχής μελέτης εξυπηρετούνται κυρίως από το υφιστάμενο οδικό δίκτυο και σε μικρότερο βαθμό από το σιδηροδρομικό δίκτυο και αεροποϊκός. Η περιοχή δεν εξυπηρετείται αεροπορικώς.

Η σιδηροδρομική συγκοινωνία δεν έχει ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή. Η προσέγγιση της περιοχής σιδηροδρομικών γίνεται από τη γραμμή Αθηνών-Λάρισας-Θεσσαλονίκης και τους σταθμούς Μπράλου και Λιβαδειάς που βρίσκονται εκτός της περιοχής μελέτης και του σταθμού Τιθορέας που βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της.

Λιμενικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τη δια θαλάσσης προσέγγιση της περιοχής είναι:

Οι εγκαταστάσεις ΠΕΣΙΝΕ. Αυτοτελείς εγκαταστάσεις με εξοπλισμό φορτοεκφόρτωσης ειδικά σχεδιασμένο για τις ανάγκες του εργοστασίου επεξεργασίας του βωξίτη.

Λιμάνι της Ιτέας. Εξυπηρετούνται μικρά φορτηγά πλοία που μεταφέρουν ελιές και διάφορα σκάφη αλιευτικά, τουριστικά, κρουαζιερόπλοια. Τα τουριστικά σκάφη εξυπηρετούνται από τη μαρίνα. Επίσης στο λιμάνι της Ιτέας υπάρχουν και άλλες λιμενικές εγκαταστάσεις που περιλαμβάνουν τις αποβάθρες φόρτωσης μεταλλεύματος της εταιρίας «Βωξίτες Παρνασσού». Το πλησιέστερο για την περιοχή σημείο θαλάσσιας προσέγγισης με οχηματαγωγό είναι ο Άγιος Νικόλαος, 40 χλμ. Από Ιτέα στο δρόμο προς Ναύπακτο, όπου εκτελούνται καθημερινά δρομολόγια από Αίγιο.

Το οδικό δίκτυο της περιοχής περιλαμβάνει τρεις δευτερεύουσες οδούς του εθνικού δικτύου. Η πρώτη, ξεκινώντας από τη Λιβαδειά διέρχεται από Αράχοβα, Δελφούς και διακλαδιζόμενη η μία οδός οδηγεί στην Άμφισσα και η άλλη στην Ιτέα-Ναύπακτο. Η δεύτερη, ξεκινώντας από την Άμφισσα διέρχεται από τη Γραβιά και συναντάει την εθνική οδό Αθηνών - Θεσσαλονίκης 10 χλμ. Έξω από τη Ααμία. Η τρίτη ξεκινά από τη Λιβαδειά, διέρχεται από την Αμφίκλεια και καταλήγει κοντά στο Μπράλο στην οδό Άμφισσας-Λαμίας που αναφέρθηκε πιο πάνω. Στην περιοχή είναι κατασκευασμένο εκτός των εθνικών οδών και ένα σημαντικό δίκτυο με επαρχιακούς, κοινοτικούς, δασικούς και μεταλλευτικούς δρόμους, όπως φαίνεται στον πίνακα 12.

Οι περισσότερες διαδρομές διαμέσου του ορεινού όγκου χαρακτηρίζονται ως διαδρομές ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους καθώς διέρχονται μέσα από πυκνόφυτες δασικές εκτάσεις με έντονο φυσικό ανάγλυφο και μεγάλο οπτικό ορίζοντα.

2.3.2.2 Υδρευση-Αποχέτευση

Εκτός από τους οικισμούς Βαργιάνης και Προσήλιου οι υπόλοιπες διαθέτουν αρδευτικό δίκτυο, ενώ μεμονωμένοι καλλιεργητές χρησιμοποιούν επιπρόσθετα και γεωτρήσεις. Το σύνολο των οικισμών διαθέτει πλήρες δίκτυο ύδρευσης με εξαίρεση τον οικισμό Προσήλιου που είναι ημιτελής. Αποχετευτικό δίκτυο διαθέτουν 11 κοινότητες, ενώ οι δήμοι Αράχοβας και Άμφισσας διαθέτουν και μονάδα βιολογικού καθαρισμού. Οι υπόλοιποι οικισμοί της περιοχής χρησιμοποιούν απορροφητικούς βόθρους.

2.3.2.3 Διάθεση απορριμμάτων

Οι οικισμοί Βαργιάνη και Προσήλιο δεν διαθέτουν οργανωμένο χώρο για την απόρριψη των στερεών αποβλήτων τους. Οι οικισμοί Άμφισσας, Γραβιάς, Μαριολάτα και Λιλαΐας χρησιμοποιούν από κοινού ένα παλιό μεταλλείο στην περιοχή της Γραβιάς που όμως οι οργανωμένοι αυτοί χώροι δεν είναι κατασκευασμένοι σύμφωνα με τις προβλεπόμενες προδιαγραφές, κυρίως από άποψη της ασφάλειας έναντι ενδεχόμενης πυρκαγιάς και της τήρησης των κανόνων υγείας (υγειονομική ταφή απορριμμάτων).

2.3.2.4 Κοινωνική υποδομή

Υπηρεσίες Υγείας. Η υγειονομική περίθαλψη στους κατοίκους της περιοχής παρέχεται από το δημόσιο νοσοκομείο της Άμφισσας, τα Κέντρα Υγείας Ιτέας, Διστόμου και Αμφίκλειας και από τα αγροτικά ιατρεία. Οι περισσότεροι οικισμοί διαθέτουν αγροτικό ιατρείο που στεγάζεται σε ιδιαίτερο κτίριο, στελεχωμένο από αγροτικό ιατρό, ενώ κάποιους από αυτούς ο αγροτικός ιατρός τους επισκέπτεται μια με δύο φορές την εβδομάδα. Οι οικισμοί Αγία Μαρίνα , Μαριολάτα, Βαργιάνη και Δροσοχώρι δεν διαθέτουν αγροτικό ιατρό.

Εκπαίδευση. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση , βρίσκεται σε καλό επίπεδο αφού σε όλα δημοτικά διαμερίσματα πλην αυτών των Βαργιάνης, Δροσοχωρίου και Προσηλίου, που δεν κατοικούνται, λειτουργούν δημοτικά σχολεία. Σε πολλά μάλιστα από αυτά λειτουργούν και νηπιαγωγεία. Γυμνάσιο και λύκειο διαθέτουν οι οικισμοί με μεγαλύτερο πληθυσμό όπου φοιτούν και τα παιδιά των υπολοίπων οικισμών. Στην Άμφισσα λειτουργεί Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο ΤΕΛ-ΤΕΠ.

Αισθητή είναι η έλλειψη βιβλιοθηκών και πολιτιστικών κέντρων ενώ σημαντική συμβολή στα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής έχει το ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο των Δελφών. Κλειστό θέατρο διαθέτει η Άμφισσα, ενώ ανοικτό η Άμφισσα και το Δίστομο.

Όσον αφορά στον αθλητικό τομέα, οι περισσότεροι οικισμοί διαθέτουν γήπεδο ποδοσφαίρου, ορισμένοι γήπεδο μπάσκετ, το Δίστομο κλειστό γυμναστήριο, η Άμφισσα και οι Δελφοί Αθλητικό Κέντρο και η Άμφισσα οργανωμένο στάδιο.

Διπλωματική εργασία
 Ανάδειξη και Αξιοποίηση
 Εθνικού Δρυμού Παρνασσού

Διατσέγκος Μιχάλης

Χάρτης 2.3

Απεικόνιση Ανάγλυφου
 και Οδικού Δικτύου

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Εθνικό δίκτυο
- Επαρχιακό δίκτυο
- Αγροτικό δίκτυο
- Σιδηροδρομικό δίκτυο
- Προτεινόμενη Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη
- Προτεινόμενη Περιφερειακή Ζώνη
- Προτεινόμενα όρια Πυρήνα
- Υφιστάμενα όρια Πυρήνα
- Όρια καταφ. Θηραμάτων Ασπρόκωμα Αράχοβας
- Ισοψείς
- Οικισμοί
- Κορυφή

1000 0 1000 2000 3000 μέτρα

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

Πίνακας 2.4: Βασικές χρήσεις γης της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ. (σε χιλιάδες στρέμματα).

Δ.Δ	Μορφή ανάγλυφου	Σύνολο έκτασης	Καλ/μένες εκτάσεις & αγραν/σεις	ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ		Δάση	Εκτάσεις με νερά	Οικισμοί, Δρόμοι κλπ	Άλλες εκτάσεις
				Κοινοτικοί ή Δημοτικοί	Ιδιωτικοί κλπ				
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ		2951,6	1139,6	842,3	418,2	360,0	37,6	107,3	46,6
Αραχόβης	Ο	139,4	22,0	0	65,0	46,0	0	0,9	5,5
Δίστομου	Ο	80,5	12,7	0	45,5	18,4	0,1	3,5	0,3
Δαύλειας	Η	61,7	10,9	35,1	0	11,7	1,0	3,0	0
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ		4440,8	1528,3	970,5	682,8	1016,8	67,3	123,1	52,0
Αγίας Μαρίνας	Η	24,6	5,0	13,9	0,5	3,2	0	2,0	0
Τιθορέας	Η	56,3	8,9	18,5	12,6	10,3	0	6,0	0
Αμφίκλειας	Η	108,1	56,8	13,5	0	34,4	0,3	2,1	1,0
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ		2120,6	187,0	824,3	437,6	547,6	38,2	46,2	39,7
Πολύδροσου	Ο	38,7	5,4	0	13	17,3	0,3	2,2	0,5
Επταλόφου	Ο	32,8	0,6	0	11,5	18,2	0,6	0,4	1,5
Λιλαίας	Η	15,6	3,8	0	5,7	4,8	0,1	0,4	0,8
Μαριολάτας	Η	21,3	6,3	0	7,4	5,8	0,7	1,0	0
Γραβιάς	Η	25,8	5,3	3,3	9,5	5,6	0,4	0,5	1,2
Βάργιανης	Ο	14,3	1,4	0	4,5	7,8	0,1	0,5	0
Δροσοχωρίου	Ο	45,0	4,0	0	28,6	11,4	0	0,5	0,5
Ελαιώνος	Ο	37,1	5,8	22,4	0,5	7,3	0	0,2	0,9
Προσηλίου	Ο	103,3	0,7	0	82,8	14,5	0	0,2	5,1
Άμφισσας	Η	62,0	23,7	0	22,5	13,5	0	2,3	0
Χρισσού	Η	35,2	8,0	8,8	11,9	5,7	0,1	0,6	0,1
Δελφών	Ο	37,9	2,6	11,8	3,6	15,2	0,1	4	0,6
ΣΥΝΟΛΟ		939,6	183,9	127,3	325,1	251,1	3,8	30,3	18
ΠΟΣΟΣΤΟ (%)		100,0	19,6	13,6	34,6	26,7	0,4	3,2	1,9

Πηγή: ΕΣΥΕ (Απογραφή 1991)

Ο= Ορεινά, Η= Ημιορεινά

Πίνακας 2.5: Τεχνική υποδομή της περιοχής μελέτης κατά Δ.Α.

Δ.Α.	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ (χλμ.)				Δίκτυο Άρδευσης	Δίκτυο Ύδρευσης	Δίκτυο Αποχέτευσης	Οργανωμένος Χώρος Απορριμμάτων	Ηλεκ/δότηση	Τηλεπ/νιακό δίκτυο
	Εθνικό	Επαρχιακό	Κοινοτικό	Δασικό						
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ										
Αραχόβης				30	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ, Β	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Δίστομου				25	ΝΑΙ	ΝΑΙ, ΥΚ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Δαύλειας				20	ΝΑΙ, ΥΕ	ΝΑΙ	Βόθροι, ΥΚ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ										
Αγίας Μαρίνας					ΝΑΙ	ΝΑΙ	Βόθροι	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Τιθορέας					ΝΑΙ	ΝΑΙ	Βόθροι	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Αμφίκλειας					ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ										
Πολύδροσου			15	34	ΝΑΙ	ΝΑΙ	½, Βόθροι	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Επταλόφου			25	33	ΠΑΛΙΟ	ΝΑΙ	ΥΚ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Λιλαίας			5	10	ΝΑΙ, Γ	ΝΑΙ	ΗΜΙΤΕΛΕΣ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Μαριολάτας			5	15	ΝΑΙ, Γ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Γραβιάς			10	15	ΝΑΙ, Γ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Βάργιανης			15	10	ΟΧΙ	ΝΑΙ	Βόθροι	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Δροσοχωρίου			10	70	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Ελαιώνος			33	30	ΝΑΙ	ΝΑΙ	2/3, Βόθροι	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Προσηλίου			20	60	Πηγές	ΗΜΙΤΕΛΕΣ	1/3, Βόθροι	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Άμφισσας			35	25	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Χρισσού				7	Χωμάτινο	ΝΑΙ	Βόθροι	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Δελφών			23	5	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΣΥΝΟΛΟ			196	389						

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης Ε.Α. Παρνασσού (1996)

Β=Βιολογικός

ΥΕ=Υπό Επισκευή

Γ=Γεωτρήσεις

ΥΚ=Υπό Κατασκευή

Πίνακας 2.6: Κοινωνική υποδομή της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ.

Δ.Δ.	Νος/μ είο	Κέντρο Υγείας	Αγροτικό Ιατρείο	Φαρμακείο	Παιδικός Σταθμός	Νηπ/γείο	Δημοτικό σχολείο	Γυμνάσιο Λύκειο	Βιβ/θήκη	Πολ/στικό Κέντρο	Αθλητικοί χώροι
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ											
Αραχόβης			ΝΑΙ	2		ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	Σύλλογος	ΓΠ, ΓΚ
Διστόμου		ΝΑΙ		2	2	ΝΑΙ	3	2		ΝΑΙ	ΓΠ, ΚΓ
Δαύλειας			ΝΑΙ	1		ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ		Σύλλογος	ΓΠ
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ											
Αγίας Μαρίνας							Κ. Τιθορέα				ΓΠ
Τιθορέας			ΕΑΙ			ΝΑΙ	ΝΑΙ			ΝΑΙ	ΓΠ
Αμφίκλειας		ΝΑΙ		2	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΓΠ, ΓΚ, ΚΓ
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ											
Πολύδροσου			ΝΑΙ	1	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	Γυμνάσιο	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΓΠ,ΓΚ
Επταλόφου			ΕΑΙ				ΝΑΙ			Σύλλογος	ΓΠ,ΓΚ
Λιλαίας			ΕΑΙ				ΝΑΙ		ΝΑΙ	Σύλλογος	ΓΠ,ΓΚ
Μαριολάτας							ΝΑΙ				ΓΠ,ΓΚ
Γραβιάς			ΝΑΙ	1		ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ		Σύλλογος	ΓΠ,ΓΚ
Βάργιανης											
Δροσοχωρίου									ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΓΚ
Ελαιώνος			ΝΑΙ			ΝΑΙ	ΝΑΙ			Σύλλογος	
Προσηλίου			ΕΑΙ							Σύλλογος	ΓΠ
Αμφισσας	ΝΑΙ			8	2	5	4	2Γ, 1Λ, ΤΕΛ-ΤΕΠ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	Σ, ΑΚ
Χρυσού			ΝΑΙ			ΝΑΙ	ΝΑΙ			Σύλλογος	ΓΠ
Δελφών			ΝΑΙ	1	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	Γυμνάσιο	ΝΑΙ	ΕΠΚ	ΑΚ, ΓΚ
ΣΥΝΟΛΟ				18							

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης Ε.Α. Παρνασσού (1996)

ΓΠ= Γήπεδο Ποδοσφαίρου

ΚΓ= Κλειστό Γυμναστήριο

ΓΚ= Γήπεδο Καλαθόσφαιρας

Σ= Στάδιο

ΑΚ= Αθλητικό Κέντρο

ΕΑΙ= Επισκέπτης Αγροτικός Ιατρός

ΕΠΚ= Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο

ΤΕΛ-ΤΕΠ= Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο

2.4 Παραγωγικές δραστηριότητες

2.4.1 Αγροτικές δραστηριότητες

2.4.1.1 Γεωργία

Η γεωργική γη της περιοχής μελέτης ανέρχεται σε 50.587 στρέμματα. Τα εδάφη καλλιεργούμενης γης είναι βαθιά στα πεδινά αλλά και αβαθή στα ορεινά και ημιορεινά, με μικρή ως μέτρια κλίση και κατά κανόνα γόνιμα. Σήμερα αρδεύεται περίπου το 32,5% της γεωργικής γης της περιοχής μελέτης, έναντι 36% της επικράτειας. Κύρια αρδευτικά δίκτυα της περιοχής είναι το Τ.Ο.Ε.Β. (Τοπικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων) Κοττορού (Άμφισσας), με το οποίο αρδεύονται το χειμώνα 9.000 στρέμματα, Τ.Ο.Ε.Β. Τριζινικού (Χρισσού) με το οποίο αρδεύονται το χειμώνα 50.000 στρέμματα και Τ.Ο.Ε.Β. Γραβιάς με το οποίο αρδεύονται 1.200 στρέμματα. Στην περιοχή της Γραβιάς συστηματικά αρδεύονται οι καλλιέργειες καπνού, αραβοσίτου και μηδικής. Στην περιοχή του Ελαιώνα της Άμφισσας αρδεύεται τους χειμερινούς μήνες με νερά χειμάρρων ένα τμήμα του ελαιώνα έκτασης 14.000 στρεμμάτων.

Γενικώς, η γεωργία της περιοχής δε θεωρείται αναπτυγμένη και η συμβολή της στο εισόδημα και την απασχόληση είναι μικρή.

2.4.1.2 Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία στην περιοχή μελέτης ασκείται σε 127.300 στρέμματα κοινοτικών ή δημοτικών βοσκοτόπων και 325.000 στρέμματα ιδιωτικών βοσκοτόπων (πίνακας 6) καθώς και σε γεωργικές εκτάσεις μετά την περίοδο συγκομιδής των γεωργικών προϊόντων. Στην κτηνοτροφία της περιοχής απασχολούνται κατά αποκλειστικότητα 681 άτομα και άλλα 451 άτομα που απασχολούνται στην κτηνοτροφία και γεωργία.

Γενικά η κτηνοτροφία της περιοχής είναι φθίνουσα. Η μεγάλη μείωση των ζώων εργασίας που σημειώνεται είναι κάτι το αναμενόμενο, μιας και η εργασία των ζώων υποκαθίσταται από τις γεωργικές μηχανές. Από τα ζώα παραγωγής μόνο τα βοοειδή παρουσιάζουν κατά το διάστημα 1984-1994 (ΕΣΥΕ, Δελτίο Ετήσιας Γεωργικής Στατιστικής Έρευνας 1984, 1989, 1994) αύξηση κατά 26% ενώ τα υπόλοιπα

εμφανίζουν μείωση με μεγαλύτερη των χοίρων κατά 78,5%. Όσον αφορά στην παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων αύξηση σημειώνεται μόνο στο βούτυρο κατά 3275 και στο αγελαδινό γάλα 62,7%, ενώ στα υπόλοιπα παρατηρείται μείωση με μεγαλύτερη στο κρέας πουλερικών κατά 57%.

Συμπερασματικά, η κτηνοτροφία της περιοχής είναι φθίνουσα εξαιτίας των περιορισμένων έργων υποδομής βοσκοτόπων, της χαμηλής βοσκοϊκανότητας τους και της μεγάλης βοσκοφόρτωσής τους, της εκτροφής ζώων παραδοσιακών φυλών και χαμηλών αποδόσεων, της έλλειψης προληπτικής υγιεινής του κτηνοτροφικού κεφαλαίου, των λιγοστών σταβλισμένων μονάδων, της ελλιπούς κρατικής οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης και τέλος της αποστροφής των νέων από το επάγγελμα του κτηνοτρόφου.

2.4.1.3 Δασοπονία

Ένα μεγάλο τμήμα της περιοχής μελέτης, που ανέρχεται στο 57% της συνολικής δασικής έκτασης της, καλύπτεται από σπερμοφυές δάσος Ελάτης. Ωστόσο η παραγωγή υλογενών αγαθών από την άσκηση της δασοπονίας είναι σχετικά πολύ μικρή. Αυτό οφείλεται βασικά σε δύο λόγους:

Στο ότι στα δάση Ελάτης που βρίσκονται μέσα στον πυρήνα του Δρυμού δεν επιτρέπεται κατά τις περί των Εθνικών Δρυμών διατάξεις η οποιαδήποτε εκμετάλλευση, και

Στο ότι τα δάση ελάτης της περιοχής είναι γενικώς μέτριας παραγωγικότητας και κακής ποιότητας ξύλου.

Στους ανωτέρω δύο λόγους της μικρής παραγωγής ξύλου από τα εν λόγω δάση, πρέπει να προστεθεί και η ξήρανση της Ελάτης. Στη ζώνη της Ελάτης εμφανίστηκε περιοδική ξήρανση το 1977 και επαναλήφθηκε έντονα το 1988, ενώ τα επόμενα χρόνια μετριάσθηκε.

Στην περιοχή μελέτης, παράγονται ετησίως κατά μέσο όρο 684 κυβικά μέτρα χρήσιμου ξύλου και 2269 τόνοι καυσόξυλων.

Παρακάτω ακολουθεί συνοπτική ανάλυση των δασοπονικών δραστηριοτήτων που ασκούνται στην περιοχή.

Αναδασώσεις

Το αναδασωτικό έργο που έγινε στην περιοχή είναι αρκετά μικρό. Αναδασώσεις πραγματοποιήθηκαν στα εξής δημοτικά διαμερίσματα:

<u>Δ.Δ.</u>	<u>Δασοπονικό είδος</u>	<u>Έκταση σε στρέμματα</u>
Αράχοβα	Ελάτη	240
Βαργιάνη	Ελάτη	150
	Ακακία	150
Δελφοί	Μαύρη Πεύκη	736
	Ελάτη	655
Γραβιά	Ακακία	29
	Σπάρτο	30
Πολύδροσο	Μαύρη Πεύκη	73
Επτάλοφος	Πλατύφυλλα διάφορα	100
	Κωνοφόρα διάφορα	565

Θήρα

Η θήρα ασκείται στα δάση, στις δασικές εκτάσεις και τις πεδινές αγροτικές εκτάσεις της περιοχής εφόσον δεν ισχύει για αυτές κάποια ειδική απαγόρευση. Στον πυρήνα του εθνικού Δρυμού έκτασης 35.000 στρεμμάτων και στα μόνιμα καταφύγια θηραμάτων που αναφέρονται παρακάτω, η άσκηση θήρας απαγορεύεται.

Για την προστασία και διάσωση της άγριας πανίδας και την αναπαραγωγή, ανάπτυξη και ορθολογική εκμετάλλευση του θηραματικού πλούτου της περιοχής, λειτουργεί μόνιμο καταφύγιο θηραμάτων Αράχοβας, έκτασης 26.500 στρεμμάτων, στην περιοχή Αράχοβας Ν. Βοιωτίας (ΦΕΚ 1043/Β/76).

Για τον εμπλουτισμό του της περιοχής με θηράματα λειτουργεί στην Αμφίκλεια εκτροφείο θηραμάτων έκτασης 2.475 στρεμμάτων, το οποίο ετησίως παράγει 24.000 φασιανούς, πέρδικες και ορτύκια. Εκτρέφεται επίσης και το Πλατυκέρατο ελάφι (πλατόνι).

2.4.2 Βιομηχανία-Βιοτεχνία

Στην περιοχή δραστηριοποιούνται 90 μεταποιητικές μονάδες οι οποίες απασχολούν 422 άτομα. Οι περισσότερες από αυτές ασχολούνται με την επεξεργασία των προϊόντων του πρωτογενή τομέα. Ο βαθμός εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων είναι μικρός και ο αριθμός των σύγχρονων μονάδων μικρός. Σύγχρονες μονάδες στην περιοχή είναι το εκκοκκιστήριο βάμβακος στη Δαύλεια, το εκκοκκιστήριο βάμβακος και το εργοστάσιο αγροτικών μηχανημάτων στην Αμφίκλεια, το εργοστάσιο παραγωγής αλουμινίου και η αλλαντοποιία στη Γραβιά και το κονσερβοποιείο ελιών στην Αμφισσα. Η διασπορά μονάδων στην περιοχή, είναι καλή αφού αυτές βρίσκονται στις 15 από τις 18 κοινότητες.

Η απασχόληση των εργαζομένων στις μονάδες αυτές και κυρίως στις μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων είναι εποχιακή, δηλαδή αυξάνει κατά την περίοδο συλλογής των γεωργικών προϊόντων. Όσον αφορά στη διάθεση των μεταποιημένων προϊόντων, ο μεγαλύτερος όγκος τους καταναλώνεται στην περιοχή, κάποιες ποσότητες στις άλλες αγορές της χώρας και πολύ μικρές ποσότητες εξάγονται στο εξωτερικό.

Για να συμβάλει η μεταποίηση στην αναπτυξιακή πορεία της περιοχής, απαιτείται καλύτερη οργάνωση, τεχνολογία, τεχνογνωσία και χρηματοδότηση.

2.4.3 Εξόρυξη

Στην περιοχή μελέτης υπάρχουν σημαντικά κοιτάσματα βωξίτη, η εκμετάλλευση των οποίων συμβάλλει στην αύξηση του εισοδήματος και στην απασχόληση των κατοίκων της.

Η εξόρυξη στη περιοχή μελέτης γίνεται στα μεταλλεία των κοινοτήτων Βαργιάνης, Δροσοχωρίου, Ελαιώνος, Προσηλίου και Διστόμου. Η εξόρυξη γίνεται κυρίως επιφανειακά με τη μέθοδο των ορθών βαθμίδων αλλά και υπόγεια με τη μέθοδο των θαλάμων και στύλων.

Η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων βωξίτη στον Παρνασσό την περίοδο 1991 – 1995, γίνεται από την εταιρία «Δελφοί – Δίστομο». Η παραγωγή κατά μέσο όρο στους 560.560 τόνους. Απασχολούνται 260 άτομα τα περισσότερα από τα οποία είναι κάτοικοι της περιοχής μελέτης. Επίσης, μέχρι το 1991, εκμετάλλευση βωξίτη στην

περιοχή διενεργούσε και η εταιρία «Βωξίτες Παρνασσού». Η εταιρία αυτή διαθέτει μεταλλεία και εκτός της περιοχής μελέτης, στα οποία απασχολούνται 380 από την περιοχή μελέτης.

Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγή βωξίτη διατίθεται στο εργοστάσιο ΠΕΣΙΝΕ, ενώ το υπόλοιπο εξάγεται. Γενικά ο ελληνικός βωξίτης διέρχεται από το τέλος της δεκαετίας του '80 μεγάλη κρίση, λόγω της κατάρρευσης των σοσιαλιστικών καθεστώτων των χωρών της ανατολικής Ευρώπης, που ήταν οι κύριοι αγοραστές βωξίτη στο εξωτερικό.

Η μοναδική στη χώρα μονάδα επεξεργασίας βωξίτη ΠΕΣΙΝΕ, είναι εγκαταστημένη στην παραλία του Διστόμου και παράγει κατά μέσο όρο 594.170 τόνους αλουμίνας και 144.340 τόνους αλουμινίου.

Η εκμετάλλευση του βωξίτη δεν επηρεάζει τις αγροτικές δραστηριότητες ιδιαίτερα αφού αυτή γίνεται κυρίως σε δασικά εδάφη και σε ελάχιστες περιπτώσεις σε εγκαταλειμμένους αγρούς, οι ιδιοκτήτες των οποίων αποζημιώνονται. Ωστόσο έχει δυσμενείς επιπτώσεις στους βοσκότοπους και την κτηνοτροφία από την οποία στερεί ζωτικό χώρο. Τα φυσικά οικοσυστήματα, οι βιότοποι της αγρίας πανίδας, το φώλιασμα των ζώων και πτηνών και τέλος η αισθητική του τοπίου καταστρέφονται σε μεγάλο βαθμό. Ο τουρισμός της περιοχής δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την εκμετάλλευση του βωξίτη, γιατί τα μέτωπα εκμετάλλευσης αναπτύσσονται πέρα από τις ζώνες τουριστικής δραστηριότητας των Δελφών, της Αράχοβας και του Χιονοδρομικού Κέντρου. Ωστόσο η γενική εικόνα που δημιουργείται στα εργοτάξια εξόρυξης είναι άκρως αντιαισθητική και ασυμβίβαστη για μια οίκο- και αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Οι μεταλλευτικές έρευνες εντόπισαν νέα κοιτάσματα βωξίτη τα οποία βρίσκονται στην περιφερειακή ζώνη και στα όρια του πυρήνα του δρυμού.

Χάρτης 2.4

Χρήσεις - Κάλυψη γης

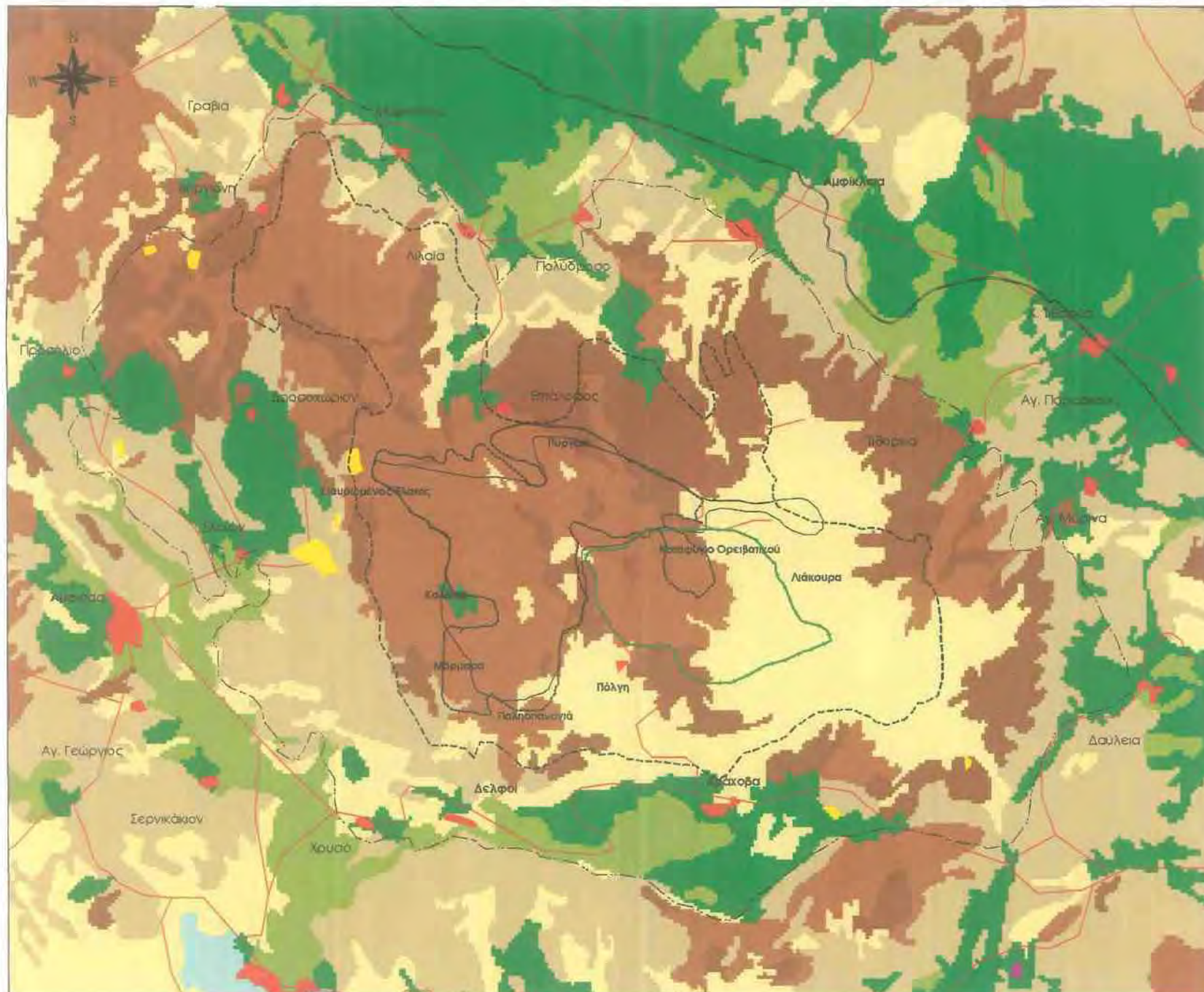
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Εθνικό - Επαρχιακό δίκτυο
- Σιδηροδρομικό δίκτυο
- Προτεινόμενη Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη
- Προτεινόμενη Περιφερειακή Ζώνη
- Προτεινόμενα όρια Πυρήνα
- Υφιστάμενα όρια Πυρήνα
- Όρια κατασφ. Θηραμάτων Ασπρόχωμα Αράχovas

- Αστική δόμηση
- Χώροι εξόρυξης
- Βιομηχανία
- Ελαιώνες - αμπελώνες
- Αροτραίες εκτάσεις
- Λιβαδικές εκτάσεις Βοσκότοποια
- Σκληροφυλλική βλάστηση
- Δάσος κωνοφόρων
- Μικτό δάσος

1000 0 1000 2000 3000 μέτρα

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

2.4.4 Τουρισμός

Ο τουρισμός της περιοχής στηρίζεται στις παγκόσμιες ακτινοβολίας αρχαιότητες που υπάρχουν σε αυτήν, στους παραδοσιακούς οικισμούς, στο χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού, στο Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ειρήνης Ε4, στον Εθνικό Δρυμό Παρνασσού και στις ακτές που βρίσκονται στα όρια της περιοχής.

Στον πυρήνα και στην περιφερειακή ζώνη του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού η εναλλαγή της βλάστησης, οι βαθιές χαράδρες, τα ρέματα, οι πηγές, οι βραχώδεις εξάρσεις, τα σπήλαια και γενικά τα ποικιλόμορφα καρστικά φαινόμενα, συνθέτουν τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και αισθητικής απόλαυσης για τον άνθρωπο. Έτσι η περιοχή του Δρυμού χρησιμοποιείται από όλο και περισσότερο κόσμο για ορειβασία, δασικούς περιπάτους, χιονοδρομίες, κατασκηνώσεις και παραθερισμό στο φυσικό περιβάλλον.

Θαλάσσιες ακτές που βρίσκονται σχετικά κοντά στην περιοχή μελέτης είναι οι παραλίες του Διστόμου, της Ιτέας και του Γαλαξιδίου. Έτσι ο καλοκαιρινός επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να συνδυάσει τη θαλάσσια διασκέδαση και αναψυχή με την απόλαυση του βουνού και του δάσους.

Η τουριστική υποδομή στην περιοχή για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών είναι συγκεντρωμένη σε λίγους οικισμούς (πίνακας 11). Οι Δελφοί κατέχουν το 72% των ξενοδοχειακών κλινών, πλήθος τουριστικών καταστημάτων, εστιατορίων, ταβερνών και ζαχαροπλαστείων. Ακολουθεί ο παραδοσιακός οικισμός της Αράχοβας και έπονται η Αμφίκλεια που αποτελεί ορμητήριο των επισκεπτών του Χ.Κ Παρνασσού, ο Επτάλοφος ως παραθεριστικό κέντρο εξαιτίας των ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών του τοπίου του και τέλος το Πολύδροσο.

2.4.4.1 Δελφοί

Οι Δελφοί βρίσκονται στην κορυφή του αρχαιολογικού τριγώνου των τριών μεγάλων αρχαιολογικών χώρων Μυκήνες – Δελφοί – Ολυμπία και προσελκύουν κυρίως τουρίστες υψηλής οικονομικής στάθμης. Αποτελούν ένα από τους κυριότερους πόλους έλξης τουριστών για τον ελληνικό τουρισμό. Σημαντικό ποσοστό από αυτούς είναι αλλοδαποί, που ανήκουν σε υψηλές εισοδηματικές τάξεις. Από τον πίνακα 9, φαίνεται ότι ένας αριθμός επισκεπτών επισκέπτεται μόνον τον Αρχαιολογικό Χώρο και όχι το Μουσείο και ότι ακόμη υπάρχει σημαντική μείωση των επισκεπτών και

στους δύο χώρους μετά το 1991. Η μείωση αυτή, σύμφωνα με πληροφορίες της Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων Δελφών, άρχισε το 1991, όταν σταμάτησε η διάθεση εισιτηρίων ελεύθερας εισόδου. Η Εφορεία υπολογίζει ότι οι επισκέπτες με ελεύθερη είσοδο ανέρχονται ετησίως σε 200.000 περίπου. Έτσι ο μέσος όρος επισκεπτών της περιόδου 1991-1994, ανέρχεται στις 580.000. Αναφορά στην ιστορική αξία του χώρου αυτού και των άλλων αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων γίνεται παρακάτω.

Πίνακας 2.7: Στοιχεία κίνησης επισκεπτών Μουσείου και Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών 1985 – 1994.

ΕΤΟΣ	ΜΟΥΣΕΙΟ	ΑΡΧΑΙΟΛ. ΧΩΡΟΣ
1985	587.269	673.260
1986	482.569	576.313
1987	522.327	611.897
1988	509.737	594.151
1989	515.800	596.100
1990	505.589	590.736
1991	302.584	343.497
1992	284.500	355.900
1993	278.700	338.500
1994	321.300	389.800
Σύνολο επισκεπτών	3.989.075	5.070.154

Πηγή: Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων Δελφών

2.4.4.2 Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού

Στον Παρνασσό λειτουργεί από τον ΕΟΤ το ομώνυμο χιονοδρομικό κέντρο το οποίο διαθέτει 17 ski-lifts μήκους 11.060 μέτρων, 24 πίστες συνολικού μήκους 17.300 μέτρων και δυναμικότητας 6.000 σκιέρ/ώρα, καθώς επίσης και την απαιτούμενη υποδομή και εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών (εστιατόρια, μπαρ, καταστήματα ενοικίασης ειδών σκι, σταθμούς πρώτων βοηθειών, χώροι στάθμευσης κ.λ.π.). Οι βασικές του εγκαταστάσεις βρίσκονται στις θέσεις Φτερόλακκα και Κελλάρια.

Νότια του κέντρου λειτουργεί ένα ιδιωτικό κέντρο μικρής δυναμικότητας με την επωνυμία "Athens Ski Club". Η σημασία του για την περιοχή σε σύγκριση με το κέντρο ΕΟΤ είναι πολύ περιορισμένη. Τα στοιχεία και η ανάλυση που ακολουθεί αφορά μόνο το κέντρο του ΕΟΤ.

Το μόνιμο προσωπικό του χιονοδρομικού κέντρου αποτελείται από 50 άτομα ενώ σε εποχιακή βάση (Δεκέμβριος – Απρίλιος) απασχολούνται επιπλέον 100 περίπου άτομα. Τα έσοδα του το 1993 ανήλθαν στα 295 εκ. δρχ. ενώ τα συνολικά του έξοδα στα 590 εκ. δρχ. από τα οποία τα 420 εκ. δρχ. αφορούν αμοιβές προσωπικού. Η χρονική κατανομή των επισκεπτών είναι πολύ ανομοιόμορφη. Τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες η κίνηση είναι αυξημένη, ενώ είναι ελάχιστη τις καθημερινές. Ο μέσος ημερήσιος αριθμός επισκεπτών τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες φθάνει τους 3.500, ενώ τις καθημερινές μειώνεται στους 250. Έχουν υπάρξει μέρες με κίνηση 8.000 επισκεπτών ενώ υπολογίζεται ότι το κέντρο μπορεί να εξυπηρετήσει χωρίς προβλήματα (εκτός στάθμευσης αυτοκινήτων) περίπου 5.000 επισκέπτες ημερησίως. Από τον πίνακα 10 φαίνεται ότι μόνο το 40% των επισκεπτών επιδίδεται σε χιονοδρομίες ενώ οι υπόλοιποι ικανοποιούνται με την αισθητική απόλαυση του χιονιού.

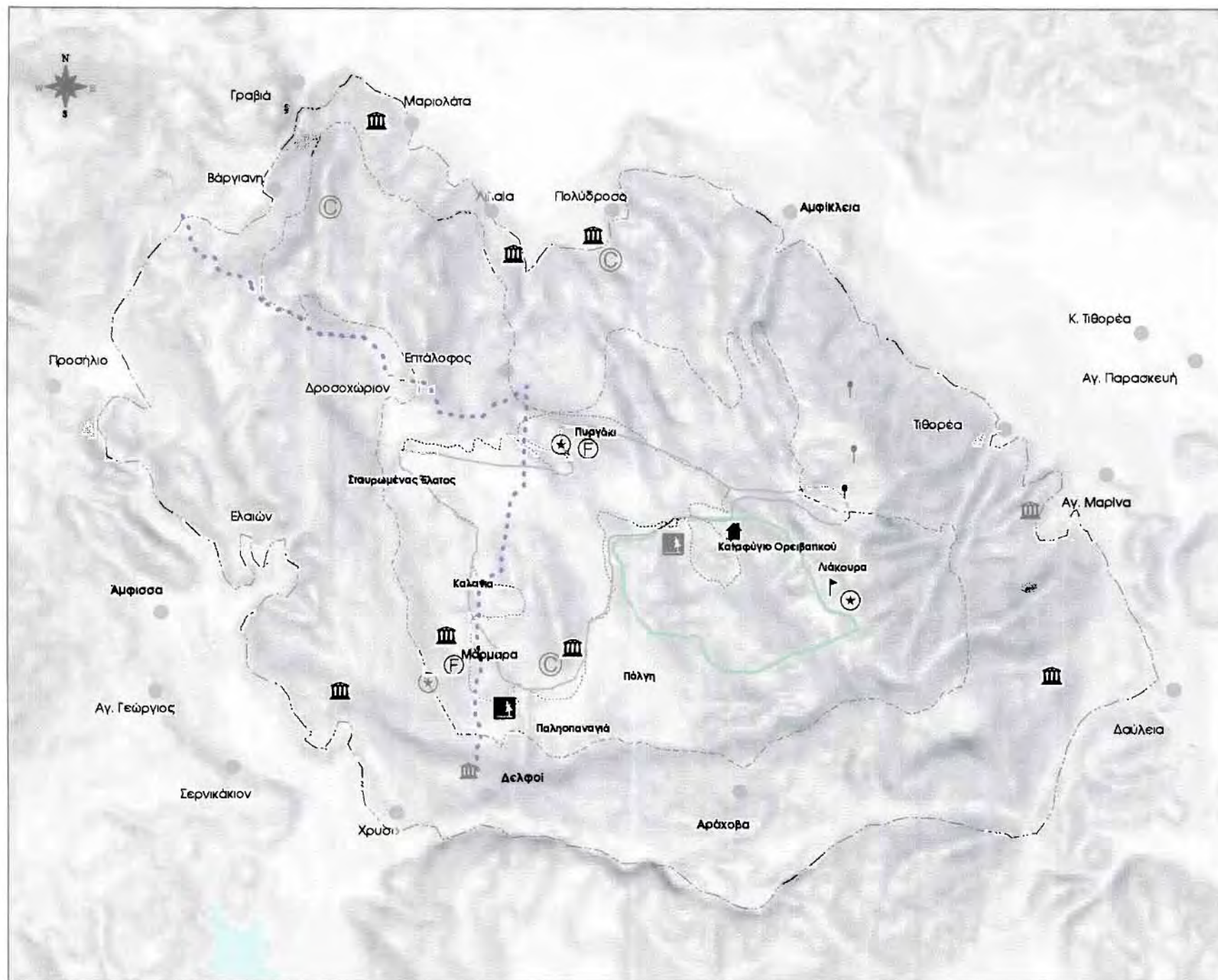
Η οδική προσέγγιση της περιοχής γίνεται μέσω Αράχοβας, Αμφίκλειας, Πολυδρόσου και Λιλαίας – Επταλόφου.

Το χιονοδρομικό κέντρο αποτελεί βασικό πόλο ανάπτυξης της περιοχής, δεδομένου ότι έχει αυξηθεί η κίνηση στην περιοχή την τελευταία δεκαπενταετία καθώς επίσης και ο αριθμός των τουριστικών καταστημάτων λόγω της ύπαρξης του.

Πίνακας 2.8: Στοιχεία κίνησης Χ.Κ Παρνασσού χιονοδρόμων και επισκεπτών του κατά την περίοδο 1986 – 1994.

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΟΙ	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1986 – 1987	74.482	63.413	137.895
1987 – 1988	73.505	76.386	149.891
1988 – 1989	91.590	80.504	172.094
1989 – 1990	93.568	58.789	152.357
1990 – 1991	61.310	43.763	105.073
1991 – 1992	62.158	43.120	105.278
1992 – 1993	54.372	40.126	94.498
1993 – 1994	67.738	57.825	125.563
Σύνολο	578.723	463.926	1.042.649
Μέσος όρος	72.340	57.991	130.331

Πηγή: ΕΟΤ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Διπλωματική εργασία
Ανάδειξη και Αξιοποίηση
Εθνικού Δρυμού Παρνασσού

Διασέγγκος Μιχάλης

Χάρτης 2.5
Απεικόνιση αρχαιολογικών χώρων
και χώρων αναψυχής

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Οικισμοί
- ⚡ Προτεινόμενη Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη
- ⚡ Προτεινόμενη Περιφερειακή Ζώνη
- ⚡ Προτεινόμενα όρια Πυρήνα
- ⚡ Υφιστάμενα όρια Πυρήνα
- ⋯ Μονοπάτι Ε4
- ⋯ Όρια καταφ. Θηραμάτων Ασπράκιμα Αράχοβα
- ⌊ Αρχ. χώρος - Μνημείο
- 🏠 Ορειβατικό καταφύγιο
- ⚡ Χώρος υπαίθριου γειμάτας
- ⊛ Θέση θέας
- ⌊ Χιονοδρομικό Κέντρο
- ⊙ Επήλαιο
- ⌊ Κορυφή
- ⊕ Πυροφυλάκιο

1000 0 1000 2000 3000 μέτρα

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

Πίνακας 2.9: Τουριστική υποδομή της περιοχής μελέτης κατά Δ.Δ.

Δ.Δ.	Ξενοδοχεία		Ξενώνες (κλίνες)	Ενοικ/μενα Δωμάτια (κλίνες)	Camping	Εστιατόρια Ταβέρνες	Καφενεία	Ζαχ/στεία Καφετέριες	Τράπεζες	Τουριστικά καταστήματα
	Αριθμός	Κλίνες								
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ										
Αραχόβης	8	190	110	55	1	22	4	5	1, ΤΤ	40
Δίστομου	2	38				8	6	7	3, ΤΤ	
Δαύλειας			10			5	7	5	ΤΤ	
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ										
Αγίας Μαρίας						2	3			
Τιθορέας				8		2	3			
Αμφίκλειας	4	200		20		7	4	3	2, ΤΤ	2
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ										
Πολύδροσου	1	96	12	6		6	6	4	ΤΤ	
Επταλόφου				200		12	2	2	ΤΤ	
Λιλαίας						2	3	1		
Μαριολάτας						2	4	1		
Γραβιάς				6		4	3	3	ΤΤ	
Βάργιανης										
Δροσοχωρίου			25			1	2			
Ελαιώνος						4	3			
Προσηλίου			15			4	2			
Άμφισσας	2	60				9	7	10	3, ΤΤ	
Χρυσσού				25	2	4	3	1	ΤΤ	
Δελφών	34	1500	30	6	1	14	2	5	2, ΤΤ	50
ΣΥΝΟΛΟ	51	2084	202	326	4	113	64	47	11, 10ΤΤ	92

Πηγή Σχέδιο Διαχείρισης Ε.Δ. Παρνασσού (1996)

ΤΤ= Ταχυδρομικό Ταμειστήριο

2.5 Ειδικά στοιχεία πολιτισμικού περιβάλλοντος

2.5.1 Αρχαιολογικοί χώροι

Η εξεταζόμενη γεωγραφική περιοχή άνηκε στην Αρχαία Φωκίδα. Η παρουσία του ανθρώπου στην περιοχή ανάγεται στις αρχές της 3^{ης} χιλιετηρίδας π.Χ. στον Κόλπο της Κίρρας. Από το 1600 π.Χ. απέκτησε σπουδαιότητα ο συνοικισμός Κρίσσα (σημερινό Χρισσό).

Οι σπουδαιότερες και καλύτερα διατηρημένες αρχαιότητες βρίσκονται στους Δελφούς, πολλά δε, σημαντικά ευρήματα όπως τάφοι, επιγραφές, υπολείμματα ακροπόλεων, οικισμών, οχυρώσεων, ιερών, είναι διάσπαρτα σε όλη την έκταση της περιοχής μελέτης.

Κατά καιρούς έχουν γίνει εκτεταμένες και συστηματικές ανασκαφές αλλά είναι φανερό ότι ο τόπος κρύβει ακόμη τα μυστικά του. Όσον αφορά τα ευρήματα της κλασσικής περιόδου, αναφέρονται χαρακτηριστικά τα ακόλουθα:

Περιοχή Μαριολάτας

Σε λόφο (νεκροταφείο του νεώτερου χωριού) υπήρχε η ακρόπολη, όπου σώζεται η νότια πλευρά της.

Περιοχή Λιλαίας

Σώζεται (νεκροταφείο της Κάτω Αγόριανης) οχύρωση του 6^{ου} μ.Χ. αιώνα. Στη δυτική όχθη του Αγοριανίτη ποταμού σώζεται τείχος ακρόπολης που ταυτίζεται με την αρχαία Λιλαία.

Επτάλοφος

Στο λόφο εντός του χωριού υπάρχουν κατεστραμμένα θεμέλια. Βορειότερα είχα αναπτυχθεί ο Μεσαιωνικός οικισμός της Αγίας Μαρίας που ονομάστηκε αργότερα Αγόριανη.

Πολύδροσο

Στο χώρο των πηγών της Αγίας Ελεούσας υπάρχουν υπολείμματα ελληνικών – ρωμαϊκών θεμελίων. Σώζεται και η μεσοβυζαντινή εκκλησία της Αγίας Ελεούσας

κτισμένη από αρχαία υλικά. Υπάρχουν Και πρωτοελλαδικά στρώματα. Στη βορεινή έξοδο του χωριού υπήρχε το ιερό της Δήμητρας.

Αμφίκλεια (Δαδί)

Η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως ευρήματα της γεωμετρικής κλασσικής και ρωμαϊκής περιόδου. Στη θέση του σημερινού νεκροταφείου τοποθετείται η αρχαία ομώνυμη πόλη με την ακρόπολη. Σώζεται τμήμα του τείχους της Ακρόπολης και πύργος τετράγωνης βάσης. Σώζεται τμήμα του τείχους της ακρόπολης και πύργος τετράγωνης βάσης. Το αρχαίο Τιθρώνιο τοποθετείται 3 χλμ. βόρεια. Ανατολικά της Αμφίκλειας (1,5 χλμ.) σώζεται οχύρωση με το όνομα "Τοίχος", πρόκειται για τετράγωνη τοιχισμένη έκταση (200μ x 200μ) από πέτρα πάχους 4,80 μ. Στο δρόμο προς Βελίτσα ερευνήθηκαν είκοσι θαλαμοειδείς τάφοι υστεροελλαδικής περιόδου

Τιθορέα (Βελίτσα)

Μέσα στον οικισμό της Βελίτσας αρχιτεκτονικά μέλη και επιτύμβιες στήλες εντοιχισμένες σε νεότερα κτίσματα δηλώνουν την ύπαρξη της αρχαίας πόλης Τιθορέας, Σώζεται τείχος μήκους 720 μ., με 10 πύργους τετράγωνης βάσης και πύλη. Το πάχος του τείχους είναι 2,30-2,50 μ, Ανακαλύφθηκαν επίσης τάφοι κυρίως των ρωμαϊκών και ελληνιστικών χρόνων .

Αγ. Μαρίνα

Υπάρχει το "Κάστρο", οχύρωση των ελληνιστικών χρόνων και στη θέση Ανεμόμυλος τετράπλευρος πύργος με πώρινες πέτρες διαστάσεων 6μ. x 8μ. (κλασσική περίοδος).

Περιοχή Αράχοβας

Στο Ζεμενό υπάρχουν τμήματα οχύρωσης κλασσικών και ρωμαϊκών χρόνων. Στο σημερινό νεκροταφείο της πόλης τοποθετείται η αρχαία πόλη Ανεμώρεια.

Περιοχή Χρυσού

Στον Προφήτη Ηλία βρίσκεται εκτεταμένος χώρος αρχαίων λατομείων που εξυπηρετούσαν τις ανάγκες του ιερού των Δελφών.

Στο λόφο Αγ. Γεωργίου υπάρχει προϊστορικός οικισμός μεσοελλαδικών και υστεροελλαδικών χρόνων που περιβάλλεται από ισχυρή ακρόπολη.

Η οχύρωση σώζεται σε μήκος 1,500 μ., ύψους 3 μ. πάχους 4-5 μ. αδούλευτους ογκόλιθους.

Κωρόκειο Άντρο

Βόρεια των Δελφών σε ύψος 1.360 μ. υπάρχει ενδιαφέρον σπήλαιο συνδεδεμένο με τη λατρεία του Πάνα και των Νυμφών.

Έχει ανασκαφθεί από τη Γαλλική Σχολή και απεδείχθη η λειτουργία του από τα νεολιθικά χρόνια έως τη ρωμαϊκή εποχή.

Μέσα στο σπήλαιο βρέθηκαν διάφορα αρχαιολογικά αντικείμενα, 150 πήλινα, αναθηματικές επιγραφές εις τον Πάνα, χάλκινα είδη, ειδώλια και μεγάλος αριθμός αστραγάλων που χρησίμευαν στη Μαντική.

Δελφοί

Όταν ο Δίας έστειλε δύο αετούς (έναν προς ανατολή και έναν προς δύση) αυτοί πετώντας το γύρο του κόσμου συναντήθηκαν στους Δελφούς. Αυτό απλά σήμαινε ότι οι Δελφοί ήταν το κέντρο του κόσμου, ο ομφαλός Της Γης.

Το δελφικό τοπίο σε υψόμετρο 500-700 μ. χαρακτηρίζεται από τις Φαιδριάδες Πέτρες που ανάμεσά τους τρέχει το νερό της Κασταλλίας Πηγής. Αυτό το σημείο διάλεξε ο Θεός Απόλλωνας ώστε να δίδει ο ίδιος τους χρησμούς δια του στόματος της Πυθίας.

Οι Δελφοί είναι συνδεδεμένοι με τους κλασσικούς χρόνους, όσο λίγοι άλλοι τόποι. Εδώ ευδοκίμησε και λειτούργησε "η ιδέα των Αμφικτυονιών", θεσμός σημαντικός για την εποχή και προάγγελος των σύγχρονων διεθνών οργανισμών .

Οι Πυθικοί Αγώνες που στην αρχή περιελάμβαναν αγώνες μουσικής και αργότερα εμπλουτίστηκαν με τελετουργικές διαδικασίες, συμπόσια, διαγωνισμό θεάτρου και αγωνίσματα πάλης, δρόμου, ίππων, αρμάτων, παγκρατίου, δολίχου κ.α.

Μαντείο

Από τον 80 αιώνα π.Χ. η φήμη του Μαντείου των Δελφών εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο. Οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε να θυσιάσουν , προσφέροντας πλούσια δώρα για να συμβουλευθούν το Θεό και τέλος να κατασκευάσουν τους "θησαυρούς". Ο πλούτος και η δύναμη των Δελφών έφεραν και τον πόλεμο. Μέσα σε 250 χρόνια έγιναν τέσσερις ιεροί πόλεμοι με αποτέλεσμα να καταστραφεί η Φωκίδα.

Αναφέρεται ότι ο Απόλλωνας έσωσε το 480 π.Χ. τον ιερό χώρο από τους Πέρσες, όταν πελώριοι βράχοι κατρακύλησαν από τις Φαιδριάδες Πέτρες.

Κάτι ανάλογο έγινε αιώνες μετά, όταν οι Αιτωλοί απέκρουσαν τους Γαλάτες.

Κατά τη ρωμαϊκή εποχή όμως το ιερό λεηλατήθηκε από τους Μαίδους της Θράκης και ο Σύλλας το 86 π.Χ. αφαίρεσε όλα τα πολύτιμα αναθήματα που σώζονταν ακόμα. Η λεηλασία συνεχίσθηκε ως τα χρόνια του Μ. Κωνσταντίνου. Το διάταγμα του 381 μ.Χ. έδωσε το τελειωτικό κτύπημα στην Απολλώνεια λατρεία. Στο χώρο ανεγέρθη χριστιανικός ναός.

Από 1860 άρχισαν περιορισμένες ανασκαφές. Η "Γαλλική Σχολή" και Έλληνες αρχαιολόγοι ανάσκαψαν το χώρο συστηματικά από το 1891.

Αρκετά νωρίς ήρθαν στο φως σπουδαία και μοναδικά αρχαιολογικά ευρήματα. Οι εργασίες ανασκαφών και αναστηλώσεων πέρασαν από πολλά στάδια και συνεχίζονται ως σήμερα.

Το Ιερό της Αθηνάς Προναίας, Το θέατρο, το γυμναστήριο, το ιερό του Απόλλωνα, η ρωμαϊκή αγορά, είναι μερικά από τα ενδιαφέροντα που μπορούν να επισκεφθούν οι χιλιάδες επισκέπτες.

2.5.2 Άλλοι πολιτιστικοί χώροι

Μουσείο των Δελφών

Το μουσείο των Δελφών κτίστηκε το 1902, ξανακτίστηκε κατά το διάστημα 1937-1938 και επισκευάστηκε μετά τον πόλεμο. Στεγάζει αντιπροσωπευτικά έργα από κάθε γωνιά της Ελλάδας και από κάθε περίοδο της Ελληνικής Ιστορίας. Τα περισσότερα έργα ανήκουν στους «θησαυρούς», δηλαδή τα οικοδομήματα τα οποία κατασκεύαζαν στους Δελφούς οι πλούσιες πόλεις της Ελλάδος προς τιμή του θεού και για επίδειξη της δύναμή τους. Τα κυριότερα εκθέματα του μουσείου είναι:

Δύο Κούροι, Κλεόβης και Βήτων, ανάθημα των Αργείων τον 6^ο αιώνα π.Χ., έργο του Αργείου γλύπτη Πολυμείδη.

Η Σφιγξ της Νάξου 560 π.Χ., ανάθημα του εύπορου Κυκλαδίτικου νησιού κατά την αρχαϊκή περίοδο.

Μία από τις μετώπες του θησαυρού των Σικιωνίων 560 π.Χ. Παριστάνει τους Διόσκουρους, Κάστωρα και Πολυδεύκη.

Ο Ηνίοχος, ορειχάλκινο άγαλμα αφιερωμένο από τον τύραννο της Γέλα Πολύδαλο, περίπου 475 π.Χ. μετά τη νίκη στα Πύθια.

Το άγαλμα του Αιγέα αφιερωμένο από ένα Θεσσαλό τον 4^ο αιώνα π.Χ.

Το άγαλμα του Αντίνοου, ενός ωραίου νέου της Ρωμαϊκής περιόδου 130-138 μ.Χ., αφιερωμένο από τον αυτοκράτορα Ανδριανό.

Ο κίονας με τις τρεις χορεύτριες, αγνώστου δωρητή, έργο Ίωνα καλλιτέχνη του 4^{ου} αιώνα π.Χ.

Το άγαλμα μιας από τις δύο κόρες που υποστηρίζουν το θριγκό του θησαυρού των Σιφνίων 525 π.Χ. Χρησιμοποιούνταν αντί για κίονες και αργότερα ονομάστηκαν Καρυάτιδες.

Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών

Η ίδρυση και δράση του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δελφών συνδέεται με τις πολιτισμικές και ανθρωπιστικές αξίες που συμβολίζουν οι Δελφοί. Η ανοικοδόμηση του έγινε το 1960 με την οικονομική συμβολή του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το 1977 ο οργανισμός πήρε τη σημερινή του μορφή ως οργανισμός ιδιωτικού δικαίου υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού. Από τα 11 μέλη του Δ.Σ., τα τέσσερα προέρχονται από διάφορες χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένου του εκάστοτε Γενικού Γραμματέα και του Προέδρου της επιτροπής πολιτιστικής συνεργασίας. Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του Κέντρου εκτελούνται συγκεκριμένα προγράμματα και διεθνείς συναντήσεις όπως: συνάντηση αρχαίου δράματος, μουσικές και λογοτεχνικές συναντήσεις, οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών, εικαστικά προγράμματα, διεθνείς επιστημονικές συναντήσεις, συνεργασία με τον Ο.Η.Ε, UNESCO κλπ.

Το Ε.Π.Κ.Δ. διαθέτει σημαντική υλικοτεχνική υποδομή. Στα 100 στρέμματα ιδιοκτησίας του υπάρχουν:

δύο αίθουσες συσκέψεων δυνατότητας 220 και 100 ατόμων αντίστοιχα.

αίθουσες για εκθέσεις και εκδηλώσεις

βιβλιοθήκη και υπαίθριοι χώροι

ξενοδοχείο 46 δίκλινων δωματίων

Υπό κατασκευή βρίσκεται ανοικτό θέατρο (κλασσική αρχιτεκτονική) 1000 θέσεων.

Βασικό στόχο αποτελεί η καθιέρωση των Δελφών ως διεθνούς κέντρου σκέψης και προβληματισμού πάνω στα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο κόσμος.

2.5.3 Ιστορικοί Τόποι

Κατά τη νεώτερη ιστορία πολλά γεγονότα συνδέουν τον Παρνασσό με την πορεία του έθνους μας. Σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας τα βουνά ήταν καταφύγιο αρματολών και κλεφτών.

Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης η νίκη του Καραϊσκάκη στην Αράχοβα έπαιξε σπουδαίο ρόλο μιας και ήταν η πρώτη μεγάλη νίκη (στη Ρούμελη) κατά των κατακτητών.

Γνωστή σε όλους είναι επίσης η μάχη του Οδυσσεά Ανδρούτσου στο χάνι της Γραβιάς.

Ο τόπος διαθέτει επίσης και πολλά σημαντικά βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, όπως οι μονές της Αγίας Ιερουσαλήμ (Δαύλεια), η Παναγία Πανάσσαρης (Γραβιά), Προφ. Ηλίας (Χρυσό), μονή Δαδίου (Αμφίκλεια).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

3 ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ**3.1 Εισαγωγή**

Η περιοχή μελέτης είναι ένα φυσικό κατ'αρχήν οικοσύστημα με «σφήνες» αστικού, αγροτικού ή μεταποιητικού χαρακτήρα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εξ'ορισμού ύπαρξη πιέσεων προς αυτό (φυσικό οικοσύστημα) αποτέλεσμα της ανάπτυξης των υπολοίπων (αστικών, αγροτικών, μεταποιητικών) που προκύπτουν αποκλειστικά από την ανθρώπινη δράση.

Είναι γνωστό ότι η επέκταση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στα φυσικά οικοσυστήματα έχει επιπτώσεις σε αυτό, πολλές φορές μη αναστρέψιμες καθώς το βασικό κίνητρο, είναι η κάλυψη οικιστικών, οικονομικών ή και αναγκών αναψυχής. Το παράδειγμα του ορεινού όγκου του Παρνασσού, ενός ιδιαίτερου σύνθετου οικοσυστήματος, όπως προαναφέρθηκε, είναι χαρακτηριστικό του είδους και της έντασης των πιέσεων που δέχεται.

Στη συνέχεια γίνεται λεπτομερής αναφορά των πιέσεων που δέχεται το οικοσύστημα του Παρνασσού και έχει ανθρωπογενείς ή φυσικές αιτίες.

3.2 Η μέχρι τώρα διοίκηση και διαχείριση του Δρυμού

Η διοίκηση και διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού ασκείται κυρίως από το δασαρχείο Άμφισσας και δευτερευόντως από το δασαρχείο Λιβαδειάς. Τα δασαρχεία αυτά πέρα από τον Εθνικό δρυμό έχουν την ευθύνη προστασίας και διαχείρισης και άλλων δασών και δασικών εκτάσεων της περιφέρειας αρμοδιότητάς τους. Έτσι η προστασία και διαχείριση του Δρυμού ασκείται από την ίδια υπηρεσία και τα ίδια όργανα, που έτσι και αλλιώς είναι επιφορτισμένα με πλήθος αντικειμένων απασχόλησης.

Από την ίδρυση του δρυμού, εδώ και 50 χρόνια περίπου, δεν έχουν γίνει ακόμη ενέργειες για την οργάνωση και λειτουργία του, με αποτέλεσμα να μην υλοποιούνται οι σκοποί της κήρυξης της περιοχής ως Εθνικού Δρυμού. Μέχρι τώρα έγινε μόνο η τοποθέτηση των ορίων του δρυμού στο χάρτη, η νομική κατοχύρωση του και η έκδοση και εφαρμογή διαφόρων απαγορευτικών διατάξεων, που ρυθμίζουν ορισμένες δραστηριότητες, όπως συλλογή φυτών, βοσκή, θήρα, κατασκήνωση, παραμονή και

κυκλοφορία ανθρώπων και οχημάτων στο δρυμό, ώστε κατά ένα έμμεσο τρόπο να προστατεύονται διάφορα σπάνια είδη της χλωρίδας και της πανίδας. Δεν έγινε αντιληπτή η ιδιαίτερη σημασία του δρυμού για την περιοχή, ίσως επειδή δεν έγιναν προσπάθειες για την ανάδειξη των θετικών στοιχείων του, τα οποία με τα κατάλληλα προγράμματα θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής. Η αντίληψη των τελευταίων ήταν και παραμένει, ότι ο δρυμός είναι ένας χώρος απαγορεύσεων από τον οποίο δεν μπορούν να αναμένουν κάτι το θετικό. Εν κατακλείδι λοιπόν δεν υπήρξε ουσιαστική διαχείριση του δρυμού για την προστασία του και ανάδειξη των αξιών του, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου γενικώς και των κατοίκων της περιοχής ιδιαίτερα.

Όπως είπαμε και πιο πάνω, με σκοπό να ξεπεραστούν οι οποίες αδυναμίες, το Υπουργείο Γεωργίας ανέθεσε στα πλαίσια του προγράμματος LIFE, την εκπόνηση ολοκληρωμένου «Σχεδίου Διαχείρισης» του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού στο Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων και Τεχνολογίας Δασικών Προϊόντων, με την αριθμ. 66148/1601/13-4-1995 απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας.

Αυτή είναι και η τελευταία ουσιαστική προσπάθεια που γίνεται για ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού του Παρνασσού.

3.3 Ενέργειες σε σχέση με τα είδη της πανίδας του δρυμού

Το καθεστώς του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού προστατεύει ορισμένα είδη πανίδας, που υπάρχουν στο εσωτερικό του πυρήνα και έχουν μικρές σχετικά απαιτήσεις σε χώρο. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν όλα τα μικρά είδη θηλαστικών, πουλιών, ερπετών και αμφιβίων. Όμως στο εσωτερικό του πυρήνα δεν έχουν παρατηρηθεί σπάνια ή απειλούμενα είδη της πανίδας και συνεπώς η αποτελεσματικότητα του Εθνικού Δρυμού είναι πολύ περιορισμένη.

Ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών σε συνδυασμό με το καταφύγιο θηραμάτων «Τουμπαναριάς - Κροκίου» προστατεύουν ικανοποιητικά τις Φαιδριάδες Πέτρες, που αποικούνται από το Χρυσαιτό. Δεν προστατεύουν όμως τις υπόλοιπες ορθοπλαγιές των Δελφών, που είναι ζωτικής σημασίας για το Όρνιο.

Το καταφύγιο θηραμάτων «Ασπρόχωμα-Ψιλό» καλύπτει όλο το εύρος βιοτόπων στη δυτική πλευρά του Γεροντόβραχου, από το ελατοδάσος ως τις αλπικές κορυφές.

Προστατεύει έναν καλό βιότοπο της Πετροπέδικας και πολλών αλπικών πουλιών , αλλά και μέρος του κυνηγότοπου των μεγάλων αρπακτικών.

3.4 Ενέργειες σε σχέση με τα ύδατα του δρυμού

Οι ανθρώπινες ενέργειες και δραστηριότητες στην περιοχή του δρυμού είναι δυνατό να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τόσο την ποσότητα και τη δίαίτα των υδατικών του πόρων, όσο και την ποιότητα αυτών .

Πιο συγκεκριμένα, η ποσότητα των υδατικών πόρων μιας περιοχής εξαρτάται στην ουσία από τη φυσική προσφορά και αυτή στη συνέχεια από το γεωγραφικό πλάτος και μήκος, το υψόμετρο, την έκθεσή της κ.λ.π. Κατά συνέπεια οι ανθρώπινες δραστηριότητες είναι δυνατό να επηρεάσουν την αρχική αναλογία μεταξύ επιφανειακών και υπόγειων νερών του δρυμού και όχι τη συνολική τους ποσότητα. Για παράδειγμα, η μείωση της δασοκάλυψης, η διάνοιξη δασικών δρόμων σε πλαγιές μεγάλων κλίσεων, η εξόρυξη μεταλλευμάτων, οι γεωτρήσεις και υδρομαστεύσεις πηγών, μεταβάλλουν την αναλογία των επιφανειακών και υπόγειων νερών.

Οι ανθρώπινες ενέργειες εκτός από την επίδραση τους στην ποσότητα και δίαίτα των υδατικών πόρων του Δρυμού, είναι δυνατό να επηρεάσουν και την ποιότητα αυτών, ποιότητα που τα τελευταία χρόνια απέκτησε πολύ μεγάλη σημασία σε κάθε χρήση των νερών. Πιο συγκεκριμένα η ποιότητα του νερού των επιφανειακών ρευμάτων είναι δυνατόν να υποβαθμισθεί από τη ρίψη απορριμμάτων. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει ακόμα να δοθεί στη συλλογή των απορριμμάτων από χώρους πικ-νικ, καθώς και από την πίστα και τη γύρω περιοχή του χιονοδρομικού κέντρου του δρυμού, αφού υπάρχει κίνδυνος υποβάθμισης της ποιότητας των επιφανειακών και υπόγειων νερών. Επισημαίνεται ακόμη, ότι η μόλυνση των υδατικών πόρων του δρυμού από τη χρήση εντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων κ.λ.π φαίνεται να μην αποτελεί προς το παρόν πρόβλημα, αφού οι καλλιέργειες είναι μεμονωμένες και αποφεύγεται γενικά η χρήση των παραπάνω ουσιών . Το ίδιο ισχύει και για τη μόλυνση των νερών από τα οικιακά λύματα λόγω του περιορισμένου αριθμού των ορεινών κατοικιών. Στο σημείο όμως αυτό πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στον όλο και αυξανόμενο αριθμό θερινών κατοικιών στο οροπέδιο των Καλυβιών, αφού η αύξηση αυτή θα επηρεάσει την ποιότητα του νερού των πηγών, που τροφοδοτούνται από τα κατακρημνίσματα που δέχεται το οροπέδιο.

Γενικά συμπεραίνεται ότι η ποιότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων του δρυμού είναι προς το παρόν υψηλή και μπορεί με μικρή και θετική προσπάθεια να παραμείνει στα ίδια επίπεδα, ώστε να αποτελεί βασική παράμετρο στη διαχείριση της περιοχής του Εθνικού Δρυμού.

3.5 Οι βιότοποι του δρυμού

Η αλόγιστη διαχείριση των φυσικών πόρων από τον άνθρωπο έχει αυξήσει τις απειλές και τους κινδύνους όχι μόνο για τα ενδημικά "σπάνια" απειλούμενα και άλλα σημαντικά είδη της χλωρίδας αλλά και για τους βιότοπους τους.

Η περιοχή μελέτης χαρακτηρίζεται από μια σημαντική ποικιλότητα σε αριθμό φυτικών ειδών και τύπων οικοτόπων. Τα προβλήματα που συσχετίζονται με την ελάττωση της βιοποικιλότητας και την εξαφάνιση βιοτόπων και ειδών δεν είναι λίγα. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες (γεωργία, κτηνοτροφία, πυρκαγιές, υλοτομίες, διανοίξεις δρόμων, κατοικία, τουριστικές εγκαταστάσεις, μεταλλεία, κ.α.) με τις αλλαγές χρήσεων γης επέφεραν σημαντικές μεταβολές στη χλωρίδα και τη βλάστηση της περιοχής.

Αρκετά από τα Ελληνικά φυτικά είδη υπάρχουν σε μικρούς πληθυσμούς, που απαντώνται και σε απομονωμένους μικρής έκτασης βιότοπους και βρίσκονται θεωρητικά και πρακτικά σε κίνδυνο από μια πιθανή οικολογική διαταραχή στους βιότοπους αυτούς.

Η καταστροφή των βιοτόπων αποτελεί, αποδεδειγμένα το σημαντικότερο αίτιο καταστροφής της χλωρίδας. Όταν καταστραφεί το μέρος στο οποίο αναπτύσσονται ορισμένα φυτικά είδη, τότε οι πληθυσμοί τους θα περιορισθούν και τελικά θα εξαφανιστούν. Η προστασία των βιοτόπων και η διατήρηση της βιολογικής ισορροπίας αποτελούν καθοριστικά στοιχεία για την προστασία της χλωρίδας του δρυμού.

Οι δρόμοι που διανοίχτηκαν στην ευρύτερη περιοχή του χιονοδρομικού, οι πίστες, οι κτιριακές εγκαταστάσεις, είχαν ως συνέπεια τη διάσπαση και τον κατακερματισμό της ενιαίας κατάστασης των οικοτόπων.

Τα λατομεία που λειτουργούν στα δασικά περιβάλλοντα είχαν ως αποτέλεσμα τη διάσπαση της βλάστησης, την υποβάθμιση και καταστροφή βιοτόπων, τον περιορισμό των πληθυσμών των ειδών και τη μείωση της αισθητικής του τοπίου.

Η βόσκηση και η υπερβόσκηση στην περιοχή συντελεί στην υποβάθμιση των οικοτόπων και κατ'επέκταση στη μείωση της δυναμικής των ειδών.

Η συλλογή για εμπορικούς λόγους έχει ως συνέπεια σε μεγάλο βαθμό την εξαφάνισή και τον περιορισμό ορισμένων αυτοφυών ειδών. Αρκετά είδη της αυτοφυούς χλωρίδας έχουν υποστεί αυτές τις συνέπειες.

Πολλά είδη της χλωρίδας που ανήκουν στην οικογένεια Orchidaceae (Orchis, Dactylorhiza, κ.α.) συλλέγονται για πώληση. Τα είδη αυτά αν και παράγουν πολυάριθμα άνθη, έχουν μικρή ικανότητα γονιμοποίησης και παραγωγής σπόρων και η επέκταση και εξάπλωσή τους περιορίζεται. Έτσι η συλλογή συντελεί στη μείωση των πληθυσμών τους. Επίσης πολλά αρωματικά φυτά συλλέγονται και διοχετεύονται στο εμπόριο. Πολλές φορές ξένοι και Έλληνες συλλέγουν μεγάλες ποσότητες για λογαριασμό διαφόρων «φαρμακευτικών» εταιρειών .

Η συλλογή ορισμένων σπάνιων βρώσιμων ειδών αποτελεί κίνδυνο μείωσης των πληθυσμών τους και εξαφάνισής τους.

Τέλος σημειώνεται ότι στην περιοχή έχουν παρατηρηθεί χιονοστιβάδες, όπως αυτή το 1992 με καταστροφές στους παρακείμενους οικοτόπους (Κάτω από Φτσέτσια, Πηγή Πατήλια, Αμπόρια, Κρεβάτια).

Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι στην ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Δρυμού του Παρνασσού έχουν καταγραφεί 12 οικότοποι, που παρουσιάζουν καλή αντιπροσωπευτικότητα, καλή διατήρηση και δίνουν στην περιοχή συνολικά καλή αξία. Βιότοποι οι οποίοι χαρακτηρίζονται από την παρουσία ειδών σπάνιων και απειλούμενων ή που προστατεύονται από συνθήκες (Βέρνης, οδηγία 92/43/ΕΟΚ, R.D.B., κ.α.) καταγράφηκαν κυρίως στα εξωδασικά και βραχώδη περιβάλλοντα ή μέσα σε χαράδρες. Η περιοχή του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού έχει επιλεγεί ως περιοχή Α' προτεραιότητας για ένταξη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 (NATURA 2000).

3.6 Φυσικά αίτια υποβάθμισης οικοσυστήματος

Οι κυριότερες φυσικές αιτίες υποβάθμισης του δασικού χώρου είναι οι χιονοθλασίες και χιονοριψιές, οι ανεμοθλασίες, οι κατολισθήσεις και τα χειμαρρικά φαινόμενα.

Οι θλάσεις των κορυφών από το χιόνι και τον αέρα αποτελούν για τα ηλικιωμένα κυρίως άτομα αρκετά σημαντικό πρόβλημα, ιδίως στις βόρειες εκθέσεις και κυρίως

στα άτομα της Μαύρης Πεύκης. Όμως ευαίσθητη σ' αυτές είναι και η ελάτη. Κατολισθήσεις παρατηρήθηκαν παλαιότερα στη δυτική πλευρά του ορεινού όγκου, στο Δροσοχώρι, οπότε αποφασίστηκε η μεταφορά των κατοίκων στην Άμφισσα (Κολοβατιανά). Μικρής έκτασης κατολίσθηση παρατηρείται και βορειοδυτικά της Αράχοβας.

Χειμαρρικά φαινόμενα παρατηρούνται σε μικρή έκταση στην περιοχή της Βάργιανης, ενώ παλαιότερα απογύμνωσαν πολλές περιοχές στο νότιο "μέτωπο" του ορεινού συγκροτήματος. Έργα διευθέτησης των χειμάρρων Πολυδρόσου, Λιλαίας - Μαριολάτας, Γραβιάς και Αγοριανίτη, που έγιναν παλαιότερα, έχουν εκμηδενίσει τη δράση τους.

3.7 Γεωτεχνικά προβλήματα

Η κοιλάδα των Δελφών - Αράχοβας ελέγχεται πλήρως από νεοτεκτονικό έλεγχο. Χαρακτηριστικό αποτελούν οι αλληπάλληλες επαναδραστηριοποιήσεις της ρηξιγενούς ζώνης, οι οποίες έχουν δράσει καθοριστικά:

α) στη διαμόρφωση της κοιλάδας.

β) στη χαλάρωση της βραχομάζας.

Αποτέλεσμα της χαλάρωσης της βραχομάζας, εξ' αιτίας του έντονου ρηξισμικού που παρουσιάζει, είναι το μεγάλο πλήθος των καταπτώσεων που παρουσιάζονται στις παρυφές του ορεινού όγκου.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν :

Οι καταπτώσεις που γίνονται στο δρόμο Αράχοβας - Δελφών και ειδικότερα στη θέση Φαιδριάδες Πέτρες που βρίσκονται στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών .

Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί η προσοχή που πρέπει να δειχθεί στη χάραξη οποιουδήποτε οδικού άξονα.

Στον Επτάλοφο εκδηλώνονται κατολισθητικά φαινόμενα εντός του φλύσχη και των πλευρικών κορρημάτων εξ' αιτίας των τεκτονικών ασυνεχειών που υπάρχουν, τη δράση του νερού και τη μικρή γωνία εσωτερικής τριβής που παρουσιάζουν αυτοί οι σχηματισμοί, όταν εντός τους υπάρχει κίνηση υπογείου ύδατος σε μεγάλες επιφάνειες.

Στους δρόμους από το χιονοδρομικό κέντρο προς την Αμφίκλεια και το Πολύδροσο παρουσιάζεται το φαινόμενο ροής της δολομιτικής άμμου η οποία έχει δημιουργηθεί λόγω της έντονης τεκτονικής καταπόνησης των ακόλουθων φαινομένων, όπως δράση παγετού, χημική διάβρωση κ.λ.π. Επίσης προβλήματα στη διάνοιξη οδικών αρτηριών θα παρουσιασθούν στις θέσεις όπου εμφανίζεται μεγάλη πυκνότητα καρστ και όπου η δράση του παγετού είναι καταλυτική στους ασβεστόλιθους, κατακερματίζοντας τους, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ζωνών χαλάρωσης και αστάθειας των πρανών.

Η πόλγη των Καλυβιών παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα ότι πλημμυρίζει κατά τους χειμερινούς μήνες. Απαιτείται, λοιπόν, αποστράγγιση της λεκάνης, η οποία είναι δυνατόν να υλοποιηθεί μόνο προς τη νότια – νοτιοδυτική πλευρά της, εξαιτίας της μορφολογίας του εδάφους. Πρόβλημα εντοπίζεται στο γεγονός ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί υψομετρική διαφορά τουλάχιστον 25-30 μέτρων.

3.8 Οικιστική Επέκταση

Η πίεση που ασκείται στο φυσικό περιβάλλον με αποκλειστικό σκοπό την κάλυψη οικιστικών αναγκών είναι γνωστή στο σύγχρονο δομημένο περιβάλλον .

Τις τελευταίες δεκαετίες, η ανάγκη αυτή, έχει αντικατασταθεί πλήρως, από την "αμέσως επόμενη" αυτήν της παραθεριστικής κατοικίας.

Δεδομένης της έλλειψης έως σήμερα κτηματολογίου, εδαφολογικού χάρτη και τελικά ενός ολοκληρωμένου πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού -Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου- όπου με σαφήνεια και αποτελεσματικότητα θα καθορίζονται οι χρήσεις γης, κάθε κομμάτι γης είναι υποψήφιος υποδοχέας μιας παραθεριστικής κατοικίας. Στην περίπτωση δε, όπου ανήκει σε δασική έκταση, εξασφαλίζονται και οι καλύτερες δυνατές φυσικές συνθήκες για την κάλυψη της ανάγκης αναψυχής.

Στην περιοχή του ορεινού όγκου του Παρνασσού, τάσεις οικιστικής επέκτασης είναι έντονες και προς πολλές κατευθύνσεις. Η ύπαρξη του φυσικού οικοσυστήματος συνοδεύεται «εξ ορισμού» από τη δημιουργία τις περισσότερες φορές αυθαίρετων κτισμάτων παραθεριστικής κατοικίας που γειτνιάζουν με τον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού, υποβαθμίζοντάς το, τόσο ουσιαστικά (αλλαγή χρήσης γης), όσο και αισθητικά (μη εναρμόνισης με το χώρο).

Στο νότιο όριο της περιοχής, η ύπαρξη του Δελφικού Τοπίου αποτελεί "ανασταλτικό παράγοντα" οικιστικής επέκτασης η οποία κατ' ανάγκη κατευθύνεται βορειότερα στις

παρυφές του βουνού (Καλύβια Λιβαδιού Αράχοβας) , στην περιοχή Κροκί.

Αξιοσημείωτη η ύπαρξη αυθαίρετων κατοικιών εντός του "πυρήνα" του Εθνικού Δρυμού (Καλάνια) καθώς και ο προαναφερθείς πρότυπος συνοικισμός β' κατοικίας-Ιταμός - εφαπτόμενος των ορίων του πυρήνα.

Τονίζεται ότι οι πιέσεις που δέχεται το φυσικό και "πολιτισμικό" περιβάλλον της περιοχής μελέτης είναι έντονες και είναι απόρροια της σημαντικής οικολογικής της αξίας και της θέσης της σε επίπεδο περιφέρειας.

3.9 Δίκτυο μεταφορών

Όπως αναφέρθηκε το μεγαλύτερο μέρος των επιβατών και ο κυρίως όγκος των εμπορικών αγαθών από και προς την περιοχή μελέτης διακινούνται οδικώς. Επομένως η διάνοιξη και η διατήρηση ενός ολοκληρωμένου οδικού δικτύου θα πρέπει να αποτελεί για την εν λόγω περιοχή επιλογή πρώτης προτεραιότητας.

Το υφιστάμενο οδικό φαίνεται να καλύπτει ικανοποιητικά τις σημερινές ανάγκες μετακίνησης των ανθρώπων και μεταφοράς των προϊόντων. Ο κυκλοφοριακός φόρτος στις εθνικές οδούς επιτρέπει την λίγο ως πολύ άνετη κυκλοφορία των οχημάτων, εκτός από μερικά τμήματα, όπου οι άξονες χαρακτηρίζονται ανεπαρκείς για την εξυπηρέτηση της αυξημένης τουριστικής κίνησης κατά τη χειμερινή περίοδο δεδομένου ότι εκτός από επιβατικά αυτοκίνητα κινούνται στο δίκτυο και τουριστικά λεωφορεία. Έντονο πρόβλημα δημιουργείται από την υποχρεωτική διέλευση των οχημάτων μέσα από το κέντρο της Αράχοβας και των Δελφών. Ο περιορισμός του πλάτους της εθνικής αρτηρίας μέσα στους οικισμούς, σε συνδυασμό με το πλήθος των διερχόμενων τουριστικών και υπεραστικών λεωφορείων, φορτηγών και ιδιωτικών λεωφορείων, ιδιαίτερα σε περιόδους αιχμής, προκαλούν κυκλοφοριακή συμφόρηση. Στο τμήμα της εθνικής οδού που διέρχεται μέσα από την πόλη της Αράχοβας, το πλάτος του δρόμου είναι ανεπαρκές και οι ακτίνες καμπυλότητας των στροφών μικρές για την εξυπηρέτηση της αυξημένης τοπικής και υπερτοπικής διπλής κατεύθυνσης κυκλοφορίας. Σοβαρό πρόβλημα αποτελεί επίσης, ιδίως σε αυτές τις δύο κωμοπόλεις, η έλλειψη χώρων στάθμευσης, με αποτέλεσμα τα σταθμευμένο αυτοκίνητα να καταλαμβάνουν μέρος του έτσι και αλλιώς στενού οδοστρώματος. Τέλος, η συχνή χρησιμοποίηση του καταστρώματος των εν λόγω τμημάτων της εθνικής οδού από πεζούς κατά τις ώρες αιχμής, είτε για να διασχίσουν το δρόμο, είτε

γιατί τα πεζοδρόμια είναι κατειλημμένα από τις εμπορικές και τουριστικές παρόδιες δραστηριότητες ενισχύουν την κυκλοφοριακή ανεπάρκεια του δρόμου και αυξάνουν την επικινδυνότητα του σε ατυχήματα πεζών.

Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι πολλές φορές η κατάσταση του οδοστρώματος κρίνεται μη ικανοποιητική λόγω των συχνών διαβρώσεων που υφίσταται ο ασφαλτοτάπητας από την επίδραση του παγετού.

Παρά το γεγονός ότι το οδικό δίκτυο βρίσκεται κατά το μεγαλύτερο μέρος του σε ορεινές περιοχές, όπου σημειώνονται μεγάλες χιονοπτώσεις, η Νομαρχία Φωκίδας σε συνεργασία με τις μεταλλευτικές εταιρίες φροντίζει για τον καθαρισμό του με εκχιονιστικά μηχανήματα, ώστε οι συγκοινωνίες να μη διακόπτονται παρά μόνο για πολύ περιορισμένο χρόνο.

3.10 Η εξέλιξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων

Η εντατικοποίηση της γεωργίας, η οποία στην περιοχή του δρυμού ασκείται έξω και αρκετά μακριά από αυτόν, ξεκίνησε κατά το 1970 με τη χρησιμοποίηση νέων μεθόδων καλλιέργειας και την εισαγωγή γεωργικών εισροών, όπως γεωργικών ελκυστήρων, λιπασμάτων, εντομοκτόνων και ζιζανιοκτόνων, οδήγησε μεν στην αύξηση του γεωργικού εισοδήματος των κατοίκων της περιοχής, είχε όμως πολύ αρνητικά αποτελέσματα στη συγκέντρωση τοξικών ουσιών στα επιφανειακά και υπόγεια νερά της περιοχής, εξαιτίας της χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.

Οι προσπάθειες των κτηνοτρόφων της περιοχής να βοσκήσουν παράνομα τα κοπάδια τους, ακόμη και στον πυρήνα του δρυμού, οφείλεται στη μεγάλη βοσκοφόρτωση των βοσκοτόπων της περιφερειακής ζώνης του δρυμού και της ευρύτερης περιοχής. Σε ορισμένους βοσκότοπους αυτών των περιοχών παρατηρείται η υπερβόσκηση και είναι τόσο μεγάλη που επέφερε όχι μόνο την αλλοίωση της χλωριδικής σύνθεσης αλλά και την τελείως εξαφάνιση της βλάστησης με δυσμενέστατο τελικό αποτέλεσμα την απόπλυση του επιφανειακού στρώματος εδάφους και την αποκάλυψη του μητρικού πετρώματος.

Η εγκατάσταση μεταλλείων βωξίτη στην περιοχή συνέβαλε από τη μία μεριά στην απασχόληση και στην αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων, δημιούργησε και δημιουργεί όμως σοβαρές καταστροφές στα οικοσυστήματα και στο περιβάλλον. Η κατάσταση αυτή δεν είναι αντιστρέψιμη, ακόμη και με την εφαρμογή εργασιών

αποκατάστασης των μεταλλείων ή/ και ανάπλασης του χώρου , που υποχρεούνται και πραγματοποιούν οι μεταλλευτικές εταιρείες.

Η παράνομη και αυθαίρετη δόμηση δεν άφησε ανέγγιχτη την περιοχή του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού. Πολύ κοντά στα όρια του πυρήνα του στις θέσεις Καλάνια και Κροκί δημιουργήθηκαν ολόκληροι οικισμοί, οι οποίοι αποτελούν ένα μόνιμο πρόβλημα στην μελλοντική διαχείριση του δρυμού. Επίσης στην ευρύτερη περιοχή της Αράχοβας έχουμε διάσπαρτη, παράνομη και άναρχη δόμηση με αποτέλεσμα την αλλοίωση του φυσικού τοπίου.

3.10.1 Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού

Η εγκατάσταση του Χιονοδρομικού Κέντρου στο Παρνασσό έδωσε στον τουρισμό της περιοχής μια εναλλακτική επιλογή στον μέχρι τότε μονοδιάστατο τουρισμό στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών. Στην Αράχοβα και στους Δελφούς παρατηρείται έντονη ανοικοδόμηση για την διαμόρφωση ενοικιαζόμενων δωματίων και ζωηρή κίνηση στα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια, τις καφετέριες και τα εμπορικά καταστήματα. Η Αράχοβα, η Αγόριανη, οι Δελφοί, το Πολύδροσο και η Αμφίκλεια που βρίσκονται στην περιφέρεια του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού και ολόγυρα από αυτό, γνωρίζουν τις δεκαετίες '70 και '80 ουσιαστική πληθυσμιακή ανάκαμψη. Οι οικονομικές ωφέλειες από το Χ.Κ.Π., δεν κατανέμονται ισομερώς, ούτε διοχετεύονται όλες στους κατοίκους της περιοχής, αφού πολλές από τις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται καλύπτονται από εξειδικευμένο προσωπικό που έρχεται από άλλες περιοχές.

Για την εγκατάσταση του Χιονοδρομικού Κέντρου εκτελέστηκε ένας σημαντικός αριθμός έργων, όπως διαμόρφωση διαδρόμων, έδραση πυλώνων, αναβατήρων, διανοίξεις δρόμων, δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης, μεταφοράς ενέργειας, γραμμές τηλεπικοινωνιών και ανέγερση κτιρίων για γραφεία διοίκησης, εστιατόρια, αναψυκτήρια κ.α. Για την κατασκευή των έργων αυτών δεν προϋπήρξε Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, με αποτέλεσμα να προκληθεί αλλοίωση του γεωμορφολογικού ανάγλυφου, την καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας των υποαλπικών οικοσυστημάτων, τον περιορισμό της βοσκής, τη μείωση των νερών και την αλλοίωση της μοναδικότητας του υποαλπικού φυσικού τοπίου του Παρνασσού.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο αποτελεί τη σημαντικότερη δραστηριότητα που υπάρχει στον ορεινό όγκο του Παρνασσού, οι δε επιπτώσεις που έχει η λειτουργία του, στο περιβάλλον είναι εξίσου σοβαρές. Είναι γεγονός ότι το κέντρο αποτελεί τη κυριότερη αιτία επιβάρυνσης του περιβάλλοντος της περιοχής. Στη συνέχεια ακολουθεί μια σύντομη ανάλυση των επιπτώσεων.

Οι εγκαταστάσεις του Χιονοδρομικού Κέντρου έχουν κατασκευασθεί χωρίς την ύπαρξη σχετικής οικοδομικής άδειας ούτε της απαιτούμενης Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Επισημαίνεται ότι οι εγκαταστάσεις στη θέση Κελλάρια βρίσκονται μέσα στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού.

Η χρήση ιδιωτικών μέσων μεταφοράς από μεγάλο αριθμό επισκεπτών, που σε μερικές αργίες φτάνει τους 8.000 ημερησίως, έχει ως αποτέλεσμα την κυκλοφοριακή επιβάρυνση της περιοχής από την Αράχοβα έως τις εγκαταστάσεις του κέντρου. Με δεδομένη την έλλειψη υποδομής στην περιοχή, δημιουργούνται σοβαρά κυκλοφοριακά προβλήματα και προβλήματα στάθμευσης.

Σημαντικό πρόβλημα είναι η ευκολία πρόσβασης στις κορυφές του ορεινού όγκου μέσω του οδικού δικτύου και των υπηρεσιών μεταφοράς του Χιονοδρομικού Κέντρου.

Για την κατασκευή των χώρων στάθμευσης και του οδικού δικτύου που συνδέει τις εγκαταστάσεις της Φτερόλακας και Κελλαριών έχουν γίνει αρκετές εκσκαφές και επιχωματώσεις, οι οποίες έχουν καταστρεπτικές συνέπειες για το περιβάλλον. Δεν έχει ληφθεί καμιά μέριμνα για την αποκατάσταση του τοπίου και τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων. Είναι επιτακτική ανάγκη να αρχίσει μια μελέτη αποκατάστασης του τοπίου.

3.11 Ενέργειες σε σχέση με το τοπίο της περιοχής

Το πέραςμα και η παρουσία του ανθρώπου στον Παρνασσό από αρχαιοτάτων χρόνων επέδρασε σημαντικά στο τοπίο της περιοχής και προκάλεσε σημαντικές αλλαγές στην εμφάνισή του. Δραστηριότητες για ικανοποίηση των ζωτικών αναγκών του όπως η βόσκηση των ποιμνίων, οι εκχερσώσεις για απόληψη γεωργικής γης και βοσκοτόπων, και οι πυρκαγιές ηθελημένες ή αθέλητες, κατέστρεψαν ή υποβάθμισαν τη βλάστηση και στέρησαν από το έδαφος τον προστατευτικό μανδύα του. Στη συνέχεια οι διαβρώσεις απομάκρυναν το έδαφος κυρίως στις περιοχές με ισχυρές κλίσεις και

έφεραν στην επιφάνεια το άγονο μητρικό πέτρωμα και τις εξάρσεις του. Έτσι ο άνθρωπος σταδιακά έμμεσα ή άμεσα συνέβαλε ουσιαστικά στη διαμόρφωση της σημερινής φυσιογνωμίας του τοπίου. Η διαμόρφωση αυτή έγινε με βραδείς σχετικά ρυθμούς και συνδέετο με τις περιορισμένες σχετικά δυνατότητές του για επέμβαση στο περιβάλλον. Με την εξέλιξη όμως των μέσων, αυξήθηκαν οι δυνατότητες για επέμβαση και εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα στις μέρες μας ο άνθρωπος να μπορεί να επηρεάσει τα χαρακτηριστικά του τοπίου εύκολα και σε μικρό διάστημα χρόνου.

Οι σημερινές δραστηριότητες του ανθρώπου στον Παρνασσό που απειλούν τη φυσιογνωμία του τοπίου είναι οι μεταλλευτικές εκμεταλλεύσεις και οι δρόμοι., οι οικοδομικές δραστηριότητες, τα απορρίμματα, οι πυρκαγιές, ενώ οι γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες έχουν μικρότερες και λιγότερο αντιληπτές επιπτώσεις.

Η επιφανειακή εκμετάλλευση του βωξίτη με τις εκσκαφές και τις αποθέσεις της, έχει δημιουργήσει σοβαρές αλλαγές στον οπτικό χαρακτήρα του τοπίου στις Ν. και Ν.Δ. περιοχές του Παρνασσού. Έτσι παρατηρούνται αλλοιώσεις των ακανόνιστων μορφών του φυσικού ανάγλυφου και εμφάνιση νέων κανονικών γεωμετρικών μορφών, με άκαμπτα ευθύγραμμα τμήματα στη θέση φυσικών γραμμών που χαρακτηρίζονταν από πλαστικότητα στην κίνησή τους στο χώρο. Οι εκσκαφές και οι αποθέσεις έχουν επίσης έντονα διαφορετικό χρώμα και υφή σε σχέση με το περιβάλλον τοπίο.

Οι δρόμοι επίσης που αποτελούν γραμμικές εκσκαφές και αποθέσεις σε μεγάλα μήκη, διακόπτουν τη συνέχεια του τοπίου, ενώ προκαλούν ανάλογες με τις μεταλλευτικές εκμεταλλεύσεις αλλαγές στους οπτικούς χαρακτήρες του τοπίου, αλλά γενικά μικρότερης κλίμακας. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις σε απότομες κλίσεις οι δρόμοι προκαλούν περισσότερο έντονες αλλαγές. Το οδικό δίκτυο στον Παρνασσό είναι ιδιαίτερα πυκνό και δίνει την εντύπωση ότι η διάνοιξη του σε πολλές περιπτώσεις έγινε χωρίς ιδιαίτερη σκέψη και σχεδιασμό. Περαιτέρω διανοίξεις θα πρέπει να σχεδιάζονται με περισσότερη φειδώ και προβληματισμό όσον αφορά την ωφέλεια τους σε σχέση με τις επιπτώσεις τους.

Με την ανάπτυξη των χιονοδρομικών κέντρων και του τουρισμού γενικότερα παρατηρήθηκε μια έντονη αύξηση στις κατασκευές σε ορισμένες περιοχές. Οι κατασκευές αυτές έχουν μια άναρχη εμφάνιση, με παράθεση ετερόκλητων στοιχείων

και κύριο χώρο εξάπλωσής των την περιοχή μεταξύ Λιβαδιών Αράχοβας και Επταλόφου. Ανάλογες δραστηριότητες παρατηρούνται και στις περιοχές Ίταμος Επταλόφου, Άνω Πολύδροσο, Κροκί και Καλάνια Δελφών. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις χαρακτηριστική είναι η εμφάνιση «παραγκουπόλεων». Η άναρχη αυτή οικιστική ανάπτυξη αποτελεί μια μόνιμη αλλαγή στο τοπίο του Παρνασσού και με τον τρόπο που υλοποιείται και εξελίσσεται αποτελεί απειλή για το φυσικό περιβάλλον του Παρνασσού και έντονο στοιχείο υποβάθμισης του τοπίου.

Σαν συνέπεια της τουριστικής και οικιστικής αυτής ανάπτυξης είναι η ρύπανση του τοπίου από τα απορρίμματα των επισκεπτών αλλά και των κατοίκων της περιοχής. Αυθαίρετες αποθέσεις σκουπιδιών παρατηρούνται σε αρκετά σημεία του Παρνασσού και αποτελούν έντονο στοιχείο υποβάθμισης και εστίες μόλυνσης και κινδύνου πυρκαγιών.

Όσον αφορά τις γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες παρατηρείται μια σημαντική ύφεση σε σχέση με το παρελθόν. Ιδιαίτερα οι γεωργικές δραστηριότητες έχουν μειωθεί στο ελάχιστο ενώ οι άλλοτε γεωργικές εκτάσεις έχουν μετατραπεί σε οικόπεδα. Η επίδραση της βόσκησης στο τοπίο δεν είναι άμεσα εμφανής αλλά σταδιακή και η σωρευτική της δράση είναι εμφανής σ' όλο το τοπίο του Παρνασσού.

Ένας ακόμη σοβαρός παράγοντας υποβάθμισης του Παρνασσού είναι οι πυρκαγιές από τυχαία γεγονότα και σπανιότερα από πρόθεση. Αν και ο Παρνασσός δεν κατατάσσεται στις περιοχές υψηλού κινδύνου πυρκαγιάς, με εξαίρεση το ευαίσθητο δάσος της μαύρης Πεύκης, εντούτοις τα επεισόδια πυρκαγιών έχουν πυκνώσει τις τρεις τελευταίες δεκαετίες. Αόγω δε της κυριαρχίας των ασβεστολιθικών σχηματισμών με αβαθή εδάφη, η βλάστηση σε πολλές περιοχές είναι αραιή με αποτέλεσμα το πέρασμα της πυρκαγιάς ν' αφήνει γυμνές ασβεστολιθικές επιφάνειες. Ιδιαίτερα ευαίσθητα στις περιπτώσεις αυτές είναι οι επιφάνειες με ελάτη, όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει και στην περίπτωση της πυρκαγιάς νότια της κοινότητας Επταλόφου.

Τέλος μικρές αλλαγές στην εμφάνιση του τοπίου παρατηρούνται χιονολισθήσεις, γαιολισθήσεις και τα φαινόμενα διάρρηξης και κατακρήμνισης βράχων από τον παγετό (gelifractions). Σχετικά πρόσφατες χιονοστιβάδες με δημιουργία διαδρόμων στη βλάστηση, παρατηρήθηκαν νότια της Επταλόφου στο δάσος ελάτης και στην περιοχή της Ιεράς Μονής Ιερουσαλήμ Περιορισμένα φαινόμενα χαραδρωτικών

διαβρώσεων και γεωλισθήσεων παρατηρήθηκαν σε φλυσχογενείς περιοχές στις θέσεις «Γκρεμίλες» και «Ρουπακιάς» της Βάργιανης και στην περιοχή Δροσοχωρίου, που έθεσε σε κίνδυνο τον οικισμό. Το μοναδικό φαινόμενο gelifraction τέλος, παρατηρήθηκε στην περιοχή «Νεραϊδοσπηλιά» της Βάργιανης, όπου τεράστιοι βραχώδεις όγκοι κατέρρευσαν πριν από μερικά χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4
ΣΤΟΧΟΙ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4 ΣΤΟΧΟΙ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Εισαγωγή

Η αρχή της «απόλυτης προστασίας» και απομόνωσης των προστατευόμενων περιοχών που επικρατούσε παλαιότερα, δεν μπορεί να γίνουν αποδεκτές πλέον, ώστε να αποτελούν το βασικό κριτήριο για την προστασία και ανάδειξη τους.

Σε πολλές περιπτώσεις φάνηκε ότι η τακτική της απόλυτης προστασίας αντί να εξασφαλίζει τη διατήρηση της προστατευόμενης περιοχής και των αξιών της, δημιούργησε αντίθετα προβλήματα, ακόμα και στην οικολογική ισορροπία και την υπόστασή τους.

Η πολιτική που ακολουθήθηκε σε πολλές περιπτώσεις περιορίζεται συνήθως στη χωροθέτηση στο χάρτη κάποιας προστατευόμενης περιοχής, στη νομική κατοχύρωση της και στην έκδοση διαφόρων απαγορευτικών διατάξεων όσον αφορά τις ανθρώπινες χρήσεις και δραστηριότητες. Μοιραία η πολιτική αυτή οδήγησε σε αποστερήσεις στο ντόπιο πληθυσμό και δημιούργησε προβλήματα στις τοπικές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες.

Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί στις περισσότερες περιπτώσεις, μια εχθρική στάση του ντόπιου πληθυσμού απέναντι στην προστατευόμενη περιοχή και η ύπαρξή της να γίνεται γι'αυτούς ένα σύμβολο περιορισμών και απαγορεύσεων. (Κασιούμης, 1993)

Για την επιλογή των στόχων για την ανάδειξη και αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, συνεκτιμήθηκαν τα εξής δεδομένα:

Η αντίληψη για «απόλυτη προστασία» των Εθνικών Δρυμών αντικαταστάθηκε από την αντίληψη ότι στους εθνικούς δρυμούς είναι δυνατή η συνύπαρξη διαφόρων ακόμη και ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων, αρκεί να γίνει σωστά ο σχεδιασμός τους.

Στους Εθνικούς Δρυμούς συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο φυσικά, οικολογικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής με ανθρώπινα έργα και δραστηριότητες. Βασικό μας μέλημα είναι η αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης.

Η ρύθμιση των χρήσεων πρέπει να γίνεται με βάση την αρχή της αειφορίας, δηλαδή θα πρέπει να διασφαλίζεται η δυνατότητα στις μέλλουσες γενιές ν'απολαμβάνουν από

την εκάστοτε προστατευόμενη περιοχή τουλάχιστον τις ίδιες ωφέλειες που απολαμβάνουν και οι σημερινές γενιές.

Τα παραδοσιακά πρότυπα ανάπτυξης που στηρίζονται στην εντατική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και στην ανάπτυξη μαζικού τουρισμού θεωρούνται πλέον αποτυχημένα, επειδή οδηγούν σε εξάντληση των φυσικών πόρων και υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και σε καταστροφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, που αποτελούν τα ουσιαστικά στοιχεία προσέλκυσης τουριστών.

Οι περιοριστικοί παράγοντες και η επίδραση τους στην επίτευξη των στόχων, όπως είναι:

- Οι νομοθετικοί και διοικητικοί περιορισμοί.
- Οι ανθρώπινες παρεμβάσεις στην περιοχή (ανέγερση κτιρίων, διάνοιξη δρόμων κλπ.).
- Οι δυναμικές διεργασίες στην περιοχή μελέτης ή στην ευρύτερη περιοχή, όπως διάβρωση του εδάφους, μεταβολή του υδροφόρου ορίζοντα κλπ.

Με βάση τις παραπάνω επισημάνσεις και την ανάλυση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων και προβλημάτων της περιοχής που έγινε στα προηγούμενα κεφάλαια, καθορίζονται οι βασικοί στόχοι του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού ως εξής:

- Η προστασία και διατήρηση των φυσικών χαρακτηριστικών και αξιών της περιοχής.
- Η βελτίωση της οργάνωσης, διοίκησης και διαχείρισης του Δρυμού.
- Η εξυπηρέτηση των επισκεπτών.
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

4.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και αναψυχής

Στην περιοχή μελέτης, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ο τουρισμός αποτελεί μάλλον την σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα. Ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών και το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού είναι οι σημαντικότεροι πόλοι έλξης τουριστών στην περιοχή, ενώ δεν έχουν αξιοποιηθεί καθόλου άλλοι τουριστικοί πόροι που κρύβει ο ορεινός όγκος του Παρνασσού και πιο συγκεκριμένα

ο Εθνικός Δρυμός. Βελτιώνοντας τους μέχρι τώρα συντελεστές πάνω στους οποίους στηρίχθηκε ως τώρα η τουριστική ανάπτυξη και αξιοποιώντας τους μέχρι τώρα αδρανείς πόρους, θα μπορούσε κανείς να πετύχει μακροπρόθεσμα μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, βάση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου.

Εδώ και δύο δεκαετίες, έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται διεθνώς εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που διαφοροποιούνται από τον μέχρι τώρα πρότυπο του μαζικού τουρισμού. Αυτές είναι ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο πολιτιστικός και συνεδριακός τουρισμός και ο ορεινός – χιονοδρομικός τουρισμός.

Παρακάτω θα εξετάσουμε ποιες μορφές τουρισμού μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή, ώστε να συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής.

4.2.1 Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός συνδέει τη γεωργία με τον τουρισμό με αμοιβαία οφέλεια και συμβάλλει στη διατήρηση οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην ύπαιθρο.

Κυριότερες μορφές αγροτουρισμού είναι:

Αγροτουρισμός σε αγροκτήματα όπου ο τουρίστας μοιράζεται φαγητό και διαμονή με τους ιδιοκτήτες.

Αγροτουρισμός σε αγροκτήματα με φαγητό και διαμονή των τουριστών σε διαφορετικό οίκημα.

Διάφορες μορφές κάμπινγκ (τροχόσπιτα, σκηνές κ.λ.π) μέσα στο αγρόκτημα.

Αγροτουρισμός σε οικισμούς που χτίζονται με παραδοσιακά υλικά, ώστε να δίνουν την εικόνα «παραδοσιακού» χωριού.

Με τον αγροτουρισμό, ο αγρότης αποκτά εισόδημα και από άλλη πηγή εκτός από της κύριας απασχόλησης του στη γεωργία, ενώ ο τουρίστας κάνει τουρισμό οικογενειακού χαρακτήρα, με χαμηλές τιμές, γνωρίζει τη ζωή στην ύπαιθρο και επιδίδεται σε αθλητικές και φυσιολατρικές δραστηριότητες όπως πεζοπορία, ορειβασία, ιππασία κ.λ.π.

Στην Ελλάδα ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται με βραδύ ρυθμό, κυρίως με τη συνεταιριστική μορφή, όπως στην Πέτρα Μυτιλήνης, στα Αμπελάκια και στη Χίο.

Αυτό οφείλεται στην έλλειψη συντονιστικού οργάνου και γενικότερα στην έλλειψη ενδιαφέροντος από πλευράς των τοπικών αναπτυξιακών φορέων.

Δυνατότητες ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην περιοχή με οποιαδήποτε από τις παραπάνω μορφές, υπάρχουν στα ημιορεινά δημοτικά διαμερίσματα της Δαύλειας, Αγ. Μαρίνας, Τιθορέας, Αμφίκλειας, Μαριολάτας και Λιλαίας. Η προσπάθεια αυτή θα πρέπει να βασιστεί στην ανάληψη πρωτοβουλιών από αγρότες της περιοχής με την υποστήριξη της τοπικής αυτοδιοίκησης.

4.2.2 Οικοτουρισμός

Με τη μορφή αυτή του τουρισμού επιδιώκεται να ικανοποιηθεί η ανάγκη του ανθρώπου για επαφή με το φυσικό περιβάλλον.

Οι συνηθέστερες δραστηριότητες που ασκούνται στα πλαίσια του οικοτουρισμού, είναι η ορεινή πεζοπορία, η περιήγηση σε χαμηλά υψόμετρα, η παρατήρηση των φυτών και των ζώων, το περιπατητικό σκι και πολιτιστικές δραστηριότητες, όπως ζωγραφική, φωτογραφία, μαγειρική κ.α. Επίσης περιλαμβάνονται και δραστηριότητες πιο εξειδικευμένες όπως χειμερινές αναβάσεις, καταδύσεις, σπηλαιολογία κ.α.

Στον οικοτουρισμό συμμετέχουν άτομα διαφόρων ηλικιών και εισοδημάτων. Τα νεαρά άτομα επιζητούν την περιπέτεια με αρκετό βαθμό ανεξαρτησίας, τα άτομα μέσης ηλικίας είναι οργανωμένα σε ομάδες με λιγότερο φιλόδοξους στόχους από άποψη δυσκολίας και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας συμμετέχουν σε παρατηρήσεις φυτών και ζώων, που δεν απαιτούν κοπιαστικό περπάτημα.

Στην χώρα μας, ο οικοτουρισμός είναι υποτυπώδης και εξυπηρετείται από ξένα εξειδικευμένα τουριστικά γραφεία..

Η χώρα μας με το πανέμορφο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, έχει πολλές δυνατότητες για ανάπτυξη του οικοτουρισμού. Το ίδιο καλές είναι και οι προοπτικές ανάπτυξης και στην περιοχή μελέτης, όπου το φυσικό περιβάλλον συνυπάρχει με πολιτιστικούς και αρχαιολογικούς χώρους και οι διευκολύνσεις των επισκεπτών είναι αρκετά ικανοποιητικές.

4.2.3 Πολιτιστικός – Συνεδριακός τουρισμός

Όπως έχει αναφερθεί, ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους πόλους έλξης τουριστών στη περιοχή. Ο αρχαιολογικός χώρος λειτουργεί σαν αρχικός πόλος έλξης των τουριστών στην περιοχή, αλλά η παραμονή τους στην περιοχή εξαρτάται κατά πόσο άλλοι τουριστικοί πόροι θα τους συγκινήσουν ώστε να παρατείνουν την παραμονή τους. Δεν θα πρέπει ο πολιτιστικός τουρισμός να στηρίζεται μόνο στους Δελφούς, αφού στην περιοχή υπάρχουν και άλλοι αρχαιολογικοί χώροι οι οποίοι μπορούν να αξιοποιηθούν. Τέτοιοι χώροι είναι οι ακροπόλεις στις περιοχές Λιλαίας, Μαριολάτας και Άμφισσας, η Ιερά Μονή Ιερουσαλήμ στην Δαύλεια, το ιερό της Δήμητρας στην Πολυδρόσο, η Μονή Προφήτη Ηλία στο Χρισσό, ο ναός του Σωτήρα στην Άμφισσα, το χάνι της Γραβιάς, το Κορύκειο Άντρο, τα Μάρμαρα Δελφών, η Βυζαντινή Μονή Παναγιάς στη θέση Πανάσσαρη Γραβιάς.

Ο συνεδριακός τουρισμός στην περιοχή αναπτύσσεται σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό λόγω της ύπαρξης του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου των Δελφών, της πολύ καλής τεχνικής και κοινωνικής υποδομής του δήμου και των αρχαιολογικών θησαυρών της περιοχής. Στο Ε.Π.Κ.Δ. οργανώνονται διεθνή συνέδρια καλλιτεχνικού, πολιτιστικού και κοινωνικού περιεχομένου.

Από την ανάπτυξη του πολιτιστικού και συνεδριακού τουρισμού, ωφελούνται κυρίως οι Δελφοί και δευτερεύοντος η Άμφισσα, η Γραβιά και ο Πολύδροσος.

4.2.4 Ορεινός – Χιονοδρομικός τουρισμός

Στον Παρνασσό λειτουργεί από τον ΕΟΤ το ομώνυμο χιονοδρομικό κέντρο το οποίο διαθέτει 17 ski-lifts μήκους 11.060 μέτρων, 24 πίστες συνολικού μήκους 17.300 μέτρων και δυναμικότητας 6.000 σκιέρ/ώρα, καθώς επίσης και την απαιτούμενη υποδομή και εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Οι βασικές του εγκαταστάσεις βρίσκονται στις θέσεις Φτερόλακα και Κελλάρια. Νότια του κέντρου λειτουργεί ένα ιδιωτικό κέντρο μικρής δυναμικότητας με την επωνυμία “Athens Ski Club”. Η σημασία του για την περιοχή σε σύγκριση με το κέντρο του ΕΟΤ είναι πολύ περιορισμένη. Όπως ήδη έχουμε αναφέρει το Χ.Κ. Παρνασσού συμβάλλει σημαντικά στην τοπική οικονομία, αλλά συνδέεται συγχρόνως και με αρνητικές επιπτώσεις στο

περιβάλλον, εξαιτίας των εκτεταμένων εγκαταστάσεων, του μεγάλου αριθμού επισκεπτών κ.λ.π.

Όσον αφορά την περαιτέρω ανάπτυξη του Χ.Κ. Παρνασσού και την επέκταση των εγκαταστάσεων του, έχουμε να κάνουμε με τρεις διαφορετικές προτάσεις.

Μια πρόταση επέκταση διατυπώνεται στη μελέτη της Ε.Τ.Β.Α. “Μεταβολή του πρότυπου μαζικού τουρισμού – νέες μορφές τουρισμού” (1991), η οποία προβλέπει το διπλασιασμό της δυναμικότητας των πιστών του χιονοδρομικού κέντρου μέχρι το 2000.

Στις προτάσεις της μελέτης “Αξιοποίησης Ορεινού Όγκου Παρνασσού” (1994) για την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό του Χ.Κ. Παρνασσού εκτός των άλλων προτείνονται και τα εξής:

Κατασκευή ξενοδοχειακής μονάδας με στόχο την εξυπηρέτηση ζήτησης για αυτήν την υπηρεσία που προέρχεται από τις υψηλότερες οικονομικά και κοινωνικά τάξεις. Μια τέτοια μονάδα σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα θα τονώσει τη λειτουργία του χιονοδρομικού κέντρου (απαραίτητη η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και τα απαιτούμενα έργα υποδομής). Επίσης δεν πρόκειται να έχει σημαντικές αρνητικές συνέπειες στην τουριστική κίνηση της υπόλοιπης περιοχής, λόγω της διαφορετικής ομάδας καταναλωτών στην οποία απευθύνεται.

Κατασκευή “teleferique” από την Αμφίκλεια ή την Τιθορέα μέχρι τις εγκαταστάσεις του κέντρου. Καταστρέφει πολύ λιγότερο το περιβάλλον και επί πλέον αναδεικνύει τις περιοχές φυσικού κάλους τις οποίες διασχίζει.

Επίσης πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα συγχώνευσης του ιδιωτικού χιονοδρομικού κέντρου από το κέντρο του ΕΟΤ και η ένταξη τους σε ενιαίο φορέα, ώστε να γίνεται αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων λόγω οικονομικών κλίμακας.

Από την άλλη, η “Διαχειριστική Μελέτη του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού” αποκλείει κάθε προσπάθεια επέκτασης των εγκαταστάσεων του Χ.Κ. Παρνασσού. Επίσης, σύμφωνα πάντα με τη Διαχειριστική Μελέτη, θα πρέπει να αποφευχθεί κάθε απόπειρα ίδρυσης ξενοδοχειακής μονάδας κοντά στο χιονοδρομικό κέντρο για την εξυπηρέτηση των χιονοδρόμων – επισκεπτών, γιατί η διεθνής πρακτική απέδειξε ότι τα καταλύματα αυτά επιβαρύνουν υπέρμετρα το φυσικό περιβάλλον. Γενικά στο χιονοδρομικό κέντρο θα πρέπει να αποφεύγονται οι ογκώδεις κατασκευές και οι

εγκαταστάσεις με μεγάλες επιχωματώσεις για να ελαχιστοποιείται η αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι τα μέτρα και οι ενέργειες που θα αναληφθούν για την ανάπτυξη του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού θα πρέπει να στοχεύουν στη συνολική ανάπτυξη της περιοχής με αύξηση του εισοδήματος και της απασχόλησης, ενώ θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Κάθε μία από τις ενέργειες αυτές θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εξειδικευμένης μελέτης και τμήμα μιας ευρύτερης και ολοκληρωμένης πολιτικής.

Επιγραμματικά κάποιες ενέργειες που πρέπει να γίνουν και αφορούν το χιονοδρομικό κέντρο είναι οι εξής:

Η πρώτη ενέργεια έχει θεσμικό χαρακτήρα και λύνει μια σειρά από προβλήματα του κέντρου. Αφορά τη δημιουργία αυτόνομης οικονομικής οντότητας που θα διαχειρίζεται το χιονοδρομικό κέντρο. Ταυτόχρονα βέβαια πρέπει να λυθεί και το ιδιοκτησιακό καθεστώς της περιοχής στην οποία βρίσκονται οι εγκαταστάσεις του.

Απαραίτητη είναι η άμεση συντήρηση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων, ώστε να λειτουργούν αποτελεσματικά.

Βελτίωση του υπάρχοντος οδικού δικτύου με διαπλάτυνση και συντήρηση των δρόμων που υπάρχουν.

Μια άλλη δραστηριότητα που αναπτύσσεται στον ορεινό τουρισμό είναι η ορειβασία. Μια και ο ορεινός όγκος του Παρνασσού προσφέρεται για ορειβασία και επειδή για τους ορειβάτες σημαντική εξυπηρέτηση αποτελεί η ύπαρξη ορεινού καταφυγίου, προτείνεται η βελτίωση του υπάρχοντος καταφυγίου που βρίσκεται στην περιοχή Δρακοσπηλιά του δήμου Αράχοβας. Το καταφύγιο θα πρέπει να είναι ανοικτό στο κοινό και όχι, όπως συνηθίζεται να λειτουργεί μόνο για την εξυπηρέτηση των μελών ορειβατικών συλλόγων. Από την ανάπτυξη του ορεινού – χιονοδρομικού τουρισμού, ωφελούνται οι οικισμοί Αράχοβας, Επταλόφου, Πολύδροσου και Αμφίκλειας.

4.2.5 Ανάδειξη – Αξιοποίηση Σπηλαίων

Μα βάση τα στοιχεία της υφιστάμενης κατάστασης, η αξιοποίηση τουλάχιστον του Κορύκειου Άντρου ενταγμένη στη γενικότερη αξιοποίηση του Παρνασσού κρίνεται αναγκαία και επιβεβλημένη. Για το λόγο αυτό απαιτείται σειρά μελετών και εργασιών, ώστε να γίνει επισκέψιμο και να ενταχθεί στις τουριστικές – αρχαιολογικές διαδρομές του βουνού.

4.2.6 Πεζοπορία – Περιήγηση

Η κίνηση των επισκεπτών στις προστατευόμενες περιοχές επιβάλλεται να γίνεται με τα πόδια και μάλιστα πάνω σε ένα καλό δίκτυο μονοπατιών, ώστε οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στα οικοσυστήματα της περιοχής να είναι όσο το δυνατόν λιγότερες. Τα μονοπάτια θα πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένα (σημασμένα), με ενδείξεις σχετικά με τις αποστάσεις (χρόνος) και τις παρεχόμενες εξυπηρετήσεις στην ευρύτερη περιοχή. Ορισμένες αρχές που ακολουθούνται συνήθως στο σχεδιασμό του δικτύου μονοπατιών είναι:

- Η διαδρομή των μονοπατιών να καλύπτει όσο το δυνατόν περισσότερα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής, χωρίς ωστόσο να τίθεται σε κίνδυνο η υπόστασή τους.
- Το πλάτος τους να είναι από 0,5 ως 1μ. (όπου είναι απαραίτητο να κατασκευάζονται από πέτρα).
- Η συντήρησή τους να είναι συνεχής.
- Σε δύσβατα σημεία να τοποθετούνται κουπαστές.
- Να γίνεται συντόμευση της διαδρομής προς τα σημεία ειδικού ενδιαφέροντος (κορυφή, φαράγγια, οικισμοί) και να αποφεύγονται περιττές υψομετρικές αλλαγές κατά μήκος της πορείας.
- Να υπάρχει σύνδεση / επικοινωνία μεταξύ μονοπατιών που οδηγούν στο ίδιο σημείο ειδικού ενδιαφέροντος.
- Να διέρχονται από δασωμένες περιοχές (όπου είναι δυνατόν) και να αποφεύγονται οι διαδρομές μέσα από καλλιέργειες. Ειδική προσοχή να δίνεται στη σήμανση κοντά στους δρόμους.

Για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών το δίκτυο των μονοπατιών του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, θα αποτυπωθεί σε ειδικούς χάρτες που θα τοποθετηθούν σε ειδικές πινακίδες και αναλογία και σε διαφημιστικά φυλλάδια.

4.2.7 Χώροι θέας

Σε κάθε προστατευόμενη περιοχή υπάρχουν ορισμένα χαρακτηριστικά σημεία, από τα οποία μπορεί κανείς να απολαύσει πανοραμικά εντυπωσιακά τοπία (γεωλογικοί σχηματισμοί, καταρράκτες κλπ.). Τα σημεία αυτά, τα οποία αποκαλούνται χώροι θέας, θα πρέπει να αναδεικνύονται, να διαμορφώνονται καταλλήλως με ήπιες παρεμβάσεις και να διατίθενται στους επισκέπτες για ξεκούραση και απόλαυση της θέας.

Στην περιοχή μελέτης προτείνεται η διαμόρφωση χώρων θέας στις θέσεις Κρόκι Δελφών, Πυργάκι Επταλόφου, Μάρμαρα Δελφών και Λιάκουρα Αράχοβας.

4.2.8 Κέντρα Πληροφόρησης Επισκεπτών

Για την πληροφόρηση και την περιβαλλοντική εκπαίδευση του κοινού προτείνεται η δημιουργία των κέντρων πληροφόρησης.

Με την πληροφόρηση διευκολύνονται οι επισκέπτες να γνωρίσουν τους κανόνες λειτουργίας του δρυμού και τους χώρους στους οποίους μπορούν να ασκήσουν τις αναψυχικές τους δραστηριότητες. Η πληροφόρηση θα γίνεται μέσα από έντυπο και φωτογραφικό υλικό και προφορικά από τους υπαλλήλους των Κέντρων Πληροφόρησης.

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση του κοινού θα γίνεται μέσω των ανηρτημένων στα διάφορα σημεία μακετών, χαρτών, διαγραμμμάτων και φωτογραφιών και μέσω της προβολής ταινιών, διαλέξεων και σεμιναρίων που θα διοργανώνει ο φορέας.

Η πληροφόρηση – ενημέρωση και η περιβαλλοντική εκπαίδευση του κοινού θα γίνεται από ένα μεγάλο κέντρο πληροφόρησης (τμήμα του διοικητηρίου) και 4 φυλάκια. Τα φυλάκια θα εξυπηρετούν δύο σκοπούς. Εκτός από την περιφρούρηση του δρυμού, θα λειτουργούν συμπληρωματικά, προς το κέντρο πληροφόρησης και ενημέρωσης των επισκεπτών.

Οι θέσεις που προτείνονται για την κατασκευή των φυλακίων είναι η διασταύρωση Πέτρας με το δρόμο Επταλόφου – Αράχωβας, η θέση Σταυρός Αράχωβας στο δρόμο Αράχωβας – Επταλόφου, η θέση βρομοπήγαδο Μπογδάν στο δρόμο Αμφίκλειας – Χιονοδρομικών Κέντρων και η θέση Σταυρωμένος Έλατος.

4.3 Βελτίωση της τουριστικής υποδομής στην περιοχή του δρυμού

Μαζί με τις φυσικές ομορφιές και τα πολιτιστικά μνημεία μιας περιοχής απαραίτητη είναι και μια ολοκληρωμένη τουριστική, τεχνική και κοινωνική υποδομή για την ικανοποίηση των αναγκών των επισκεπτών στην περιοχή του δρυμού

Καλή τουριστική υποδομή στην περιοχή, όπως αναφέρθηκε στην παράγραφο 2.2.4, διαθέτουν οι οικισμοί των Δελφών, της Αράχωβας και του Επτάλοφου. Οι Δελφοί κατέχουν το 72% των ξενοδοχειακών κλινών, πλήθος τουριστικών καταστημάτων, εστιατορίων, ταβερνών και ζαχαροπλαστείων. Στην Αράχωβα και στον Επτάλοφο, όπου αναπτύσσεται κυρίως ο ορεινός – χιονοδρομικός τουρισμός, η τουριστική υποδομή είναι αξιόλογη, ενώ οι υπόλοιποι οικισμοί της περιοχής διαθέτουν από περιορισμένη ως ανύπαρκτη τουριστική υποδομή.

Η ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού, οικοτουρισμού και αγροτουρισμού στην περιοχή, προϋποθέτει βελτίωση της τουριστικής υποδομής, η οποία για λόγους ισόρροπης ανάπτυξης, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σε περιοχές όπου δεν υπάρχει, όπως στη Γραβιά, Πολύδροσο, Χρισσό κ.α. Είναι, επίσης, απαραίτητο η βελτίωση να ακολουθήσει κάποιες αρχές, όπως κατασκευή μικρών οικοδομών και ύψους όχι πάνω από δύο ορόφους, χρήση αρχιτεκτονικών στοιχείων και υλικών φιλικών προς το περιβάλλον. Προτείνεται η μετατροπή υπαρχόντων παραδοσιακών κτιρίων σε ξενώνες ή κατασκευή νέων ξενώνων μικρής χωρητικότητας καθώς και οργανωμένων camping (για τροχόσπιτα, αυτοκινούμενα οχήματα και σκηνές). Υπενθυμίζεται ότι για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών που επιθυμούν να διανυκτερεύσουν στο ύπαιθρο, προτάθηκε η κατασκευή οργανωμένων κατασκηνώσεων στις θέσεις Παλαιοπαναγιά Δελφών, Γραμματικό Βάργιανης, Περδικόβρυση Αμφίκλειας και Μονή Ιερουσαλήμ Δαύλειας. Την πρωτοβουλία της βελτίωσης της τουριστικής υποδομής θα πρέπει να αναλάβουν ιδιώτες και η τοπική αυτοδιοίκηση σε συνεργασία με τον ΕΟΤ και το Φορέα του δρυμού.

4.4 Βελτίωση των έργων τεχνικής και κοινωνικής υποδομής

Η τεχνική και κοινωνική υποδομή της περιοχής μελέτης, όπως αναλύθηκε στην παράγραφο 2.3.2, κρίνεται ικανοποιητική. Για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής προτείνονται τα εξής:

4.4.1 Δίκτυο μεταφορών

Στο παρελθόν προτάθηκαν δύο κυρίως λύσεις για την ανακούφιση του κυκλοφοριακού προβλήματος της πόλης της Αράχοβας. Η μία συνίσταται στην διαπλάτυνση του υφιστάμενου δρόμου που διέρχεται μέσα από τον οικισμό και η άλλη στην παράκαμψη της πόλης με χάραξη περιμετρικής οδού, τμήμα της οποίας έχει ήδη κατασκευαστεί. Για την πρώτη λύση είναι υποχρεωτική η κατεδάφιση μιας σειράς παραδοσιακών κτιρίων που έχουν πρόσοψη στο δρόμο αυτό με σκοπό την διαπλάτυνση του το οποίο θα αποτελούσε ολοσχερή και ανεπίτρεπτη καταστροφή και αλλοίωση του παραδοσιακού χαρακτήρα και ιστού της πόλης. Για αυτό προτείνεται η υλοποίηση της δεύτερης λύσης, κατασκευής παρακαμπτηρίου οδού, η οποία είναι προτιμότερη για τους εξής λόγους:

Αποφεύγεται η καταστροφή του παραδοσιακού χαρακτήρα κατά μήκος του κεντρικού δρόμου της Αράχοβας.

Ανακουφίζεται το κυκλοφοριακό πρόβλημα του κεντρικού δρόμου της Αράχοβας αφού αυτός θα αποφορτιστεί από την υπερτοπική κυκλοφορία.

Από το προηγούμενο κεφάλαιο γίνεται φανερό ότι εκτός από την ολοκλήρωση της κατασκευής της παρακαμπτηρίου οδού της Αράχοβας πρέπει να ληφθούν και άλλα μέτρα βελτίωσης των κυκλοφοριακών συνθηκών μέσα στην πόλη. Έτσι προτείνονται τα κάτωθι:

Δημιουργία χώρων στάθμευσης οχημάτων εντός – όπου είναι αυτό δυνατόν – και εκτός της πόλης με απαλλοτρίωση κατάλληλων χώρων.

Απαγόρευση της στάσης και στάθμευσης οχημάτων στα ευαίσθητα κυκλοφοριακά σημεία της πόλης και ιδιαίτερα του κεντρικού δρόμου.

Απαγόρευση της διέλευσης βαρέων οχημάτων μέσα από την πόλη εκτός από προκαθορισμένες ώρες του 24ώρου για την εξυπηρέτηση των διαφόρων εμπορικών και τουριστικών δραστηριοτήτων.

Για την σύνδεση Αράχωβας – Χιονοδρομικού Κέντρου προτείνονται οι ακόλουθες εναλλακτικές λύσεις ανάλογα με τις δυνατότητες χρηματοδότησης:

Κατά τόπους διαπλάτυνση του δρόμου με σκοπό τη βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών στα περισσότερα προβληματικά σημεία του.

Διαπλάτυνση σε ολόκληρο το μήκος του προβληματικού τμήματος μέχρι πλάτους 8 μέτρων, ικανού να εξυπηρετήσει την ασφαλή διασταύρωση δύο τουριστικών λεωφορείων.

Πέραν του προαναφερθέντος προβληματικού τμήματος του δρόμου από την Αράχοβα προς το Χιονοδρομικό Κέντρο η κατάσταση του ασφαλτοτάπητα σε όλο το μήκος του δρόμου είναι γενικά κακή, εξαιτίας κυρίως της καταστρεπτικής επίδρασης του παγετού αλλά και της ελλιπούς συντήρησης.

Θεωρείται απαραίτητη κατά συνέπεια η κατασκευή μιας νέας ασφαλικής στρώσης κυκλοφορίας με προδιαγραφές αντιολισθηρότητας, προσαρμοσμένη στις ορεινές συνθήκες του δρόμου, σε όλο το μήκος του και που θα εξασφαλίζει ένα σταθερό τυπικό πλάτος οδοστρώματος. Πολύ σημαντική είναι επίσης η ολοκλήρωση του έργου αυτού με την τοποθέτηση προστατευτικών κιγκλιδωμάτων, πινακίδων οδικής σήμανσης, λωρίδων σήμανσης επί του οδοστρώματος και τη δημιουργία ικανοποιητικού ερείσματος και τριγωνικής τάφρου απορροής στις άκρες του οδοστρώματος. Επί πλέον πρέπει να αυξηθούν τα ειδικά κοντάρια (οριοδείκτες) για την εποχή των χιονοπτώσεων.

Στην ίδια περίπου κατάσταση, που βρίσκεται ο δρόμος που οδηγεί από Αράχοβα προς το Χιονοδρομικό Κέντρο βρίσκονται και οι υπόλοιποι ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι του ορεινού όγκου. Επομένως οι ίδιες ανάγκες – προτάσεις για βελτίωση ισχύουν και για τους άλλους κύριους άξονες από Αμφίκλεια και Πολύδροσο.

- Κατά τόπους βελτιώσεις των γεωμετρικών χαρακτηριστικών των δρόμων (διαπλατύνσεις και βελτιώσεις στροφών).
- Κατασκευή νέου αντιολισθηρού ασφαλτοτάπητα.
- Συντήρηση ή εκ νέου κατασκευή μικρών τεχνικών έργων για την ομαλή απορροή των ομβρίων (οχετοί, τριγωνική τάφρος και ερείσματα).
- Τοποθέτηση προστατευτικών κιγκλιδωμάτων, πινακίδων οδικής σήμανσης, λωρίδων σήμανσης επί του οδοστρώματος και χιονοδείκτες.

4.4.1.1 *Σύνδεση ΝΔ Παρνασσίδας με το Χιονοδρομικό Κέντρο*

Είναι αλήθεια ότι σήμερα δεν υπάρχει από τη Νοτιοδυτική Παρνασσίδα άμεση οδική πρόσβαση προς το Χιονοδρομικό Κέντρο παρά μόνο κάνοντας τον κύκλο μέσω Αράχοβας. Προς την κατεύθυνση επίλυσης του προβλήματος, κινείται πρόσφατη μελέτη που αφορά τη διερεύνηση εναλλακτικών οδικών χαράξεων από Άμφισσα και Δελφούς προς το Χιονοδρομικό Κέντρο.

Είναι φανερό ότι η κατασκευή ενός τέτοιου δρόμου που θα προσδίδει άμεση πρόσβαση προς το Χ.Κ., θα αποτελέσει μοχλό τουριστικής και οικονομικής ανάπτυξης για τους οικισμούς των νοτιοδυτικών πλαγιών του Παρνασσού και συγκεκριμένα των Δελφών, του Χρισσού και της Άμφισσας, γιατί θα αποτελέσουν και αυτοί εναλλακτικό πόλο έλξης για την διαμονή των επισκεπτών του Χιονοδρομικού Κέντρου.

Επιπλέον της οικονομικής τόνωσης που θα επιφέρει ένας τέτοιος δρόμος στους οικισμούς της νοτιοδυτικής Παρνασσίδας, γενικά η χάραξη αυτή έχει και άλλα πλεονεκτήματα όπως:

Συντόμευση της διαδρομής προς το χιονοδρομικό Κέντρο σε σχέση με αυτή μέσω Αράχοβας.

Η ΝΔ πλευρά του Παρνασσού προσβάλλεται σπανιότερα από παγετό με αποτέλεσμα οι αντίστοιχοι δρόμοι να μην αποκλείονται συχνά.

Εξασφάλιση δυνατότητας προσπέλασης του ΝΔ τμήματος του Εθνικού Δρυμού του Παρνασσού με ιδιαίτερη σημασία για την πυρασφάλεια του.

4.4.1.2 *Σχοινόσυρτος εναέριος κρεμαστός σιδηρόδρομος (teleferique)*

Η “Μελέτη Αξιοποίησης Ορεινού Όγκου Παρνασσού (1994)” προτείνει τη κατασκευή μιας γραμμής teleferique στον Παρνασσό που θα συνέδεε το Χιονοδρομικό κέντρο με έναν από τους οικισμούς που βρίσκονται στους βόρειους πρόποδες του όρους.

Τα πλεονεκτήματα της διακίνησης επιβατών με teleferique σε σχέση με το οδικό δίκτυο σε ορεινές διαδρομές είναι τα ακόλουθα:

Συντόμευση του χρόνου διαδρομής λόγω της ευθείας γραμμής που ακολουθεί η χάραξη του teleferique.

Τα teleferique δεν επηρεάζεται από τον παγετό ή άλλα εμπόδια που παρουσιάζονται στις οδικές συγκοινωνίες όπως κατολισθήσεις, κυκλοφοριακή συμφόρηση κ.λ.π.

Ο δείκτης ασφάλειας ανά επιβατοχιλιόμετρο είναι σαφώς μεγαλύτερος από αυτόν των οδικών συγκοινωνιών.

Η περιβαλλοντική όχληση μιας γραμμής teleferique είναι μικρότερη από εκείνη μιας οδικής χάραξης (σημειώνεται η αναγκαιότητα εκπόνησης Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων).

Η κατασκευή της γραμμής teleferique αποτελεί ελκυστική εναλλακτική λύση για τους επισκέπτες, οι οποίοι προέρχονται είτε από την Λαμία είτε από την Αθήνα. Ο τερματικός σταθμός του teleferique μπορεί να δημιουργηθεί στους πρόποδες του Παρνασσού, πλησίον της Αμφίκλειας ή της Τιθορέας.

Το μήκος της γραμμής είναι περίπου 9 χιλιόμετρα. Προβλέπεται ενδιάμεσος σταθμός στη Φτερόλακκα, ενώ για κατασκευαστικούς λόγους ενδέχεται να υπάρχει και ενδιάμεσος σταθμός. Η μέγιστη υψομετρική διαφορά μεταξύ των δύο ακραίων τερματικών σταθμών θα είναι της τάξης των 1.800 m.

Από τα προαναφερόμενα μεγέθη γίνεται φανερό ότι το έργο κατασκευής γραμμής teleferique είναι μεγάλου μεγέθους, συγκρινόμενο μόνο με αντίστοιχες γραμμές σε χώρες του εξωτερικού (Γαλλία, Ελβετία, κ.λ.π.).

Σημειώνεται ότι ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ανάγκη εκπόνησης τεχνικοοικονομικής μελέτης προκειμένου να εκτιμηθεί το ύψος της επένδυσης, ο χρόνος απόσβεσης αυτής, ρεαλιστικό κόστος κόμιστρον που θα καθιστά το teleferique ανταγωνιστικό μέσο μεταφοράς των επισκεπτών και η αποδοτικότητα της επένδυσης λαμβάνοντας υπόψη τα γενικότερα οφέλη που προκύπτουν για το κοινωνικό σύνολο.

4.4.2 Αποχετευτικό δίκτυο

Όπως αναφέρθηκε στην παράγραφο 2.3.2.3, 11 από τους 18 οικισμούς της ευρύτερης περιοχής του δρυμού διαθέτουν αποχετευτικό δίκτυο, ενώ ο δήμος Αράχοβας και ο δήμος Αμφισσας διαθέτουν μονάδα βιολογικού καθαρισμού. Σύμφωνα με την οδηγία 21/5/91 της Ε.Ε. “περί επεξεργασίας αστικών λυμάτων”, που έχει κυρωθεί από την χώρα μας, οι οικισμοί με πληθυσμό από 2.000 ως 10.000 κατοίκους είναι

υποχρεωμένοι στην κατασκευή δικτύου αποχέτευσης, ενώ αυτοί που έχουν άνω των 10.000 κατοίκους, στην κατασκευή μονάδας βιολογικού καθαρισμού. Η μόνη κοινότητα της περιοχής με πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων που δεν έχει αποχετευτικό δίκτυο (υπό κατασκευή) είναι η Δαύλεια. Όσον αφορά τα ξενοδοχεία της περιοχής, συνίσταται να εφοδιαστούν με το σύστημα compact βιολογικού καθαρισμού.

4.4.3 Χώροι διάθεσης απορριμμάτων

Η διαχείριση των απορριμμάτων στην περιοχή μελέτης αποτελεί σοβαρό πρόβλημα και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί για όλες τις κοινότητες μαζί, ενιαία σε επίπεδο νομού. Είναι ανάγκη, να εκπονηθεί μελέτη προκειμένου να προσδιοριστούν επακριβώς οι ποσότητες των ετησίως παραγόμενων απορριμμάτων, η σύνθεσή τους, το σύστημα διαχείρισής τους και η επιλογή των τελικών χώρων διάθεσης.

4.4.4 Κοινωνικές υπηρεσίες

Η ίδρυση παιδικών σταθμών, νηπιαγωγείων, βιβλιοθηκών και πολιτιστικών κέντρων στους οικισμούς της περιοχής θα συμβάλλει στην περαιτέρω βελτίωση του πολιτιστικού και μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων τους.

4.5 Μέτρα βελτίωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιοχής

4.5.1 Γεωργία

Αύξηση της αρδευόμενης γεωργικής γης με την εκτέλεση των αντίστοιχων έργων.

Παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων βιολογικής γεωργίας

Εφαρμογή σύγχρονων καλλιεργητικών τεχνικών

Παραγωγή προϊόντων ονομασίας προέλευσης

Εφαρμογή εκπαιδευτικών και ενημερωτικών προγραμμάτων των αγροτών

4.5.2 Κτηνοτροφία

Κατασκευή έργων υποδομής βοσκοτόπων

Εμπλουτισμός και βελτίωση των βοσκοτόπων με την εισαγωγή κτηνοτροφικών φυτών

Γενετική βελτίωση του ζωικού κεφαλαίου

Εκσυγχρονισμός της ενσταβλισμένης κτηνοτροφίας

Εφαρμογή εκπαιδευτικών και ενημερωτικών προγραμμάτων των κτηνοτρόφων

Βελτίωση της επεξεργασίας και εμπορίας των προϊόντων με συμμετοχή σε συνεταιριστικές οργανώσεις

4.5.3 Βιομηχανία - βιοτεχνία

Αντιμετώπιση της ρύπανσης του περιβάλλοντος που προκαλείται κυρίως από βιοτεχνικές μονάδες επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων, όπως ελαιουργία, βουστάσια, τυροκομεία.

Εκσυγχρονισμός των βιομηχανικών μονάδων και των μεγάλων βιοτεχνικών μονάδων

Επιμόρφωση – εκπαίδευση των βιοτεχνών και εργαζομένων

Βελτίωση των προϋποθέσεων και όρων δανεισμού των επιχειρήσεων

Ίδρυση παραδοσιακών μονάδων κατεργασίας και τυποποίησης γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων όπως, παραδοσιακοί μύλοι δημητριακών, παραδοσιακά τυροκομεία, παραδοσιακοί αργαλειοί για την παραγωγή παραδοσιακών ειδών τέχνης, οι οποίες εκτός από την παραγωγή προϊόντων θα αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης των επισκεπτών.

4.6 Χωροταξική και οικιστική οργάνωση της περιοχής

Η έλλειψη εθνικού κτηματολογίου και η ανυπαρξία ενός ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδίου στη χώρα μας, εμποδίζουν την ανάπτυξη και διακινδυνεύουν την αβεβαιότητα και την αυθαιρεσία σε σχέση με την ιδιοκτησία της γης, θέτουν σε συνεχή κίνδυνο τα δάση και συμβάλλουν σε μια άναρχη οικιστική ανάπτυξη. Δυστυχώς ούτε και η περιοχή μελέτης έμεινε ανέπαφη από τα αρνητικά αυτά φαινόμενα, που εκδηλώνονται με την αυθαίρετη δόμηση κατοικιών και συγκροτημάτων κατοικιών ακόμη και μέσα στον πυρήνα του δρυμού. Οξύ πρόβλημα

δημιουργεί η έντονη οικοδόμηση αυθαίρετων στις περιοχές Καλάνια, Κροκί, στον οδικό άξονα Αράχοβας – Χιονοδρομικού Κέντρου καθώς και ενός αυθαίρετου συγκροτήματος κατοικιών στη θέση Ίταμος. Η παράνομη αλλαγή χρήσης και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος που επέρχεται με την αυθαίρετη δόμηση, επιτείνεται από τις κακοτεχνίες των κατασκευών και την ακαλαίσθητη χρήση οικοδομικών υλικών που δεν εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον.

Για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του δρυμού, μέχρι την ολοκλήρωση και την εφαρμογή του εθνικού κτηματολογίου και του ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού επιβάλλεται:

Οριοθέτηση και πολεοδόμηση όλων των οικισμών που δεν έχουν ακόμη οριοθετηθεί ή πολεοδομηθεί και μελέτη των συνθηκών δόμησης για τις επεκτάσεις τους, με κριτήρια τις σύγχρονες ανάγκες, τις δυνατότητες νέων οικοδομικών υλικών και την ένταξη στο φυσικό περιβάλλον.

Οργάνωση του πολεοδομικού ελέγχου ώστε να ελεγχθεί η νομιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος και η αισθητική βελτίωση της εικόνας του.

Τήρηση της διαδικασίας κήρυξης οικιστικής περιοχής, σύμφωνα με το Ν. 998/79 αρ. 79, για την ανέγερση συγκροτημάτων κατοικιών σε φυσικό περιβάλλον.

Τήρηση των όρων δόμησης που προβλέπουν οι κανονισμοί και οι αποφάσεις της Ι' Εφορίας Προϊστορικών και Ιστορικών Αρχαιοτήτων Δελφών.

Τήρηση απόστασης 50 μ. από τον άξονα κύριου δικτύου κατά την ανέγερση κτιρίων οποιασδήποτε χρήσης.

4.7 Προστασία και διατήρηση των αξιών του δρυμού

Η ορθολογική διαχείριση ευρύτερων περιοχών με ιδιαίτερα οικολογικά γνωρίσματα είναι εφικτή μόνο μέσα από τη διάκριση «Ζωνών Διαχείρισης» (Ζωνοποίηση των περιοχών).

Στις περιοχές αυτές περιλαμβάνονται κατά κανόνα εκτάσεις με διαφορετικές αξίες ή ευαισθησίες, περιέχονται κατηγορίες γης περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλες για ένα ή άλλο είδος δραστηριοτήτων και συχνά υπόκεινται σε διαφορετικές πιέσεις για τη χρήση ή την «ανάπτυξη» τους. Είναι λοιπόν σκόπιμο να διαχωρίζονται τα διάφορα τμήματα τους, ώστε οι ευαίσθητοι βιότοποι να προστατεύονται από καταστρεπτικές

δραστηριότητες, η εντατική χρήση να συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένα σημεία, άλλες χρήσεις γης να ελέγχονται κατάλληλα και οι τυχόν ασυμβίβαστες δραστηριότητες να χωρίζονται ώστε να αποφεύγονται οι προστριβές.

Η διάκριση «ζωνών διαχείρισης» είναι περισσότερο απαραίτητη σε περιοχές που περιέχουν σημαντικά οικοσυστήματα και ποικίλες άλλες αξίες και επιπλέον περικλείουν οικισμούς και δέχονται διάφορες επεμβάσεις από την άσκηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων μέσα στα όρια τους. Η κατάτμηση μιας περιοχής σε «Ζώνες» εκφράζει τη φιλοσοφία και τους αντικειμενικούς σκοπούς της διαχείρισής της σε σχέση με τους πόρους και τις ιδιαίτερες αξίες της.

Η ζωνοποίηση που προτείνει η «Διαχειριστική Μελέτη» ικανοποιεί τους στόχους μας και παρατίθεται στη συνέχεια:

Με βάση τις αξίες που αναδείχθηκαν στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού και τις ανθρώπινες δραστηριότητες που ασκούνται στο χώρο αυτό, διακρίθηκαν στην περιοχή του δρυμού τρεις Ζώνες Διαχείρισης, ως εξής:

- Ζώνη I Πυρήνας ή Ζώνη απόλυτης προστασίας
- Ζώνη II Περιφερειακή Ζώνη ή Ζώνη προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος
- Ζώνη III Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη

Στο εσωτερικό των παραπάνω ζωνών διακρίθηκαν επίσης επιμέρους χώροι, οι οποίοι έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή καταλαμβάνονται ή προορίζονται για συγκεκριμένη χρήση. Οι χώροι που διακρίθηκαν είναι : της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, της εντατικής χρήσης και της αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι ζώνες αυτές απεικονίζονται στο σχετικό χάρτη. Ο λεπτομερής προσδιορισμός και η οριοθέτηση τους θα γίνει με τον «Κανονισμό» λειτουργίας του δρυμού. Για την αναγνώριση των ορίων των ζωνών και τον αποτελεσματικό έλεγχο από τα αρμόδια όργανα, ο φορέας θα πρέπει να μεριμνήσει για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο, για τον αποτελεσματισμό τους και την εξασφάλιση των ορίων επί του εδάφους με κατάλληλα ορόσημα, πινακίδες κλπ.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ο σκοπός που επιδιώκεται καθώς και τα μέτρα προστασίας και αξιοποίησης παρουσιάζονται στη συνέχεια για κάθε ζώνη χωριστά.

4.7.1 Πυρήνας (Ζώνη Απόλυτης Προστασίας)

Τα όρια του προτεινόμενου πυρήνα διαφέρουν σε ορισμένες θέσεις από αυτά του θεσμοθετημένου πυρήνα. Οι τροποποιήσεις αυτές κρίθηκαν αναγκαίες για λόγους προστασίας, καλύτερης οριοθέτησης και προκειμένου να εξαιρεθούν ορισμένες περιοχές με υφιστάμενες χρήσεις ασυμβίβαστες με το καθεστώς του πυρήνα. Έτσι προτείνεται η προέκταση του πυρήνα προκειμένου να περιληφθούν σ' αυτόν οι βιότοποι της *Raeonia parnassica* του *Lilium chalcedonicum* και του *Juniperus foetidissima*. Αντίθετα προτείνεται η εξαίρεση από τον πυρήνα της ανωδασικής περιοχής (ψευδαλπική ζώνη) η οποία έχει καταληφθεί από τα κτίρια των χιονοδρομικών κέντρων και τις πίστες των σκι, όπως επίσης η περιοχή των Καλανίων Δελφών, η οποία είναι γεωργική με παραθεριστικές κατοικίες.

Ως προς την πανίδα, στον πυρήνα, απαντώνται 77 είδη προστατευόμενων πουλιών σύμφωνα με την Κοινοτική Οδηγία 409/79. Σύμφωνα δε με την σύμβαση της Βέρνης 65 είδη προστατευόμενων πουλιών βρίσκονται και εντός του πυρήνα, ενώ απαντώνται και 14 είδη θηλαστικών (κυρίως χειρόπτερα) και 10 είδη αμφίβιων και ερπετών.

Στον πυρήνα του Δρυμού απαντώνται ακόμη το βάραθρο του Εφτάστομου (με μόνιμους πάγους στη βάση του), από τα πλέον εντυπωσιακά βάραθρα της Ελλάδας με βάθος 117μ., το Κωρύκειο Άντρο (που αποτελούσε τόπο λατρείας των αρχαίων), η καταβόθρα της Μεγάλης βρύσης η οποία δεν παρουσιάζει συνεχή ροή μετά την κατακράτηση και απομάκρυνση των νερών της ομώνυμης βρύσης, όπως και ένας μεγάλος αριθμός άλλων καρστικών φαινομένων (δολίνες, λαπιάζ κλπ.) και γεωμορφολογικών σχηματισμών.

Ο επιδιωκόμενος στόχος στη ζώνη αυτή είναι η διατήρηση και η προστασία του υφιστάμενου φυσικού περιβάλλοντος, ώστε να ακολουθεί τη φυσική του εξέλιξη χωρίς ανθρώπινες ή άλλες επεμβάσεις.

Στο χώρο του πυρήνα δεν επιτρέπονται ανθρώπινες επεμβάσεις και ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 6 του Ν. 996/71, με τις οποίες απαγορεύεται : α) η παραχώρηση εκτάσεων για οποιουδήποτε σκοπούς, β) Η ανόρυξη και εκμετάλλευση μεταλλευμάτων και ορυκτών, γ) Η ανασκαφή, επιχωμάτωση, δειγματοληψία και κάθε άλλη ενέργεια που θα φθείρει τους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς, δ) Η τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων άσχετων με τους σκοπούς του Δρυμού, ε) οι

βιομηχανικές εγκαταστάσεις, στ) Η εγκατάσταση οικισμών, οικιών, εγκαταστάσεων και κάθε έργου με εξαίρεση εκείνων που αποσκοπούν στην προστασία και λειτουργία του δρυμού, ζ) Η υλοτομία, η κοπή, η εκρίζωση, η καταστροφή, η συλλογή ή μεταφορά φυτικών ειδών και δασικών προϊόντων και ειδικά των ξηρών δένδρων, η) Η βοσκή παντός ζώου και η δημιουργία κτηνοτροφικών έργων και εγκαταστάσεων και θ) Η θήρα παντός ζώου.

Εκτός από τις πιο πάνω νομοθετημένες απαγορεύσεις, προτείνονται επιπλέον στα πλαίσια του παρόντος σχεδίου και τα εξής: Η απαγόρευση διάνοιξης νέων δρόμων στο πυρήνα του Εθνικού Δρυμού και η απαγόρευση καθ'όλη τη διάρκεια του έτους της κυκλοφορίας οχημάτων (εκτός των υπηρεσιακών) στον περιφερειακό δρόμο του Δρυμού στο τμήμα από Μπονίκ μέχρι διασταύρωση προς Καλάνια και στο δασικό δρόμο από Σταυρωμένο Έλατο-Εφτάστομο μέχρι τη διασταύρωση με τον περιφερειακό. Εάν αυτό για διάφορους λόγους δεν είναι εφικτό ν'απαγορευθεί η κυκλοφορία τουλάχιστον τις νυκτερινές ώρες. Η επιβολή αυτού του μέτρου στοχεύει στη επικράτηση ενός ήρεμου περιβάλλοντος για την άγρια πανίδα στο τμήμα αυτό του πυρήνα, αλλά κυρίως για να μη δίνεται η δυνατότητα παράνομης νυκτερινής θήρας με φανάρια, πράγμα που σύμφωνα με ανώνυμες μαρτυρίες – καταγγελίες συμβαίνει σήμερα αρκετά συχνά.

Ο σχεδιαζόμενος χώρος κατασκήνωσης στη θέση «Σύρμω» δεν πρέπει να λειτουργήσει. Προτείνεται η μεταφορά του στη θέση Παλαιοπαναγιά. Εκτιμάται πάντως ότι οι ανάγκες για κατασκήνωση μπορούν να εξυπηρετηθούν από τους άλλους προτεινόμενους χώρους κατασκήνωσης στις θέσεις «Γραμματικού» Βάργιανης, «Σκαμνού» Γραβιάς κλπ.

Οι υπάρχουσες ιδιοκτησίες (αγροί εγκαταλελειμμένοι ή όχι) μέσα στον πυρήνα θα πρέπει ν'απαλλοτριωθούν και να αποζημιωθούν. Προτείνεται η συνέχιση της παραδοσιακής καλλιέργειας των αγρών από τον φορέα του Δρυμού κυρίως με ψυχανθή αλλά και σιτηρά (χωρίς λιπάσματα και φυτοφάρμακα), αφενός για ικανοποίηση των αναγκών της πανίδας και αφετέρου για διατήρηση των διακένων αυτών για οικολογικούς λόγους και χάρις της εναλλαγής του τοπίου, τα οποία διαφορετικά θα καταληφθούν από την ελάτη.

Σε ορισμένες πηγές του πυρήνα έχει δεσμευθεί και μεταφερθεί εξ ολοκλήρου το νερό σε άλλες θέσεις ή κοινότητες με αποτέλεσμα την καταστροφή των βιοτόπων γύρω

από την πηγή και κατά μήκος της φυσικής ροής του νερού, αλλά και την έλλειψη νερού για την πανίδα. Κατά συνέπεια θα πρέπει υποχρεωτικά στις φυσικές θέσεις των πηγών να αποδεσμευτεί ένα μέρος του νερού, που θα ρέει ελεύθερα για την αποκατάσταση των φυσικών συνθηκών σ' αυτούς τους βιότοπους και την ικανοποίηση των αναγκών της πανίδας. Για τους ίδιους παραπάνω λόγους θα πρέπει επίσης να επιδιωχθεί η καλλιέργεια και άλλων μικρών πηγών, όπου το νερό φαίνεται να αναβλύζει χωρίς να δημιουργεί εμφανή ροή. Κατά την εκτίμηση των συντακτών επειδή το νερό είναι από τα σημαντικότερα στοιχεία του τοπίου τόσο από λειτουργική όσο και αισθητική άποψη, θα πρέπει να γίνει προσπάθεια δημιουργίας μεγαλύτερων επιφανειών (μερικών δεκάδων τετραγωνικών μέτρων και βάθος μέχρι 1μ.) σε ήπιες θέσεις κοντά στις πηγές με συγκέντρωση της μικροποσότητας του ρέοντος νερού της πηγής, το οποίο χάνεται στις ρωγματώσεις του ασβεστόλιθου.

Η βλάστηση του πυρήνα, όπως και του υπόλοιπου ορεινού όγκου του Παρνασσού έχει υποστεί αλλοιώσεις από αρχαιοτάτων χρόνων έτσι ώστε εκτός των άλλων, ορισμένα είδη φυτών να έχουν διασωθεί τυχαία και μόνο σε δυσπρόσιτες θέσεις. Για την αποκατάσταση της φυσιογνωμίας της βλάστησης, αλλά και τη διάσωση των ειδών αυτών θα πρέπει να γίνει αναπαραγωγή τους στο Δασικό Φυτώριο της Πανάσσαρης και εγκατάστασή τους σε θέσεις που ανταποκρίνονται στις κλιματεδαφικές απαιτήσεις του. Σημειώνουμε ενδεικτικά τα είδη *Coryllus colurna* (με δυο μόνο άτομα) και το *Acer heldreichii* (με λίγα μόνον άτομα). Βεβαίως δε θα πρέπει ν' αποκλεισθούν και τα υπόλοιπα κυρίως ξυλώδη είδη που βρίσκονται σε πολύ μικρό αριθμό στον Παρνασσό.

Για το δάσος της *Juniperus foetidissima* θα πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα, δεδομένου ότι αυτό είναι σήμερα έντονα υποβαθμισμένο, συγκροτείται από γηραιά δένδρα και στερείται πρακτικά φυσικής αναγέννησης. Θα πρέπει ο κύριος όγκος του δάσους που βρίσκεται στα όρια του πυρήνα και της περιφερειακής ζώνης να περιφραχθεί, ώστε να υποβοηθηθεί η φυσική του αναγέννηση και ενδεχόμενα να ενισχυθεί με τεχνητή.

Οι πληθυσμοί της *Paeonia parnassica* που εντοπίστηκαν μέσα και στα όρια του πυρήνα στη ΒΑ πλευρά του λόφου «Πυργάκι» Επταλόφου από την κορυφή μέχρι το ρέμα της Πέτρας, και στη θέση «Άνω Ζαμπιό» Επταλόφου αναπτύσσονται στα κράσπεδα και τα διάκενα της ελάτης. Οι πληθυσμοί αυτοί θα πρέπει να

παρακολουθούνται, ώστε ν'αποτραπεί η επέκταση του δάσους ελάτης η οποία θα εξαφανίσει το βιότοπό τους.

Στον πυρήνα τέλος του Εθνικού Δρυμού επιτρέπονται και διευκολύνονται οι επιστημονικές μελέτες και έρευνες όπως επίσης και η είσοδος επισκεπτών (χωρίς κατοικίδια ζώα) για υπαίθρια περιβαλλοντική εκπαίδευση και άτυπη αναψυχή (χωρίς υποδομή με εξαίρεση την καλλιέργεια πηγών). Η περιβαλλοντική εκπαίδευση καθώς και η πεζοπορία εκτός του κεντρικού δρόμου θα γίνεται με τη συνοδεία αρμόδιων υπαλλήλων και θα διέρχεται από συγκεκριμένα υπάρχοντα μονοπάτια.

4.7.2 Περιφερειακή Ζώνη ή Ζώνη προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος

Το Π.Δ. κήρυξης του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού δεν οριοθετεί περιφερειακή ζώνη (Π.Ζ.). Σαν τέτοια ορίζει όλα τα δάση, τις μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις και τα χορτολίβαδα που βρίσκονται μέσα στα όρια του Δασαρχείου Παρνασσίδας και των ορίων του δήμου Αράχovas. Η περιοχή αυτή καλύπτει μεγάλες εκτάσεις και εκτός του Παρνασσού, ενώ δεν καλύπτει περιφερειακά τον πυρήνα από την ανατολική πλευρά. Κατά συνέπεια τέθηκε θέμα καθορισμού της ζώνης αυτής από την αρχή.

Η διάκριση της παραπάνω ζώνης έγινε αφενός για τη δημιουργία ενός χώρου περιμετρικά του πυρήνα, με χαλαρότερα μέτρα προστασίας, ο οποίος θα προστατεύει αποτελεσματικότερα τον πυρήνα και αφετέρου για να περιληφθούν περιοχές με ενδημικά, σπάνια ή μοναδικά φυτικά είδη και οικοσυστήματα, όπως και είδη πανίδας, τα οποία λόγω της απομακρυσμένης θέσεώς τους ή άλλων τοπικών συνθηκών δεν μπορούσαν να συμπεριληφθούν στη ζώνη του πυρήνα.

Στην περιφερειακή ζώνη τα μέτρα προστασίας γενικά είναι χαλαρότερα από ότι στον πυρήνα, με εξαίρεση κάποιες περιοχές όπου θα πρέπει να ισχύει σχετικά αυστηρό καθεστώς προστασίας και συγκεκριμένα:

Η γεωργία στη ζώνη αυτή ασκείται στα λιβάδια Αράχovas, στην “Αργοστηλιά” Δροσοχώριου, στις περιοχές Επταλόφου και Πολύδροσου και στα Καλάνια Δελφών. Η γεωργία μπορεί να εξακολουθήσει να ασκείται με τον ίδιο τρόπο με προσπάθεια περιορισμού των χρησιμοποιούμενων φυτοφαρμάκων και με ενθάρρυνση ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας (αρθ. 1, παρ. α του Καν. ΕΟΚ 2078/92). Θα πρέπει επίσης για τις κατάλληλες γεωργικές εκτάσεις που βρίσκονται στη ζώνη αυτή να

ενθαρρυνθεί η καλλιέργεια χριστουγεννιάτικων δένδρων, η οποία είναι αρκετά προσοδοφόρα και απαιτεί σχετικά μικρή απασχόληση.

Η βόσκηση επίσης με τους ισχύοντες περιορισμούς της αιγοβοσκής μπορεί να εξακολουθήσει να ασκείται και δεν φαίνεται να δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα. Θα ήταν επιθυμητή βέβαια η απαγόρευση της αιγοβοσκής στην ψευδαλπική ζώνη για καλύτερη προστασία των απειλούμενων ειδών, αλλά το πρόβλημα της βοσκής είναι ιδιαίτερα πειστικό στο Δήμο Αράχωβας και θα υπάρξουν έντονες αντιδράσεις από τους κατοίκους και τις αρχές του δήμου. Βέβαια ένας αριθμός από τα παραπάνω είδη δεν τρώγεται από τα ζώα, ενώ κάποια άλλα είδη βρίσκονται σε σχισμές και προστατεύονται λόγω θέσεως. Καλό θα ήταν να επιβληθεί απαγόρευση στην παραπάνω περιοχή (Πωγωνί, Βλαχόλακκα, Άγιος Νικόλαος, Μαύρα Λιθάρια, Λιάκουρα, Αλοκαϊτικο, Αρνόβρυση, Καταφύγιο ορειβατικού, Πωγωνί) για να έχουμε αποτελεσματικότερη προστασία των ενδημικών και σπάνιων ειδών. Στην περιοχή Γερολέκα, Φασουλοράχης, Καστρινού δεν υπάρχει ιδιαίτερο πρόβλημα από τη βοσκή που να θέτει σε κίνδυνο τα σπάνια και ενδημικά είδη που απαντώνται εκεί.

Η δασοπονία μπορεί να ασκείται σύμφωνα με τα υπάρχοντα διαχειριστικά σχέδια και τις υπάρχουσες δασικές διατάξεις, σε όλη την επιφάνεια της περιφερειακής ζώνης με εξαίρεση την περιοχή σε ακτίνα 100 μέτρων γύρω από την Καταβόθρα της Λιλαίας, η οποία θα πρέπει να προστατευτεί από τέτοιου είδους επεμβάσεις (υλοτομίες), ενώ θα πρέπει να διανοιχτεί στοιχειωδώς μονοπάτι προσπέλασης προς την Καταβόθρα. Στο συγκρότημα επίσης του Γερολέκα ισχύει η ίδια πρόταση χωρίς όμως περαιτέρω διάνοιξη δρόμων στο χώρο αυτό. Στα πλαίσια επίσης της δραστηριότητας αυτής θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την αναπαραγωγή των σποραδικών πλατυφύκων και την εγκατάστασή τους σε διάσπαρτους θύλακες στην Π.Ζ., ώστε να εξασφαλισθεί η παραπέρα φυσική εξάπλωσή τους. Ο εμπλουτισμός αυτός κρίνεται απαραίτητος για τη διάσωση των ειδών αυτών και την αύξηση της ποικιλότητας της βλάστησης.

Στα πλαίσια επίσης της δασοπονίας και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος θα πρέπει να περιφραχθεί η συστάδα της *Quercus ithaburensis ssp macrolepis* άνωθεν της Λιλαίας στη θέση «Ημερο Δένδρο – Κονάκι – Σπηλιά», η οποία παρουσιάζει έντονα σημάδια υποβάθμισης και πλήρη έλλειψη αναγέννησης συνεπεία της έντονης βοσκής. Τέλος, όσον αφορά στο δάσος Μαύρης Πεύκης μπορεί να συνεχισθεί η ορθολογική εκμετάλλευσή του, ενώ θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την περαιτέρω αντιτυρική προστασία του με τη συνέχιση διάνοιξης αντιτυρικών δρόμων μέχρι να

συναντήσουν τον δρόμο Αμφίκλειας – Χιονοδρομικών Κέντρων και ενδεχόμενα τη διάνοιξη ενός ακόμη παράλληλου προς τους προηγούμενους στο ύψος περίπου της «Μεγάλης Τούφας».

Η θήρα στην Π.Ζ. επιτρέπεται σε όλη σχεδόν την έκταση της εκτός από το καταφύγιο θηραμάτων «Ασπροχώματος» Αράχοβας. Υπάρχει επίσης μια πρόταση του Δασαρχείου Λιβαδειάς για επέκταση νότια και ανατολικά του παραπάνω καταφυγίου. Τα προτεινόμενα όρια εκτείνονται στην Π.Ζ. αλλά και στην Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη του Εθνικού Δρυμού. Εκτιμάται ότι η υλοποίηση της επέκτασης του υπάρχοντος καταφυγίου, είναι αναγκαία γιατί η νέα περιοχή αποτελεί ζωτικό χώρο και χώρο φωλιάσματος για τα κυριότερα αρπακτικά του Παρνασσού. Εκτός όμως από τα καταφύγια θηραμάτων, επειδή η πανίδα του Παρνασσού βρίσκεται σε συνεχή υποχώρηση, μπορούν να ληφθούν μέτρα απαγόρευσης της θήρας και σε άλλες περιοχές και κυρίως στη ζώνη επαφής Ελάτης – Δρυός – αείφυλλων πλατύφυλλων, που παρουσιάζει και τη μεγαλύτερη σπουδαιότητα από άποψη πανίδας.

Η εκμετάλλευση των μεταλλείων βωξίτη αποτελεί μια σημαντική δραστηριότητα στην περιοχή του Παρνασσού αλλά με καταστρεπτικές για το περιβάλλον, ιδιαίτερα όταν η εκμετάλλευση είναι επιφανειακή. Για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος θα πρέπει η εκμετάλλευση να γίνεται υπογείως, ώστε να επιφέρει όσο το δυνατόν μικρότερες αλλοιώσεις, ενώ η αποκατάσταση του τοπίου να είναι άμεση και σωστή. Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί για το συγκρότημα των εξάρσεων «Γερολέκα» που θα πρέπει να διατηρηθεί ανέπαφο.

Στην Π.Ζ. και στα όρια του πυρήνα παρατηρείται έντονη οικοδομική δραστηριότητα και ουσιαστικά όλες οι παλιές καλλιέργειες έχουν αποκτήσει οικοπεδική αξία. Η δόμηση που διενεργείται σήμερα χωρίς κανένα σχεδιασμό, αποτελεί άμεσο κίνδυνο για το φυσικό περιβάλλον του Παρνασσού και θα πρέπει να σταματήσει άμεσα. Παράλληλα θα πρέπει να εκπονηθεί σχέδιο τουριστικής και οικιστικής ανάπτυξης, στα όρια των οικισμών και σε πολύ περιορισμένες θέσεις του Παρνασσού, που ήδη υπάρχουν κατοικίες, σε καμιά περίπτωση όμως στα διάκενα των ελατοδασών, με τήρηση πάντοτε του παραδοσιακού χαρακτήρα οικοδομών της περιοχής. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις σε συνεχόμενα υψηλά δάση θα πρέπει να εξετασθεί η απαγόρευση της δόμησης και η απαλλοτρίωσης των ιδιοκτησιών.

Η απαγόρευση συλλογής αυτοφυούς χλωρίδας και ιδιαίτερα των σπάνιων και ενδημικών φυτών του Παρνασσού θα πρέπει να ισχύσει και στην Π.Ζ, όπως επίσης και η τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων, πλην εκείνων που παρέχουν πληροφορίες για την διακίνηση και εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

Το οδικό δίκτυο προστασία στον Παρνασσό είναι ιδιαίτερα πυκνό και δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της εκμετάλλευσης και προστασίας των δασών και της εκμετάλλευσης των μεταλλείων βωξίτη. Δεν απαιτείται διάνοιξη νέου οδικού δικτύου πέραν από την αποπεράτωση ορισμένων δασικών δρόμων και τη βελτίωση μερικών από αυτούς για λόγους προστασίας και αναψυχής. Το υπάρχον οδικό δίκτυο (ασφαλτοστρωμένο) που χρησιμοποιούν οι επισκέπτες, πιστεύεται, ότι προσφέρει πολύ μικρή εμπειρία στον επισκέπτη όσον αφορά την ποικιλία του φυσικού τοπίου του Παρνασσού. Η διαδρομή που μπορεί να δώσει μια πλούσια εμπειρία στον επισκέπτη είναι αυτή από Γραβιά – Ιερά Μονή Πανάσσαρης – Γραμματικού – Αργοστήλια – Σταυρωμένος Έλατος – Δόκανο και από εκεί προς Επτάλοφο ή προς Χιονοδρομικά Κέντρα, Πολύδροσο ή προς Αράχωβα – Δελφούς και αντιστρόφως. Ο δρόμος αυτός χρειάζεται βελτίωση με τεχνικά έργα και ασφαλτόστρωση μέχρι το Δόκανο.

4.7.3 Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη

Η ζώνη αυτή περιβάλλει την περιφερειακή ζώνη, εκτείνεται μέχρι τα όρια του ορεινού συγκροτήματος του Παρνασσού και περιλαμβάνει δάση, δασικές εκτάσεις, χορτολιβαδικές και άγονες εκτάσεις, γεωργικές καλλιέργειες και οικισμούς. Πολύ αξιόλογα στοιχεία αλλά και περιβάλλοντα που θα πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προστασίας περιλαμβάνονται και στο χώρο αυτό.

Από τα πλέον σημαντικά είναι οι βραχώδεις σχηματισμοί ανατολικά της Αράχωβας, το συγκρότημα των Φαιδριάδων στους Δελφούς (μέρος των οποίων ανήκει στην Π.Ζ.), και η βραχώδης έξαρση της Τσούκας νότια της κοινότητας Γραβιάς, η οποία όμως βρίσκεται εκτός αλλά εφάπτεται της ζώνης αυτής και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον όπως οι προηγούμενοι σχηματισμοί για τα αρπακτικά πτηνά της περιοχής. Στη ζώνη αυτή περιλαμβάνεται και ένα από τα παραγωγικότερα και εντυπωσιακότερα δάση της περιοχής ο «Ρουπακιάς», γνωστό και ως το δάσος της Βασίλισσας. Πρόκειται για δάσος ελάτης με διάσπαρτα άτομα *Quercus conferta* κυρίως πάνω σε ψαμμίτη. Ενδιαφέρον στοιχείο από άποψη βλάστησης είναι και ο «Κεδριάς» από

Juniperus phoenicea, που βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή του Προφήτη Ηλία Χρισσού, όπως και η παρουσία σε πρηνή δρόμων στην περιοχή της Αράχοβας του ενδημικού είδους *Bupleurum capillare*.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο “Καρκαρος” της Λιλαίας με βάθος 100 μ. ενώ σημαντικά τόσο από γεωλογική άποψη όσο και από άποψη προστατευόμενων ειδών της χλωρίδας (ιδιαίτερα στο ανώτερο τμήμα τους) είναι το Φαράγγι της Βαρσάμωσ (ρέμα Κεραμιδίου) στην Αμφίκλεια με το ενσωματωμένο στους βράχους εκκλησάκι της Αγ. Ιερουσαλήμ, το Φαράγγι “Καχάλι” Άνω Τιθορέας (Βελίτσας), με σημαντικά καρστικά φαινόμενα και την ιστορικής σημασίας σπηλιά του Οδ. Ανδρούτσου, το ρέμα της Χούμπας στην κοινότητα της Αγ. Μαρίνας με την Ιερά Μονή Παναγιάς, σε υψόμετρο 750 μ. και τέλος η περιοχή πάνω από την Ιερά Μονή Ιερουσαλήμ.

Από τα πλέον αξιόλογα στοιχεία της Ε.Ρ.Ζ. από πολιτιστική – αρχαιολογική άποψη είναι ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών. Ενδιαφέρων παρουσιάζει επίσης και η Μονή του προφήτη Ηλία στην περιοχή της κοινότητας Χρισσού.

Στο χώρο αυτό περιλαμβάνεται και το αισθητικό δάσος της Α. Τιθορέας με ενδιαφέροντα στοιχεία φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Τέλος στη ζώνη αυτή και κυρίως στα εξωτερικά όριά της περιλαμβάνονται οι οικισμοί του Παρνασσού. Οι περισσότεροι από αυτούς διατηρούν αξιόλογα παραδοσιακά στοιχεία, ενώ υπάρχουν και οικισμοί οι οποίοι έχουν κηρυχθεί στο σύνολο τους διατηρητέοι, όπως η Αράχοβα, η Βάργιανη κ.α.

Στην Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη του Παρνασσού σκοπός είναι η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, του παραδοσιακού χαρακτήρα των οικισμών και η περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση των υφιστάμενων δραστηριοτήτων και ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού στους δήμους και τις κοινότητες, με κίνητρο το φυσικό περιβάλλον και τις ευκαιρίες για άλλες αναψυχικές δραστηριότητες που θα παρέχει ο Εθνικός Δρυμός και ο Παρνασσός στο σύνολό του.

Στη Ζώνη αυτή θα έχουν εφαρμογή τα μέτρα και οι περιορισμοί στη χρήση γης από τις υφιστάμενες επιμέρους νομοθεσίες, ενώ θα πρέπει να ληφθούν κάποια μέτρα σε συγκεκριμένες περιοχές για την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και συγκεκριμένα:

Επέκταση του μόνιμου καταφυγίου θηραμάτων “Ασπροχώματος” προς τα πάνω και ανατολικά της Αράχωβας (βραχώδεις σχηματισμοί), δεδομένου ότι η περιοχή αυτή

αποτελεί ζωτικό χώρο και χώρο φωλιάσματος για τα σημαντικότερα αρπακτικά πουλιά της περιοχής. Απαγόρευση του κυνηγιού στο ευρύτερο συγκρότημα των Φαιδριάδων (Κρόκος – Αλαφόκαστρο – Πατσιαντάρας) για τους ίδιους παραπάνω λόγους. Απαγόρευση του κυνηγιού θα πρέπει επίσης να ισχύσει και στην “Τσούκα” Γραβιάς, για την προστασία της τελευταίας αποικίας γυπών στην περιοχή. Θα πρέπει τέλος να εξετασθεί η ίδρυση μόνιμου καταφυγίου θηραμάτων στην περιοχή που εκτείνεται πάνω από τις κοινότητες Άνω Τιθορέας και Αγίας Μαρίνας ενώ παράλληλα ή ανεξάρτητα από αυτό θα πρέπει να εμπλουτιστεί η πανίδα της περιοχής με είδη που απαντώνται στο χώρο, μερικά από τα οποία εκτρέφονται στο εκτροφείο θηραμάτων Αμφίκλειας.

Όσον αφορά στη βοσκή μπορεί να συνεχισθεί όπως μέχρι τώρα, με προσπάθεια μετατροπής της αγελαίας κτηνοτροφίας σε ενσταβλισμένη και ημισταβλισμένη.

Οι γεωργικές εκτάσεις είναι γενικά περιορισμένες στην Ευρύτερη Ρυθμιστική Ζώνη εξαιτίας κυρίως των περιορισμών που επιβάλλουν οι εδαφικές συνθήκες (μεγάλες κλίσεις, αβαθή εδάφη), αλλά και επειδή οι κάτοικοι έχουν στραφεί σε περισσότερο αποδοτικές απασχολήσεις. Μπορεί να ενθαρρυνθεί η καλλιέργεια χριστουγεννιάτικων δέντρων, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ζώνη, σε αγρούς που βρίσκονται στη ζώνη αυτή και σχετικά κοντά στα όρια της ελάτης και κυρίως στις βόρειες, ΒΑ και ΒΔ εκθέσεις (με ενισχύσεις σύμφωνα με τις Κοινοτικές Οδηγίες της Ε.Ε και τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις).

Οι εξορυκτικές δραστηριότητες για εκμετάλλευση βωξίτη όπως ήδη αναφέρθηκε, αποτελούν σημαντική οικονομική δραστηριότητα αλλά είναι καταστρεπτικές για το περιβάλλον κυρίως όταν εφαρμόζεται η επιφανειακή εκμετάλλευση. Επειδή ήδη έχουν γίνει αρκετές επεμβάσεις στον Παρνασσό με σοβαρές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, θα πρέπει να επιβάλλεται η υπόγεια απόληψη του βωξίτη τουλάχιστον στις οριακές από άποψη επιλογής μεθόδου εκμεταλλεύσεις, προς αποφυγή περαιτέρω υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στις ορατές από τους χώρους αναφοράς (δρόμους, οικισμούς, κλπ) περιοχές οι οποίες θα πρέπει να διατηρούνται κατά το δυνατό ανέπαφες, ενώ η αποκατάστασή τους θα πρέπει να είναι άμεση.

Η δασοπονία μπορεί να ασκείται σύμφωνα με τα υπάρχοντα διαχειριστικά σχέδια, με προστασία των απαντώμενων σποραδικών πλατύφυλλων και απαγόρευση συλλογής

των προστατευόμενων ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας, ιδιαίτερα στα φαράγγια Άνω Τιθορέας (Βελίτσας), Κεραμιδίου (Βαρσάμωσ) και στο φαράγγι της Χούμπας.

Η πρόσβαση στους οικισμούς αλλά και στον Παρνασσό είναι ικανοποιητική και οι δρόμοι διατηρούνται σε σχετικά καλή κατάσταση. Όπως αναφέρθηκε όμως και στην περιγραφή της προηγούμενης ζώνης η εμπειρία που μπορεί να αποκτήσει ο επισκέπτης για το φυσικό περιβάλλον του Παρνασσού με τη χρησιμοποίηση των προσβάσεων που υπάρχουν είναι περιορισμένη. Έτσι προτείνεται μια νέα διαδρομή με μια μικρή εναλλακτική παραλλαγή που πλουτίζει την εμπειρία του επισκέπτη και ικανοποιεί τις ανάγκες για περιβαλλοντική και φυσική απόλαυση. Η διαδρομή αυτή αρχίζει από την κοινότητα Γραβιάς, με το μνημείο του Οδυσσέα Ανδρούτσου και το ανακατασκευασμένο ιστορικό Χάνι με Μουσείο, συνεχίζει προς τη Βυζαντινή Μονή Παναγιάς Πανάσσαρης, όπου και το δασικό φυτώριο, διασχίζει τις μικρές συστάδες δρυός, το μικτό δάσος ελάτης – δρυός, ένα επίσης από τα καλύτερα και υψηλότερα ελατοδάση του Παρνασσού, περνά από βραχώδεις σχηματισμούς με την Καταβόθρα της Λιλαίας και συνεχίζει διασχίζοντας ελατοδάση μέχρι τον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού και το δρόμο Επτάλοφο – Χιονοδρομικά Κέντρα – Αράχοβα – Δελφούς κλπ. Η παραλλαγή που αναφέρθηκε αρχίζει επίσης από Γραβιά – 51χλμ., Δάσος Βασιλίσσης (μικτό δάσος ελάτης – δρυός), διέρχεται από τα ρίζα των βραχωδών σχηματισμών Φασουλόραχης – Καστρινού, όπου και ο παραδοσιακός οικισμός της Βάργιανης και στη συνέχεια ενώνεται με την προηγούμενη διαδρομή (απαιτείται μικρή συμπληρωματική διάνοιξη δασικού δρόμου). Από τη Βάργιανη επίσης υπάρχει δασικός δρόμος και στη συνέχεια μονοπάτι (που θα πρέπει να σημανθεί) για τη “Νεραϊδοφωλιά”. Μια ακόμη διαδρομή είναι αυτή της Άμφισσας – Ελαιώνας – Δροσοχώρι – Κορτινού – Αργοστηλιά όπου και ενώνεται με τις προηγούμενες διαδρομές. Προϋπόθεση βέβαια είναι η βελτίωση του υπάρχοντος οδικού δικτύου.

Τέλος, όσον αφορά τις υπάρχουσες προσβάσεις στην Ιερά Μονή Ιερουσαλήμ Δαύλειας, την Ιερά Μονή Αγίας Μαρίας και το φαράγγι “Καχάλι” της Άνω Τιθορέας (Βελίτσα) θα πρέπει να βελτιωθούν, ενώ παράλληλα θα πρέπει να σημανθούν τα αντίστοιχα μονοπάτια που ανεβαίνουν προς την ψευδαλπική ζώνη του Παρνασσού και την κορυφή του (Λιάκουρα). Το ίδιο πρέπει να ισχύσει και για τα άλλα παραδοσιακά μονοπάτια που ξεκινούν από δρόμους ή οικισμούς και κατευθύνονται προς άλλους οικισμούς ή προς τον ορεινό όγκο του Παρνασσού. Επίσης θα πρέπει να γίνει σήμανση και βελτίωση του Διεθνούς μονοπατιού E4, το οποίο πάνω από τους

Δελφούς συμπίπτει με το αρχαίο μονοπάτι των Δελφών, με την απαραίτητη πληροφόρηση κατά μήκος της διαδρομής του.

4.8 Ειδικός Φορέας Διοίκησης και Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού

Η διοίκηση και διαχείριση του Δρυμού δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με το καλύτερο δυνατό τρόπο, γιατί αποτελεί ένα από τα πολλά αντικείμενα δραστηριότητας του δασαρχείου Άμφισσας. Το προσωπικό που είναι επιφορτισμένο με τη διαχείριση του δρυμού προσφέρει της υπηρεσίες του και σε άλλα αντικείμενα και στερείται ειδικών γνώσεων που απαιτούν οι δρυμοί, ενώ τα μέσα και οι πιστώσεις για αποτελεσματική διαχείριση είναι περιορισμένα.

4.8.1 Ίδρυση Ειδικού Φορέα

Γι' αυτό είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί σε τοπικό επίπεδο ένας **ειδικός φορέας**, με αποκλειστική αρμοδιότητα τη διοίκηση και διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού. Ο Φορέας αυτός προτείνεται ως μία αυτόνομη διοικητική μονάδα, με αποκλειστική αρμοδιότητα τα θέματα του δρυμού. Θα είναι ένα ανεξάρτητο Δασαρχείο Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, κατά το πρότυπο του Δασαρχείου Ολύμπου, που υιοθέτησε η Δασική Υπηρεσία στα πλαίσια του νέου Οργανισμού του Υπουργείου Γεωργίας για τη διαχείριση και προστασία του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Το Δασαρχείο Εθνικού Δρυμού Παρνασσού θα είναι ενταγμένο οργανικά στη Δ/ση Δασών και στη Νομαρχία Φωκίδας. Περιφέρεια δικαιοδοσίας του Φορέα θα είναι ο πυρήνας και η περιφερειακή ζώνη, ενώ για την ευρύτερη ρυθμιστική ζώνη υπεύθυνα θα είναι τα κατά τόπους δασαρχεία, τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη τις εισηγήσεις και προτάσεις του Φορέα.

Οι κυριότερες αρμοδιότητες του Φορέα θα είναι οι εξής:

- Η διαχείριση των δασών και δασικών εκτάσεων του Δρυμού
- Η εφαρμογή των διατάξεων της σχετικής νομοθεσίας περί δρυμών και του «Κανονισμού» λειτουργίας του δρυμού
- Η κατασκευή των απαραίτητων έργων του δρυμού
- Η συνεργασία με τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς φορείς και οργανισμούς για τη διαρκή υλοποίηση των στόχων του δρυμού.

Η έδρα του φορέα (διοικητήριο) προτείνεται να κατασκευαστεί στην κοινότητα Επταλόφου για τους εξής λόγους:

- Η κοινότητα Επταλόφου βρίσκεται σε κεντρική θέση στο δρυμό με πανοραμική θέα και με αξιόλογη τουριστική υποδομή, για να δεχθεί τους επισκέπτες του δρυμού.
- Μέσα στα πλαίσια ισόρροπης ανάπτυξης της περιοχής, ο Επτάλοφος μπορεί να αποτελέσει ένα νέο κέντρο ανάπτυξης παράλληλα με τα δύο υπάρχοντα στην περιοχή, της Αράχοβας και των Δελφών.
- Η απόσταση από την Αράχοβα είναι μόνο 22 χιλιόμετρα.

Το κτίριο του διοικητηρίου θα στεγάσει εκτός από τις υπηρεσίες του φορέα του δρυμού και το κέντρο πληροφόρησης.

4.8.2 Θέσπιση «Κανονισμού Λειτουργίας»

Στο άρθρο 5, παρ. 2 του Ν.Δ 996/1971 προβλέπεται η θέσπιση «Κανονισμού Λειτουργίας» στους εθνικούς δρυμούς με τον οποίο ρυθμίζονται λεπτομέρειες που αφορούν στην οργάνωση, λειτουργία και διαχείριση τους. Για τον Εθνικό Δρυμό Παρνασσού θεσπίστηκε «Κανονισμός λειτουργίας», ο οποίος εγκρίθηκε με την αριθ. 1655/2994/85 απόφ. Υπ. Γεωργίας ΦΕΚ 458/Β/85. Με τον Κανονισμό αυτό, ο οποίος είναι πολύ περιληπτικός, καθορίζονται μόνο ειδικές απαγορεύσεις ή ρυθμίσεις για συγκεκριμένες ενέργειες ή δραστηριότητες, όπως συλλογή φυτών, βοσκή, θήρα, κατασκήνωση, παραμονή και κυκλοφορία ανθρώπων και οχημάτων στο δρυμό. Για την σωστή αξιοποίηση και ανάδειξη του δρυμού είναι απαραίτητη η αναμόρφωση του ισχύοντος Κανονισμού. Ο αναμορφωμένος Κανονισμός θα δώσει τη δυνατότητα να ρυθμιστούν θέματα που αφορούν σε:

- Ζητήματα χρήσης γης και άσκησης δραστηριοτήτων στις διάφορες ζώνες διαχείρισης, στις οποίες διαιρείται ο δρυμός.
- Ειδικές ρυθμίσεις για την επιβολή περιορισμών ή απαγορεύσεων στη χρήση γης ορισμένων εκτάσεων με σκοπό να προστατευτούν κάποιες ιδιαίτερες αξίες του δρυμού

- Ειδικές ρυθμίσεις για την παροχή αντισταθμιστικών ανταλλαγμάτων, για τις απαγορεύσεις και τους περιορισμούς στη χρήση γης που θα επιβληθούν προς τους περιοίκους του δρυμού.

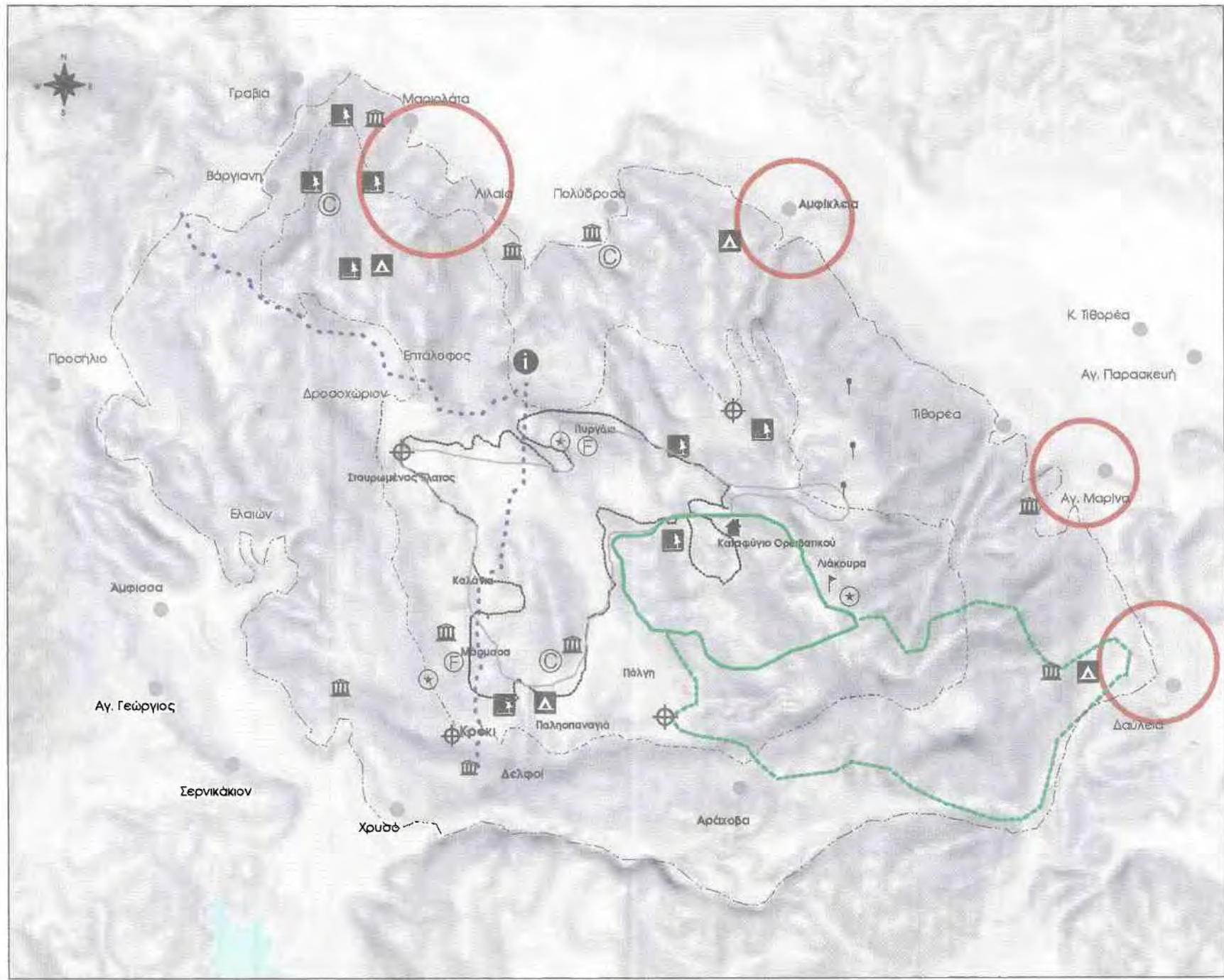
Η αναμόρφωση του Κανονισμού θα πρέπει να είναι ενέργεια πρώτης προτεραιότητας μετά τη σύσταση και στελέχωση του Φορέα, προκειμένου να εφαρμοστούν τα προτεινόμενα αναπτυξιακά και προστατευτικά διαχειριστικά μέτρα.

4.8.3 Σχέσεις του φορέα με άλλους φορείς

Κατά την κήρυξη περιοχών ως προστατευόμενων περιοχών, εκτός ορισμένων περιπτώσεων αισθητικών μνημείων της φύσης, δεν λαμβάνονταν υπόψη η γνώμη των τοπικών πληθυσμών, οι οποίοι ανέκαθεν κατοικούσαν και ασκούσαν διάφορες δραστηριότητες σ' αυτές. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια μόνιμη διαμάχη μεταξύ των κατοίκων της περιοχής και της Δασικής Υπηρεσίας.

Κανένα σχέδιο όσο άρτιο και αν είναι δεν μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία, εάν δεν εξασφαλιστεί η υποστήριξη των κατοίκων της περιοχής του δρυμού, οι οποίοι συνδέονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο με το συγκεκριμένο χώρο.

Κατά συνέπεια, για την επιτυχία της εφαρμογής των μέτρων, είναι απαραίτητη η συνεργασία και η από κοινού λήψη αποφάσεων του φορέα, των κατοίκων που εκπροσωπούνται από την τοπική αυτοδιοίκηση τους και των άλλων συναρμοδίων υπηρεσιών.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Διπλωματική εργασία
 Ανάδειξη και Αξιοποίηση
 Εθνικού Δρυμού Παρνασσού

Διασαέγκος Μιχάλης

Χάρτης 4.1

Αναπτυξιακές κατευθύνσεις

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Οικισμοί
- ▤ Προτεινόμενη Ευρωπαϊκή Ρυθμιστική Ζώνη
- ▥ Προτεινόμενη Περιφερειακή Ζώνη
- ▧ Προτεινόμενα όρια Πυρήνα
- ▨ Υφιστάμενα όρια Πυρήνα
- ▩ Όρια κατασφ. Θηραμάτων Ασπράκιωμα Αράτσοβα
- Προτεινόμενη επέκταση κατασφύγιου Θηραμάτων Ασπράκιωμα Αράτσοβα
- ▭ Περιοχή ενίσχυσης εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- ⋯ Μονοπάτι ΕΔ
- ⌊ Αρχ. χώρος - Μνημείο
- ⌋ Ορειβατικό καταφύγιο
- ⏏ Χώρος υπαίθριου γυμνασίου
- ⏐ Χώρος κατασκήνωσης
- ⊙ Θέση θέας
- ⊕ Πυροφυλάκιο
- ⊗ Σουλάκιο
- ⓘ Διοικητήριο
- ⌛ Χιονοδρομικό Κέντρο
- © Σπήλαιο
- ⌛ Κορυφή

Βόλος, Σεπτέμβριος 1999

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι ορισμένες εκτάσεις που έχουν ιδιαίτερη σημασία από την άποψη του φυσικού περιβάλλοντος κάθε χώρας και ιδίως αυτές που χαρακτηρίζονται ως προστατευόμενες περιοχές, αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σπουδαιότητα στην εποχή μας.

Η σπουδαιότητα τους δεν οφείλεται μόνο στη μεγάλη οικολογική και επιστημονική τους αξία και στην ιδιαίτερη σημασία τους ως πολύτιμων στοιχείων της φυσικής κληρονομιάς κάθε χώρας. Ενισχύεται επίσης από το γεγονός ότι οι περιοχές αυτές εξυπηρετούν σημαντικές ανάγκες υπαίθριας αναψυχής και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και αποτελούν συγχρόνως ένα ιδιαίτερο τουριστικό πόρο, με σπουδαία οφέλη για τον τόπο που βρίσκονται και τη χώρα γενικότερα.

Σήμερα οι προστατευόμενες περιοχές έχουν ευρύτερες κοινωνικές, οικονομικές, ακόμα και πολιτιστικές αξίες, που εκτιμούνται από ολοένα και περισσότερους ανθρώπους.

Αποτελεί επίσης πεποίθηση σήμερα από όλους όσους ασχολούνται με τα θέματα αυτά, ότι η θεσμοθέτηση μιας προστατευόμενης περιοχής δεν είναι αρνητικό στοιχείο για την περιοχή που βρίσκεται αλλά αντίθετα σημαντικό πλεονέκτημα. Πλεονέκτημα που δεν αξιοποιείται βέβαια αυτόματα, απλά και μόνο με την ίδρυση της προστατευόμενης περιοχής και τη θέσπιση κάποιων απαγορεύσεων, περιορισμών κ.λ.π. Απαιτείται η ενεργός διαχείριση και η ουσιαστική οργάνωση και λειτουργία της στην πράξη, για την εξυπηρέτηση των σκοπών της κηρύξεώς της.

Είναι φανερό ότι η διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή και συνέπεια ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση των ιδιαίτερων αξιών της. Επιπλέον η προσέλευση επισκεπτών στις περιοχές αυτές που έρχονται να γνωρίσουν και να απολαύσουν το ιδιαίτερο αυτό περιβάλλον, κάνει αναγκαία τη βελτίωση της υποδομής και την παροχή διαφόρων ευκολιών υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών. Παράλληλα όμως απαιτείται και η κατάλληλη χωροθέτηση και οργάνωση των ευκολιών αυτών και των δραστηριοτήτων των επισκεπτών, ώστε να μην υποβαθμίζονται οι ιδιαίτερες αξίες, που αποτελούν και τον πόλο έλξης στην περιοχή.

Είναι επίσης εύκολο να αντιληφθεί κανείς ότι η εξασφάλιση μιας προστατευόμενης και η επιτυχία στην αξιοποίηση της, μπορεί να επιτευχθεί μόνο εφόσον λαμβάνεται υπόψη ο τοπικός πληθυσμός, που έχει σχέση με τον έναν ή τον άλλον τρόπο στην περιοχή. Η ανάδειξη και αξιοποίηση της θα πρέπει να αποβλέπει στην ενοποίηση της στην περιφέρεια που βρίσκεται, ώστε να αποτελεί θετικό στοιχείο για την τοπική κοινωνία.

Από την κήρυξή του μέχρι σήμερα, ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού διαχειρίζεται σαν δάσος υπό προστασία με μόνα μέτρα τις απαγορεύσεις υλοτομιών, κυνηγιού και βοσκής, χωρίς συστηματική μέριμνα για ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και αξιών του. Δεν έγινε αντιληπτή η ιδιαίτερη σημασία του δρυμού για την περιοχή, ίσως επειδή δεν έγιναν προσπάθειες για την ανάδειξη των θετικών στοιχείων του, τα οποία με τα κατάλληλα προγράμματα θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής. Η αντίληψη των τελευταίων ήταν και παραμένει, ότι ο δρυμός είναι ένας χώρος απαγορεύσεων από τον οποίο δεν μπορούν να αναμένουν κάτι το θετικό. Εν κατακλείδι λοιπόν δεν υπήρξε ουσιαστική διαχείριση του δρυμού για την προστασία του και ανάδειξη των αξιών του, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου γενικώς και των κατοίκων της περιοχής ιδιαίτερα.

Στον Εθνικό Δρυμό Παρνασσού συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο φυσικά, οικολογικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής με ανθρώπινα έργα και δραστηριότητες. Βασικό μας μέλημα είναι η αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης.

Κύριοι στόχοι είναι η προστασία και διατήρηση των φυσικών χαρακτηριστικών και αξιών της περιοχής, η βελτίωση της οργάνωσης, διοίκησης και διαχείρισης του Δρυμού, η εξυπηρέτηση των επισκεπτών και η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

Η προστασία και η ανάδειξη των αξιών του δρυμού θα συμβάλλουν πολλαπλώς στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της περιοχής. Οι θετικές αυτές εξελίξεις θα προέλθουν κατά ένα μέρος με την άμεση και έμμεση αύξηση των θέσεων εργασίας. Η άμεση αύξηση προέρχεται από την πρόσληψη μόνιμου και εποχικού προσωπικού, για τις ανάγκες του Δρυμού, όπως φύλακες, δασοφυροσβέστες, εργάτες, διοικητικοί κ.α.

Από την άλλη μεριά ο δρυμός συμβάλλει στην προσέλκυση επισκεπτών και στην αύξηση του τουρισμού για αναψυχή ή περιβαλλοντική εκπαίδευση, με συνέπεια την αύξηση του κύκλου εργασιών των ξενοδοχείων, εστιατορίων, των επιχειρήσεων με τουριστικά είδη κ.λ.π. και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις επιχειρήσεις αυτές.

Μια ακόμη έμμεση ωφέλεια για τους κατοίκους των περιοχών αυτών συνδέεται με την αύξηση ζήτησης της γης για εγκατάσταση άλλων δραστηριοτήτων (οικιστικών, τουριστικών κ.λ.π.), που έχει σαν συνέπεια την αύξηση της αξίας της γης προς όφελος των ιδιοκτητών τους.

Ο Εθνικός Δρυμός τέλος προσελκύει συνήθως ειδικά περιβαλλοντικά, ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα που αυξάνουν τις προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής.

Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων δεν πραγματοποιείται μόνο με την αύξηση των θέσεων εργασίας και τη βελτίωση των οικονομικών δεικτών. Παράλληλα απαιτείται η κατασκευή κοινωνικής και τεχνικής υποδομής για βελτίωση των οικισμών στους οποίους ζουν, χωροταξική και οικιστική οργάνωση της περιοχής και λήψη μέτρων για την αύξηση της παραγωγικότητας των διαφόρων παραγωγικών κλάδων της περιοχής.

Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι τα έργα που θα κατασκευαστούν και τα μέτρα που θα ληφθούν να είναι προς την κατεύθυνση της ανάδειξης και βελτίωσης των οικονομικών και περιβαλλοντικών αξιών του Δρυμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Διεθνής Σχεδιασμός Ε.Π.Ε. Μελέτη Αξιοποίησης Ορεινού Όγκου Παρνασσού. Περιφέρεια Στερεά Ελλάδας (1994).

ΕΘ.Ι.Α ΓΕ. Διαχειριστική Μελέτη Εθνικού Δρυμού Παρνασσού. Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος (1996).

Ε.Σ.Υ.Ε. Απογραφή Πληθυσμού 1971, 1981, 1991

Ελευθεροτυπία. Δάσος SOS. 18/7/1999.

Ίδρυμα Μποδοσάκη (1996). Το περιβάλλον στην Ελλάδα

Κασιούμης Κ. (1995). Επιλεγμένα θέματα διαχείρισης περιβάλλοντος, Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, 1995.

Κασιούμης Κ. (1993). Εθνικοί Δρυμοί και Προστατευόμενες Περιοχές. Ορισμός, Σημασία και Διαχείριση. Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα. Τόμος 4, Τεύχος 1/1993 σσ 101-118.

Κασιούμης Κ. (1994). Η προστασία της φύσης στην Ελλάδα. Θεσμικό πλαίσιο, προστατευόμενες περιοχές και αρμοδιότητες προστασίας. Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα. Τόμος 5, Τεύχος 3/1994 σσ 58-74.

Μ.Σ. Σκούρτος, Κ.Μ. Σοφούλης. Η Περιβαλλοντική Πολιτική στην Ελλάδα, Τυπωθετώ, Αθήνα 1998.

Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας. Μελέτη Οικολογική – Χωροταξική Χαρακτηριστικών Οικοσυστημάτων Ορεινών Όγκων Βόρειας Πίνδου, Αθήνα 1995.

Μπεριάτος Η. (1999). Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και Πολιτική. Τόμος Ι: Θεσμικές διοικητικές, οργανωτικές δομές. Πανεπιστημιακές παραδόσεις. Βόλος.

Μπεριάτος Η. (1999). Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και Πολιτική. Τόμος ΙΙ: Θεματικές διαστάσεις του περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Πανεπιστημιακές παραδόσεις. Βόλος.

Χριστοπούλου Ο, (1991): «Αξιολόγηση της Ζήτησης στα Χιονοδρομικά Κέντρα της Ελλάδας και Συμβολή της Λειτουργίας τους στην Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών». Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.

Internet: www.minenv.gr (Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.)

www.minagr.gr (Υπ. Γεωργίας)

www.wwf.com (WWF)

www.eot.gr (Ε.Ο.Τ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Προτάσεις τοπικών φορέων

Στα πλαίσια της «Μελέτης Αξιοποίησης Ορεινού Όγκου Παρνασσού (1994)» η ομάδα μελέτης, για να έχει μια πληρέστερη εικόνα των επιμέρους δυνατοτήτων και προβλημάτων των οικισμών της περιοχής, πραγματοποίησε μια σειρά συναντήσεων με τους αρμόδιους τοπικούς φορείς.

Τα κυριότερα σημεία των προτάσεων τους παρουσιάζονται στη συνέχεια:

Δήμος Δελφών

- Απ' ευθείας οδική σύνδεση των Δελφών με τον Παρνασσό (χιονοδρομικό κέντρο). Για αυτό υπάρχουν δύο προμελέτες και το έργο έχει προταθεί με προϋπολογισμό 900 εκ. δρχ. στο Π.Ε.Π. Στερεάς Ελλάδας.
- Καθιέρωση περιπατητικής διαδρομής (Ε4) και ανάπτυξης του Κωρύκειου Αντρου.
- Επανακαθορισμός της Ζώνης Α.

Κοινότητα Τιθορέας

- Προστασία και ανάδειξη του αισθητικού δάσους.
- Βελτίωση του δρόμου προς την Αμφίκλεια.
- Αναστήλωση του Αρχαίου Κάστρου της Τιθορέας.
- Κατασκευή γέφυρας (θέση Άη Γιώργης) για πρόσβαση στην ιστορική σπηλιά του Οδ. Ανδρούτσου.
- Δίκτυο αναβατήρων (teleferique) από το χωριό προς το χιονοδρομικό κέντρο μιας και η Τιθορέα δεν διαθέτει ανάλογο δρόμο.

Κοινότητα Επταλόφου

- Βελτίωση του δρόμου προς χιονοδρομικό κέντρο.
- Προμήθεια εκχιονιστικού (πολυμηχάνημα) διότι το χειμώνα ο δρόμος κλείνει.

Δήμος Αμφίκλειας

- Ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (πρόγραμμα Leader) με παράλληλη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας. Ανάδειξη, διατήρηση παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Προώθηση – βελτίωση αγροτικών βιοτεχνικών – χειροτεχνικών προϊόντων.
- Ανάδειξη (μέσα από τουριστικές διαδρομές) των φαραγγίων Αγ. Ιερουσαλήμ και Καχάλα της Τιθορέας.
- Αξιοποίηση του παραδοσιακού πυρήνα και των ιστορικών μνημείων.
- Σε συνδυασμό με το σιδηρόδρομο λειτουργία καμπίνας μεταφοράς (teleferique) για το χιονοδρομικό κέντρο.

Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών

- Κατασκευή υπαίθριου (κλασσικού) θεάτρου.
- Παραχώρηση από τον Ε.Ο.Τ. εκτάσεως νοτίως του Ε.Π.Κ.Δ. (που σήμερα ήδη τη χρησιμοποιούν) για επέκταση των δραστηριοτήτων του.

Δήμος Αράχοβας

- Δημιουργία αθλητικών – προπονητικών εγκαταστάσεων.
- Εγκατάσταση καζίνο στη τοποθεσία Σταυρός.
- Επανεξέταση της Ζ.Ο.Ε και οριοθέτηση του Εθνικού Δρυμού.
- Κατασκευή Τεχνητής Λόμνης στην περιοχή Λιβάδι.
- Ανέργεση ξενοδοχείου V.I.P. στην περιοχή.
- Βελτίωση οδικού δικτύου στην περιοχή Τριμιντέλια.
- Κατασκευή teleferique ή οδοντωτού σιδηρόδρομου από τη θέση Καλύβια προς το χιονοδρομικό κέντρο (ιδιαίτερα έντονο αίτημα).

Χιονοδρομικό Κέντρο

- Ανάγκη οικοδομικών έργων – εργασιών όπως:
- Θέσεις χώρων στάθμευσης
- Νέα εγκατάσταση μεταφοράς
- Συντήρηση κτιρίων
- Έργα οδοποιίας
- Ανάγκη επιμόρφωσης προσωπικού.
- Κατασκευή μεγάλης ξενοδοχειακής μονάδας (V.I.P.) στο χώρο (Ευρωπαϊκά πρότυπα) για την προσέλκυση επισκεπτών υψηλότερων εισοδηματικά τάξεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών

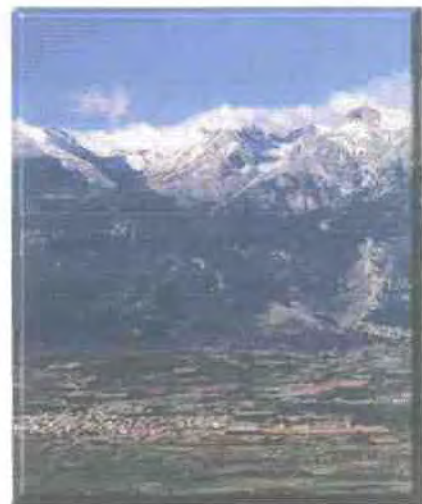
Ιερά Μονή Ιερουσαλήμ

Λιάκουρα

Άγρια Βιολέτα

Άποψη ορεινού όγκου Παρνασσού

**Διάγραμμα πιστών Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού
(Κελλάρια, Φτερόλακα)**

Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού (Κελλάρια)

Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού (Φτερόλακα)

Λιβάδι Αράχοβας: Αποδέκτης οικιστικής επέκτασης

Καλύβια Λιβαδίου Αράχοβας

**Χιονοδρομικό Κέντρο Athens Ski Club
(Υποβάθμιση της Αλπικής ζώνης)**

